

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 832

29. OŽUJKA 2019. CIJENA 50 DINARA

Intervju: Tomislav Žigmanov

Bijeg države od odgovornosti

6

MMO: Preporuke za ostvarivanje političke participacije i razmjernosti zastupljenosti manjina

Cilj isti, situacije različite

8

Iseljavanje prazni Vojvodinu

**»Nestalo«
100.000 ljudi**

20

Nepodnošljiva lakoća širenja otpada u Tavankutu

**Problem divljih
odlagališta smeća
ne jenjava**

24

»Godina hrvatskih velikana u Vojvodini«: 150 godina od rođenja književnika i prevoditelja Ise Velikanovića

**Snažna ostvarenja
prema kojima
se ravnaju naraštaji**

30

U Subotici održan VI. tambura instrumental festival

**Rast broja sudionika
i sviračke kvalitete**

34

U Somboru osnovana Hrvatska karmelska provincija svjetovnog reda

**Molitva otvara
Božje srce**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (zamjenik predsjednika/ce),

Martin Bačić, Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatorska služba)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Naelektrizirano

Posao je predstavnika nacionalnih manjina da artikuliraju, zagovaraju i zalažu se za ostvarivanje prava i poboljšanje položaja pripadnika nacionalnih manjina. To i rade, s manjim ili većim uspjehom, ovisno o svojoj snazi, političkoj mudrosti i spretnosti, ali i spremnosti većinskih političara da njihove argumente uvažavaju i zahtjeve i zakonske obveze ispune. Njihov je posao i da ukazuju na one neriješene probleme, prijepore i teške stvari koje većina želi zaboraviti, gurnuti pod tepih. Kada su u pitanju nacionalne manjine u Srbiji, takvih problema, teških nezacijeljenih rana iz prošlosti i nekažnjenih zločina je mnogo. O tome malo tko govori i piše u Srbiji, s izuzetkom samih manjinskih predstavnika uz časne iznimke Fonda za humanitarno pravo i Žena u crnom.

O takvim aktualnim temama razgovarali smo u ovom broju našeg tjednika s narodnim zastupnikom i predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavom Žigmanovim**. Naravno, s njegovim odgovorima i iznesenim stavovima, netko će se složiti, a netko ne; naše je da pitamo, njegovo da odgovori. S obzirom na to da smo tjednik koji je prvenstveno usmjeren na položaj i pitanja koja se tiču Hrvata u Srbiji, pitanja vezana uz ostvarivanje prava manjina u Srbiji su nam primarna, no ne može se zaobići niti kontekst u kojemu se ta prava ostvaruju (ili ne ostvaruju), a čini se da danas, iako nas predstavnici vladajućih stranaka i sam predsjednik Srbije (i vladajuće stranke) svakodnevno uvjeravaju da je bolja budućnost tu odmah iza ćoška, taj kontekst nije nimalo povoljan. U uzavreloj i naelektriziranoj političkoj sceni (ili bolje reći areni) Srbije u sadašnjem trenutku manjinska prava i nisu baš u centru pažnje. Osim, naravno, u prigodnim obraćanjima političara kada se multikulturalnost, interkulturalnost, zajedništvo ili već koji drugi termin je u modi uzdižu kao vrhunska vrijednost.

Ipak, činjenice govore da ta toliko hvaljena raznolikost, šarolikost, jezično i kulturno bogatstvo Vojvodine mogu vrlo brzo postati tek prošlost. Tako za naš tjednik dr. sc. **Daniela Arsenović** kaže kako uz negativan prirodni priraštaj i emigracija stanovništva značajno utječe na pad broja stanovnika nacionalnih manjina.

O tome govori i primjer **Gordane** i **Marina Mučalov** koji su sa svoje dvoje djece prije četiri godine napustili Monoštor i odselili se u Njemačku. Oni kažu kako su htjeli posao, sigurnost za svoju djecu i život u uređenoj državi. Kažu i da poslije samo četiri godine sve to i imaju. Posao imaju svi, a kupili su i stan. Poslije samo četiri godine. Videći scene ispred zgrade Vrhovnog kasacijskog suda gdje građani zaduženi u švicarskim francima već nekoliko dana prosvjeduju, a neki su stupili i u štrajk glada, a vjerujem da ni onima zaduženima u eurima nije uvijek lako otplaćivati rate, ne možemo a da se ne zapitamo u čemu i kome je problem i kada će ova država biti takva da u nju netko poželi i doći, a ne samo iz nje otići?

J. D.

In memoriam: Dušan Marjanović

U 58. godini života, 18. ožujka, iznenada je preminuo **Dušan Marjanović**, predsjednik Hrvatske samouprave Segedina. Bio je podrijetlom iz Čantavira, sela pokraj Subotice. Među ostalim, surađivao je i održavao kontakte s udrugama i ustanovama Hrvatima u Srbiji kao što su Hrvatsko akademsko društvo i NIU *Hrvatska riječ*. Pokopan je 28. ožujka na segedinskom groblju.

Osuda i legalizacija mržnje

Kako je objavio portal *Subotica.com*, na ulaznim vratima nekoliko prodavaonica u centru Subotice tijekom vikenda osvanule su naljepnice s prekrštenom džamijom i polumjesecom na vrhu minareta. U istoj vijesti navodi se i da je subotička policija odmah reagirala, skinuvši naljepnice s ulaznih vrata na više objekata u Ulici Matka Vukovića, te da »intenzivno radi na rasvjetljavanju slučaja i identificiranju počinitelja«.

Reagirajući na ovaj čin nepoznatih počinitelja, Mešihat Islamske zajednice u Srbiji ističe kako su s ogorčenjem primili informaciju koja muslimanima u Subotici šalje jasnu poruku: da je njihova džamija u ovom gradu nepoželjna, a s njom i pripadnici islama. Izražavajući čuđenje i zabrinutost što je subotička policija ukinula osiguranje džamije nakon pokušaja njenog paljenja prije pet godina, Mešihat od MUP-a očekuje da se počinitelji posljednjeg čina privedu pravdi, a pripadnicima islamske zajednice pruži puna osobna i imovinska sigurnost.

Početkom ovoga tjedna naljepnice s prekrštenom džamijom osudio je i Gradski odbor Demokratske stranke riječima kako je Subotica desetljećima odolijevala šovinističkoj histeriji, te da je ovo grad u kom se ne smije tolerirati ovakav vandalski i anti-civilizacijski čin. Riječima kako se kao gradonačelnik Subotice protivi, i uvijek će se protiviti, »bilo kom obliku mržnje i netrpeljivosti« **Bogdan Laban** zatražio je od policije da što prije otkrije počinitelje ovog djela »koje ugrožava ustavni poredak i slobode i narušava dobre komšijske i prijateljske odnose građana Subotice«.

Jedan detalj u informaciji *Subotica.com*, međutim, otkriva kako su zabrinutost i uznemirenje pripadnika islamske zajednice, ogorčenost i osuda GrO Ds-a i Bogdana Labana, te naponi subotičke policije u otkrivanju počinitelja ovog djela zapravo bez osnova i uzaludni, jer Tužiteljstvo smatra da u lijepljenju naljepnica s prekrštenom džamijom »nema elemenata kaznenoga djela«!

Bilo bi zaista zanimljivo čuti »smatranje« Tužiteljstva na hipotetičko pitanje bi li isti stav imalo i kada bi na vratima subotičkih prodavaonica osvanule naljepnice s prekrštenom katedralom i nacionalnim simbolima katoličkih vjernika, odnosno iste s prekrštenom pravoslavnom crkvom i, recimo, ocilima ili pak s dva muškarca ili dvije žene. Do tada i isti taj portal u istoj vijesti, u kojoj je u reakcijama sugrađana izvukao samo osudu ovog čina, u nemalom broju komentara čitatelja nesmetano pušta podršku autorima ovog bolesnog čina i izljeve mržnje i netrpeljivosti prema muslimanima, povodeći se valjda stajalištem Tužiteljstva da ni u tome »nema elemenata kaznenoga djela«.

Z. R.

Ostavka Sejdinovića na mjesto predsjednika NDNV-a

Predsjednik Nezavisnog društva novinara Vojvodine **Nedim Sejdinović** priopćio je 25. ožujka da je podnio ostavku na tu funkciju iz osobnih razloga, ali će profesionalnu karijeru nastaviti u tom udruženju.

Sejdinović je u pisanoj izjavi naveo da će NDNV uskoro održati skupštinu na kojoj će biti usvojen novi statut i izabrana nova tijela upravljanja, a u tijeku je i rad na izradi strateškog plana, koji će dugoročno odrediti ciljeve i metode budućeg djelovanja udruženja.

»Kao što sam rekao prije par mjeseci na proslavi 29. rođendana NDNV-a, došlo je vrijeme da nove generacije novinara i suradnika preuzmu upravljanje udruženjem, a da mi, nešto iskusniji, budemo s njima i uz njih«, naveo je Sejdinović.

»Želim vas uvjeriti da moja ostavka nema veze s najnovijim valovima prijetnji i uvreda kojima sam ovih dana izložen, kao i da sam siguran da ću i u budućnosti biti meta mržnje i verbalnog nasilja, jer je to sastavni dio posla kojim se bavimo u ovim nesretnim vremenima«, poručio je Sejdinović.

Samo dan ranije, 24. ožujka, NDNV i Nezavisno udruženje novinara Srbije upozorili su vlast i nadležna državna tijela u Srbiji da nečinjenjem preuzimaju odgovornost za brojne prijetnje kojima je ponovno izložen predsjednik NDNV-a Nedim Sejdinović.

Oni su u priopćenju za javnost naveli da su najnovije prijetnje uslijedile preko društvenih mreža nakon objave preko facebook stranice *Srbija naša zemlja* u kojoj se Sejdinoviću prijeti i po nacionalnoj osnovi, te se on naziva »muslimanskim ekstremistom« i »srbomrscem«.

Na objavu su uslijedile desetine komentara u kojima se iznose najrazličitije uvrede predsjedniku NDNV-a, kao i prijetnje ubojstvom i protjerivanjem.

NUNS i NDNV su naveli da su sve prijetnje prijavljene Republičkom javnom tužiteljstvu, Ministarstvu unutarnjih poslova i Stalnoj radnoj grupi za sigurnost novinara.

NUNS i NDNV su ocijenili da je riječ o organiziranim akcijama zastrašivanja, za koje, »sad je već nesumnjivo«, odgovornost snosi vlast, čiji predstavnici i sami često daju povoda za prijetnje novinarima i drugim pojedincima koji se kritički odnose prema donositeljima odluka.

Dodali su da će zaštitu koju im ne pruža država zatražiti od međunarodnih novinarskih udruženja i drugih međunarodnih organizacija.

H. R.

Veleposlanik SR Njemačke, u posjetu Srijemskoj Mitrovici

Veleposlanik SR Njemačke u Beogradu **Thomas Schieb** posjetio je u ponedjeljak, 25. ožujka, mitrovački Caritas. U pratnji referenta za politička pitanja i migracije Veleposlanstva **Matthiasa Schikorskog**, te zajedno s načelnikom Gradske uprave za socijalnu i zdravstvenu zaštitu **Vojislavom Mirnićem**,

prezbiterom mitrovačke župe mons. **Eduardom Španovićem** i vlč. **Ivicom Zrnem**, upoznali su se s projektima koji se realiziraju u mitrovačkom Caritasu: od programa kućne njege i pomoći u kući, palijativne njege, servisa za rentiranje medicinskih i invalidnih pomagala za njegu u kućnim uvjetima, Dnevnog centra za osobe s invaliditetom, pa do projekata koji su u planu za realiziranje. Između Caritasa u Srijemskoj Mitrovici i institucija SR Njemačke postoji višedesetljetna suradnja. Najvažniji partneri su bili i ostali Mreža Caritasa Njemačke – DCV, Ministarstvo za ekonomsku suradnju i razvoj, Njemačka agencija za međunarodnu suradnju – GIZ i Veleposlanstvo SR Njemačke u Beogradu. Njemačke institucije od 2004. godine financijski podržavaju implementiranje programa otvorene zaštite starih osoba kroz program Dневnih centara za stare s kućnom negom. Danas mitrovački Caritas ima licenciranu uslugu Pomoći i njege u kući za stare i odrasle osobe, a ujedno besplatno educira njegovateljice za stare akreditiranim programom Caritasa Srbije, što je direktan rezultat investicija navedenih kredibilnih institucija SR Njemačke.

Veleposlanik SR Njemačke posjetio je i Gradsku kuću, gdje se sastao s gradonačelnikom Srijemske Mitrovice **Vladimirom Sanaderom**. Također, posjetio je i Kazneno-popravnici zavod, gdje je obišao azil za pse koji je financirala njemačka agencija HELP.

S. D.

Vojnić i Baštovanović na sastanku s predstavnicima Vijeća Europe

Radni sastanak Tajništva za praćenje primjene Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe održan je 20. ožujka u Skupštini AP Vojvodine u Novom Sadu. Sastanku su nazočili predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i međunarodni tajnik HNV-a **Darko Baštovanović**.

U svom izlaganju predstavnicima Vijeća Europe dužnosnici HNV-a predložili su aktualne probleme Hrvata u Srbiji poput društvene neintegritetnosti, miješanja države u identitetska pitanja, političke neparticipacije i problema u razmjernoj uposlenosti. Predstavnici Vijeća, jednom u pet godina, obilaze države članice kako bi dobili sliku o stanju manjinskih prava u svakoj od država članica posebice, te kako bi mogli sačiniti periodično mišljenje o provedbi konvencije.

Posebne upisne kvote za dijasporu u svibnju

Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske obavještava da se objava Natječaja za upis studenata na fakultete Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 2019./20. putem posebne upisne kvote za hrvatsku dijasporu predviđa u svibnju. Prilikom objave Natječaja bit će poznati i kriteriji upisa putem posebne upisne kvote, a svaki fakultet zadržava samostalnost u odlučivanju i provođenju eventualnih dodatnih testiranja. U tijeku je razmatranje fakulteta na kojim će studijskim programima omogućiti posebne kvote, a pored toga svakako je moguće pokušati upis na jedan od studijskih programa na hrvatskim sveučilištima standardnom procedurom putem polaganja hrvatske državne mature.

Predsjednica Grabar-Kitarović raspisala izbore

Predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** raspisala je u utorak, 26. ožujka, izbore za Europski parlament, koji će biti održan 26. svibnja. Građani Europske unije izlaze na izbore od 23. do 26. svibnja i biraju nove zastupnike Europskog parlamenta koji će ih predstavljati idućih pet godina. Hrvatsku bi u novom sazivu trebao predstavljati jedan zastupnik više, ukupno njih 12. U Hrvatskoj se zastupnici biraju po proporcionalnoj zastupljenosti i preferencijalnom glasovanju u jednoj izbornoj jedinici koju čini teritorij Republike Hrvatske, uključujući i biračka mjesta određena izvan Hrvatske.

Birači mogu glasovati samo jedanput i samo za jednu listu kandidata, ali na glasačkom listiću mogu označiti i jednog kandidata koji ima prednost pred ostalim kandidatima na listi za koju je glasovao. Pravo predlaganja stranačkih lista za europske izbore imaju sve registrirane političke stranke u Hrvatskoj, samostalno ili kao zajednička lista više stranaka, te birači kroz nezavisne liste. U trenutnom sazivu Europskog parlamenta sjedi 751 zastupnik, dok će ih u novom biti 705. Iako se ukupan broj zastupnika smanjuje izlaskom Velike Britanije iz EU-a (73 zastupnika), neke zemlje će dobiti od jednog do pet zastupnika više, među njima i Hrvatska, a preostala mjesta će se čuvati za moguća buduća proširenja Unije.

Svoju listu s 12 imena dosad je predstavio SDP s jednakim brojem žena i muškaraca. Listu predvodi eurozastupnik **Tonino Picula**, a slijedi ga eurozastupnica **Biljana Borzan**. Nositelj liste Amsterdamske koalicije (HSS, GLAS, IDS, PGS, HSU, laburisti i demokracija) je istarski župan **Valter Flego**, dok je *Živi zid* predstavio zajedničku platformu skupine europskih stranaka koje srednja struja europske politike naziva populističkim. HDZ i *Most* još nisu objavili svoje liste.

Na posljednjim europskim izborima 2014. izlaznost na razini EU-a iznosila je 42,61 posto. Najveća izlaznost je bila u Belgiji i Luksemburgu, zemljama u kojima je glasovanje obvezno. U Hrvatskoj je na birališta izašlo tek 25,24 posto, a među mladima u dobi od 18 do 24 godine taj je podatak još niži, tek 13 posto.

MMO: Preporuke za ostvarivanje političke participacije i razmjerne zastupljenosti manjina

Cilj isti, situacije različite

U ovogodišnjim preporukama s obje strane ponovno se našao prijedlog da se pojačaju napor u poduzimanju djelotvornijih mjera za zapošljavanje pripadnika manjina u tijelima državne uprave, pravosuđu i unutarnjim poslovima * Od Srbije se očekuje da osigura podatke iz svih resora, te prikaže mjere i planove za nova zapošljavanja koje će provoditi a od Hrvatske da pojača napore u provođenju već usvojenih planova i propisa

Predstavnici Hrvata iz Srbije koji su pretprošloga tjedna sudjelovali na 8. sjednici Međuvladinog mješovitog odbora za manjine (MMO) u Zagrebu i Pakracu na sjednicu su otišli nezadovoljni, jer je za godinu dana od prethodne sjednice došlo do pomaka samo u četiri preporuke od 25.

Po povratku sa sjednice članica MMO-a, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** je ponovila kako »sa žaljenjem moramo konstatirati da je samo u četiri preporuke došlo do pomaka« te istaknula kako »srpska manjina u Republici Hrvatskoj ima po svim pitanjima neusporedivo veću razinu ostvarenosti prava«.

Nekorektan odnos

Kada je u pitanju obrazovanje, u kojem jest bilo pomaka koje su pohvalili, Vojnić kaže kako se pojavljuje novi problem u sa-

dašnjem trenutku, a to je što je obrazovna reforma koja se trenutno provodi u Srbiji najvećim dijelom na teretu HNV-a i što država nije osigurala dovoljno kadrovskih i financijskih resursa za nju. »S proračunom koji je osam puta manji od proračuna srpske zajednice u Hrvatskoj od HNV-a se očekuje da učini ono što je Hrvatska činila za svoje manjine. Dakle, kod nas je akcent stavljen na ono što HNV čini sa svoje četiri uposlene osobe, a ne cijeli sustav Srbije kojemu su ove preporuke i upućene«, rekla je Vojnić.

U drugim područjima važnim za status svake manjine kao što je razmjerno upošljavanje u javnoj upravi, sudjelovanje u donošenju važnih odluka, ne samo da nije bilo pomaka nego nema niti polaznih pretpostavki da se realno sagleda situacija, barem kada je riječ o hrvatskoj manjini u Srbiji. U tom smislu Vojnić je ukazala na »nekorektan odnos državnih tijela Srbije spram otvorenih pitanja statusa hrvatske nacionalne manjine«.

Radi se prije svega o procesu pripreme podataka koji na objektivna načina trebaju ukazati na ostvarivanje preporuka (u razdoblju od jedne do druge sjednice) i ukazati na stanje stvari u različitim oblastima od važnosti za status nacionalnih manjina.

Tako se u ocjeni realizacije preporuka MMO-a sa sedme sjednice koja se održala u Beogradu i Monoštoru prošle godine, a koje je pripremio HNV navodi kako »podatci koji su dostavljeni predstavnicima hrvatske manjine nisu cjeloviti, prepisani su iz prethodnih izvješća i nisu dane informacije iz kojih izvora se došlo do pojedinih podataka posebice u najkompleksnijim oblastima kao što je politička participacija i razmjerna zastupljenost«.

Treba reći i da ovaj »statistički« problem, tj. nedostatak relevantnih i točnih podataka prati nastojanja da se poboljša status hrvatske manjine u Srbiji od samih početaka rada MMO-a. Srbija je na Međuvladinoj konferenciji u Bruxellesu u procesu pridruživanja EU nedavno otvorila poglavlje 18 koje se odnosi na statistiku. To bi se trebalo odraziti i na prikupljanje podataka vezanih uz nacionalne manjine u Srbiji, jer kako je više puta isticala Vojnić »bez brojki ništa. I najmanji projekt kada se radi mora imati ogoljeno stanje, a kamoli kada se radi o ocjenjivanju stupnja ostvarivanja manjinskih prava. Kod nas, na primjer, nikada još nije došlo do 'pada broja uposlenih pripadnika' hrvatske zajednice u javnom sektoru. Jer nikada nije niti postojao egzaktn broj uposlenih. Pripadnici srpske manjine u Hrvatskoj svaku sjednicu MMO-a komentiraju povećanjem, odnosno padom, i na temelju toga inzistiraju na promjeni. Kada se brojke stave na stol, mi samo sležemo ramenima jer kod nas je, iz nekog razloga, sustav prekomplikiran i prevelik te je stanje nemoguće izraziti u brojkama.« I zbog toga su i Preporuke MMO-a svaki puta do sada sadržavale preporuku da se uspostavi sustavno praćenje niza indikatora i njihova statistička obrada. Ipak, do sada to još nije i realizirano.

Sa i bez predstavnika u parlamentu

Politička participacija i razmjerna zastupljenost manjina su od ključnog značaja, smatraju i predstavnici srpske manjine te član MMO-a u hrvatskoj delegaciji predstavnik srpske manjine **Srđan Jeremić** kaže kako se u ovogodišnjim preporukama s obje strane ponovno našao prijedlog da se pojačaju naponi u poduzimanju djelotvornijih mjera za zapošljavanje pripadnika manjina u tijelima državne uprave, pravosuđu i unutarnjim poslovima.

»Zato se traži da tijela državne uprave poduzmu odgovarajuće mjere i osiguraju neophodne uvjete za zapošljavanje pripadnika obje nacionalne manjine kako bi se postigla njihova odgovarajuća zastupljenost«, rekao je Jeremić za *Novosti*, tjednik srpske manjine u Hrvatskoj.

I upravo u ovom dijelu predstavnici Hrvata ukazuju na »neko-rektnost« tijela države Srbije koja su dužna osigurati cjelovite i točne podatke o »odgovarajućoj zastupljenosti« ali to nisu (sva) učinila.

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** tako kaže, kako je »bilo riječi o podzastupljenosti u strukturama javne uprave, a mi nismo dobili cjelovite i točne podatke i kada je u pitanju MUP i kada je u pitanju pravosuđe, i državna uprava, jedino je AP Vojvodina iznijela točne

podatke na temelju kojih se može jasno vidjeti gdje nas ima i koliko nas ima i naravno konstatirati da smo podzastupljeni«.

Kao ključni (do sada neostvareni) zahtjev Žigmanov je naveo »uvođenje instituta zajamčenih mandata, jer je jedan dio problema koji se tiče hrvatske zajednice posljedica njenog odsustva iz procesa donošenja odluka«. Pa ipak, premda u javnosti postoje sumnje u to da bi garantirani mandati doveli do značajnog poboljšanja statusa Hrvata, ako sve drugo ostane isto, primjer iz Hrvatske (i drugih zemalja, na primjer susjedne Mađarske) govori o tome kako se taj problem da riješiti.

Kao što je poznato, u Hrvatskoj je sudjelovanje nacionalnih manjina u najvišem zakonodavnom tijelu (parlamentu) riješeno kroz institut zajamčenih mandata, pa tako srpska manjina ima tri zajamčena mandata, dok u Srbiji za manjine postoji samo prirodni prag kao neka vrsta olakšice za ulazak u parlament, što međutim manje brojnim manjinama ne omogućuje ulazak u parlament, pokazali su svi dosadašnji parlamentarni izbori. A da je sudjelovanje u odlučivanju više nego važno za manjine govori i činjenica da je zahvaljujući i postojanju manjinskih zastupnika u Hrvatskom saboru, država Hrvatska donijela 2017. godine Operativne programe za nacionalne manjine za razdoblje od 2017. do 2020. godine. O tome Srđan Jeremić kaže: »Kada je riječ o problemima srpske zajednice u Hrvatskoj, MMO je pozdravio što je hrvatska strana donijela Operativne programe za nacionalne manjine za period od 2017. do 2020. godine, a za koje se izborio Klub zastupnika Samostalne demokratske srpske stranke u Saboru. Predstavnici Srba, uz pohvalu donošenja ovog strateškog dokumenta, iskazali su svoje nezadovoljstvo intenzitetom i dinamikom realizacije postavljenih ciljeva iz Operativnog programa koji se odnose na srpsku zajednicu. Ukazali su da je došlo do određenih manjih pomaka u implementaciji, ali da se najveći broj programa još nije počeo provoditi. Zatražili su ubrzanje realizacije svih programskih aktivnosti koje je hrvatska Vlada, u dogovoru sa zastupnicima manjina u Saboru, unijela u ovaj dokument«.

Bez mandata, bez mjera i programa

U Srbiji ne postoje garantirani mandati pa ni operativni programi za nacionalne manjine te se ne može niti pratiti u kojoj mjeri se oni ostvaruju ili ne. Pa se tako, premda obje manjine kao i MMO naglašavaju značaj razmjerne zastupljenosti u pravosuđu, javnoj upravi i svim drugim područjima javnog života, dvije manjine nalaze u bitno različitim situacijama. Dok za hrvatsku manjinu još ne postoje ni sistematizirani službeni podaci o brojnosti i strukturi uposlenih u javnim službama (tako na primjer MUP nije niti dostavio podatke), a kamoli odgovarajuće mjere i programi za postizanje odgovarajuće (razmjerne) uposlenosti, za srpsku manjinu postoje i mjere i programi i podatci.

I upravo je zato važno političko predstavljanje manjina u tijelima u kojima se donose najvažnije odluke. Ili kako je to rekao državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i kopredsjedatelj MMO-a **Zvonko Milas**: »Kada imate direktan ulaz u Skupštinu Srbije, kada imate zagarantirana mjesta u lokalnim jedinicama samouprave, onda imate i sasvim drugačije mogućnosti u rješavanju svih onih problema koje ljudi imaju u svakodnevnom životu«.

J. D.

Iseljavanje prazni Vojvodinu

»Nestalo« 100.000 ljudi

»Uz negativan prirodni priraštaj, emigracija stanovništva značajno utječe na pad broja stanovnika nacionalnih manjina«, kaže dr. sc. Daniela Arsenović

Za jedno desetljeće, između dva popisa stanovništva, u razdoblju od 2002. do 2011. godine u Vojvodini je nestao jedan grad od 100.000 stanovnika. Negativan trend bilježi se od kraja 80-ih godina prošlog stoljeća, prije svega zbog negativnog prirodnog priraštaja, a tom trendu doprinose i migracije. Jedino mjesto u Vojvodini u kome se povećava broj stanovnika je Novi Sad i to zbog doseljavanja ljudi iz drugih dijelova Vojvodine. Sve ostale regije bilježe pad broja stanovnika, a posebno su ugrožena pogranična područja, u kojima značajan udio u stanovništvu imaju nacionalne manjine.

Jedna priča o odlasku

Gordana i Marin Mučalov prije četiri godine napustili su s dvoje odrasle djece Monoštor i odselili se u Njemačku. Upravo su djeca razlog njihovog odlaska. Htjeli su posao, sigurnost za svoju djecu i život u uređenoj državi. Poslije četiri godine kažu da sve to i imaju.

»U vrijeme kada smo planirali odlazak kći je bila srednjoškolka, učenica ekonomske škole, odličan đak. Sin je završio za elektroinstalatera, ali naravno posla nije imao. Radio je, kada je bilo posla, kod nas u šumskoj upravi. Za tisuću dinara na dan. Bez radnog staža. Gordana je radila u školi, a ja svakojake poslove. I ovdje i vani. Onda smo se jednog momenta zapitali – kakva budućnost čeka našu djecu? I to je bilo dovoljno da se pokupimo i odemo«, kaže Marin.

Imali su rođake kod kojih su prvo otišli i to je donekle olakšalo sam početak njihovog novog života. Problema oko nalaženja posla nisu imali, jer je Marin već poslije nekoliko dana dobio posao. Iznenadilo ga je, kaže, koliko je tamo sve organizirano, od same prijave boravka i drugih formalnosti koje se moraju obaviti.

»Putovnica Hrvatske naravno da nam je olakšala, jer smo državljani Hrvatske koja je članica Europske unije. Vrlo brzo našli smo stan, Gordana je prvo krenula na tečaj njemačkog jezika, a tri dana nakon polaganja ispita već je imala posao. Problema s poslom nije imao ni naš sin. Danas radi u istom poduzeću gdje i ja, kao elektroinstalater. Zanimljiva je priča kako je stigao do tog posla. Počeo je kao i svi mladi koji dođu sa strane u *McDonald's-u* i *Burger kingu*. Nešto se razbolio, a liječnik kod koga je otišao kroz razgovor mu je ponudio da promijeni posao i uputio ga na vlasnika tvrtke kome trebaju eketroinstalateri. Poslije godinu dana, da ne bi putovao, prešao je u tvrtku u kojoj i ja radim«, kaže Marin.

Kći se obrazuje za optičara. Traje ta naobrazba tri godine i tijekom tog vremena polovicu provodi na nastavi, a polovicu na praktičnom radu za što je i plaćena, a kada završi školovanje čeka je i posao.

»Uspjeli smo kupiti stan nedavno i sada nas čeka uređenje i preseljenje. Povratak? Mislim da ne. Kada smo prešli u Njemačku, ja godinu i pol nisam dolazio u Monoštor. Ne fali nam stari kraj, ali se trudimo jednom godišnje doći. Naš život je u Njemačkoj i kuća u Monoštoru bit će nam kao neka vikendica, gdje ćemo dolaziti povremeno. Ne kajem se što smo otišli, žao mi je samo što to nisam uradio još 90-ih godina«, kaže Marin i dodaje da je u njihovoj ulici u Monoštoru, od čoška do čoška, ostalo tek pedesetak ljudi.

Priznaje da je razmišljao da se možda jednog dana, kada bude u mirovini vrati u Monoštor, ali ga je pokolebalo razmišljanje Nijemca, vlasnika stana u kome sada još žive do preseljenja. Jednostavno ga je podsjetio da će biti stariji, da će mu možda trebati liječnik.

»A gdje je zdravstveni sustav bolji: u Njemačkoj ili Srbiji?«, pitao je praktični Nijemac.

Iseljavanje s putovnicama EU

Marinova priča nije ni jedinstvena ni posebna, jer samo u Herzogenaurachu, mjestu s 22.000 stanovnika, gdje se preselila obitelj Mučalov, živi još tridesetak Monoštoraca. Sličnu priču mogle bi ispričati obitelji iz Berega, Sonte, Kupusine i drugih mjesta iz kojih ljudi odlaze iz dana i dan, a putovnica Europske unije taj odlazak itekako olakšava. Ljudi idu u potragu za sigurnijim i boljim životom. Većina se nikada neće vratiti.

»Otvaranje granica zemalja Europske unije i liberalizacija viznog režima dio su populacijske politike tih zemalja s ciljem da kompenziraju nedostatak stanovništva reproduktivne dobi, kao i radno sposobnog stanovništva. Otvaranje granica pružilo je mogućnost da značajan broj građana emigrira u gospodarski razvijenija područja. Za pripadnike pojedinih nacionalnih zajednica, Mađara, Rumunja, Slovaka, Hrvata, prijem njihovih matičnih država omogućio je nesmetanu prostornu prohodnost. Zbog toga je realno očekivati da pored negativnog prirodnog priraštaja, emigracija stanovništva značajno utječe na promjenu, a može se slobodno reći i na pad broja stanovnika nacionalnih manjina«, kaže dr. sc. **Daniela Arsenović**, demografkinja, docentica na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Novom Sadu.

Uz nizak fertilitet i negativan prirodni priraštaj ove ekonomske migracije još dodatno utječu na smanjenje broja pripadnika nacionalnih zajednica.

»Generacije koje se danas rađaju su najmalobrojnije generacije i to je trend koji traje još od 80-ih godina prošlog stoljeća. Ono što posebno zabrinjava jest što intenzitet demografskih trendova, kada su u pitanju nacionalne manjine, može imati za posljedicu

čak i nestanak pojedinih etničkih grupa. Pad broja stanovnika prisutan je kod svih etničkih zajednica izuzev Roma, Albanaca i Bošnjaka. Udio mađarske etničke zajednice prvi puta je u popisu 1981. godine pao na ispod 20 posto. A prema popisu iz 2011. godine Mađara ima manje nego što ih je bilo 1880. godine. U istom razdoblju sličan trend bilježi se i kod Rumunja kojih danas u Vojvodini ima upola manje nego krajem XIX. stoljeća. Između popisa 2002. i 2011. godine broj Slovaka je također smanjen i njihov udio u ukupnom stanovništvu je s 2,8 smanjen na 2,6%. Između dva popisa broj Hrvata smanjen je za 9.000 i njihov udio u ukupnom broju stanovnika pao je na 2,4%«, kaže Arsenović.

Tko će koristiti dostignuta prava?

Ovo smanjenje broja pripadnika nacionalnih manjina povlači jedno drugo pitanje – koliko će to ugroziti dostignuta prava nacionalnih manjina?

»Proces izgradnje pravnog sustava koji štiti status nacionalnih manjina je uglavnom zaokružen. Ali ono što se u posljednje vrijeme stavlja u fokus je ekonomski položaj nacionalnih manjina, a to pitanje do sada nije bilo predmetom nekih ekspertskih istraživanja. Međutim, pripadnici nacionalnih zajednica sve više to pitanje stavljaju u prvi plan. Tim prije što pripadnici nacionalnih zajednica žive u pograničnim područjima koja su, izuzev sjevera, manje razvijeni dijelovi Vojvodine«, kaže novinarka **Jelena Perković**, koautorica istraživanja *Gospodarski faktori i utjecaj na položaj nacionalnih manjina u lokalnim zajednicama – primjer mađarske, hrvatske, rumunjske i bugarske nacionalne manjine* novosadskog Centra za regionalizam.

Migracije su takvog intenziteta da ukoliko i bude više novca za

ostvarivanje prava nacionalnih zajednica neće imati tko konzumirati ta prava.

»Najvažnija stvar za pripadnike nacionalnih zajednica jest obrazovanje na materinskom jeziku. Nije problem da nema vrtića, škola, domova kulture, problem je što je sve manje ljudi koji bi to koristili«, kaže Perkovićeva.

Kakve su razmjere tog odlaska pokazat će već naredni popis pučanstva 2021. godine. Mogu li matične države pomoći opstanak svog naroda na prostorima gdje žive konkretnom pomoći koja bi poboljšala gospodarski status pripadnika tih zajednica? Jednostavan odgovor na to pitanje Perkovićeva nema.

»Svi nekako gledamo primjer Mađarske, koja je mađarskoj zajednici u Vojvodini namijenila 140 milijuna eura bespovratnih sredstava. Međutim, iz istraživanja i razgovora na terenu stječe se dojam da se Mađari i dalje iseljavaju u matičnu državu ili druge zemlje Europske unije. Možda je neki ohrabrujući podatak povećanje broja djece u nižim razredima koja pohađaju nastavu na mađarskom jeziku. Možda bi se to moglo tumačiti kao posljedica pomoći koja Mađarima stiže iz države matice«, kaže Perkovićeva.

Jedan od načina da se poboljša gospodarski status pripadnika nacionalnih zajednica u pograničnim područjima jesu ulaganja u infrastrukturu, što se može financirati kroz projekte prekogranične suradnje. Koliko su takvi projekti usmjereni u područja u kojima žive nacionalne zajednice, naročito njihovih matičnih država koje su uključene u projekte, nema podataka. Perkovićeva ocjenjuje da inicijative moraju krenuti iz samih nacionalnih zajednica, odnosno njihovih reprezenata, koje moraju tražiti mogućnosti da se poboljša ekonomski položaj pripadnika njihove nacionalne zajednice. Kao uvjet ostanka i opstanka.

Zlata Vasiljević

Dosije: Zločini nad Hrvatima u Vojvodini (7)

Nasilje nad hrvatskim stanovništvom Vojvodine, 1992. godina

Opština Šid, 1992. godina

Početkom 1992. godine, sa dolaskom srpskih izbeglica na teritoriju opštine Šid, veliki broj Hrvata iz Morovića, Gibarca i Kukujevacu su pod pritiskom odlučili da zamene imovinu sa Srbima iz Hrvatske.¹⁴³ Na teritoriji opštine Šid najveći talas iseljavanja Hrvata desio se u leto 1992. godine.¹⁴⁴

U julu 1992. godine u Kukujevcima je počela sa radom agencija za razmenu nekretnina koja se najpre zvala »Juga«, a zatim »Lasta«. Reklamni slogan agencije bio je »I selidba je sa nama lakša«.¹⁴⁵

Vlasnica agencije je bila Mileva Stegić, koja se 1992. godine sa porodicom doselila u Kukujevce iz Zagreba.¹⁴⁶ Na suđenju Vojislavu Šešelju, bivši dobrovoljac više srpskih jedinica Goran Stoparić svedočio je o tome da je ova agencija bila zadužena za posredovanje prilikom razmene imovine Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Vojvodine. Te razmene bile su posledica nasilnog ulaska izbeglih Srba u kuće lokalnih Hrvata, nakon čega su Hrvati bili prinuđeni na razmenu.¹⁴⁷

Stoparić je u svom svedočenju doveo u vezu agenciju »Juga«, odnosno »Lasta«, i Jovicu Stegića, supruga Mileve Stegić, sa SRS. Prema njegovim rečima, Stegić je bio član SRS-a i njen donator.¹⁴⁸

Stoparić je naveo da je Agencija, osim u Kukujevcima, kancelarije imala u Vinkovcima i Šidu.¹⁴⁹

Opština Petrovaradin¹⁵⁰, 1992. godina

Tokom cele 1992. godine Hrvati i drugi nesrbi na području novosadskih naselja Sremska Kamenica i Petrovaradin bili su izloženi pretnjama i zastrašivanju.¹⁵¹

U naselju Sremska Kamenica u opštini Petrovaradin Hrvati su bili izloženi pretnjama telefonom i verbalnim provokacijama od

strane grupe srpskih izbeglica iz Hrvatske.¹⁵² Zabeleženi su slučajevi upada u kuće lokalnog hrvatskog stanovništva, uz pretnje da moraju da se isele. U dvorišta su im bacane bombe.¹⁵³

Jedna hrvatska meštanka Sremske Kamenice u septembru 1993. godine istraživačima FHP-a je ispričala da je u leto 1992. godine upozorena da treba da se iseli i da svoju kuću u Sremskoj Kamenici zameni za kuću u Hrvatskoj. »Zazvonio mi je neki Đuro, izbeglica iz Slavonske Požege. Radio je nekada tamo u SUP-u. Mislim da trenutno živi u Veterniku. Pitao me je da li želim da zamenim sa njim kuću. Savetovao me je da se selim jer, po njemu, neću ovde 'dobro da prođem' kao Hrvatica. Pričao mi je o svojoj kući, koja je navodno velika i moderna. Razgovarali smo nekoliko sati. Pristala sam na zamenu. Sutradan smo otišli u Petrovaradin, kod advokata. Tamo smo se o svemu dogovorili. Međutim, kada sam stigla kući, uplašila sam se i odlučila da to ne činim. Uostalom nisam ni verovala u sve njegove priče o kući, koju navodno poseduje. Pozvala sam ga telefonom i saopštila mu svoju konačnu odluku. Pobesneo je. Vikao je da ja ugrožavam srpsku porodicu i da će 'moj slučaj' da prijavi SRS, koja će da preduzme mere protiv mene. Ponovo su usledili preteći telefonski pozivi. Nekoliko puta sam pokušala sve da ispričam lokalnom milicioneru Milošu. Na sve moje reči je slegao ramenima.«¹⁵⁴

U Petrovaradinu su Hrvati takođe bili izloženi telefonskim pretnjama. Noću su ih pozivali nepoznati ljudi i psovali »majku ustašku«, pretili su im dizanjem kuća u vazduh i terali ih da se isele.¹⁵⁵ U Petrovaradinu je zabeleženo bacanje bombi i podmetanje eksploziva u dvorišta kuća lokalnih Hrvata.¹⁵⁶

Na suđenju Slobodanu Miloševiću pred MKSJ, zaštićeni svedok C-048, nekadašnji saradnik RDB-a, govorio je o ulozi samog RDB MUP-a u iseljavanju Hrvata sa područja Vojvodine. Prema njegovom svedočenju, načelnik Centra RDB u Novom Sadu Milovan Popivoda¹⁵⁷ ga je u leto 1992. godine upoznao sa ciljem da se »što više Hrvata iseli iz Vojvodine kako bi se formirala [...] stabilna granica u graničnom području između Vojvodine i Hrvatske«, sa »tvrdim Srbima iz Krajine«.¹⁵⁸

Popivoda je, kako je naveo svedok C-048, smatrao da taj cilj treba postići zastrašivanjem najpre najbogatijih i najuticajnijih ljudi u mestima gde su Hrvati većinsko stanovništvo ili značajna populacija stanovništva. To bi rezultiralo njihovim odlaskom iz tih mesta, nakon čega bi se iselilo i preostalo stanovništvo.¹⁵⁹

152 Izjava svedoka E.K. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka V.K. data FHP-u, septembar 1993. godine.

153 Izjava svedoke E.K. data FHP-u, septembar 1993. godine.

154 Izjava svedoka V.T. data FHP-u, septembar 1993. godine.

155 Izjava svedoka D.R. data FHP-u, septembar 1993. godine.

156 Izjava svedoka D.R. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka B.R. data FHP-u, septembar 1993. godine.

157 Rešenje RDB MUP R Srbije o postavljanju Milovana Popivode na mesto načelnika Centra RDB u Novom Sadu od 13. aprila 1992. godine, dok. pred. br. P02491, *Stanišić i Simatović*, str. 1.

158 Svedočenje C-048 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 28. april 2003. godine, str. 19639.

159 *Ibid*, str. 19640.

143 Izjava svedoka A. M. data FHP-u, septembar 2015. godine.

144 Izjava svedoka D.R. data FHP-u, septembar 1993. godine.

145 »Profiteri nacionalnih seoba«, *Politika*, 17. jul 1992. godine; »I selidba je sa nama lakša«, *Borba*, 20. jul 1992. godine.

146 »Šta je 'Juga'?«, *Sremske novine*, 22. jul 1992. godine; »Huškači iz prikrajka«, *Večernje novosti*, 23. jul 1992. godine.

147 Svedočenje Gorana Stoparića pred MKSJ u predmetu *Šešelj* od 16. januara 2008. godine, str. 2447-2448.

148 *Ibid*, str. 2452.

149 *Ibid*, str. 2448-2456.

150 Petrovaradin i Sremska Kamenica su 1992. godine bila gradska naselja Novog Sada. U međuvremenu, administrativnim promenama Novi Sad je podeljen na dve opštine - Gradska opština Novi Sad i Gradska opština Petrovaradin. Sremska Kamenica je naseljeno mesto koje danas pripada Gradskoj opštini Petrovaradin. Dostupno na: Opštine.

151 Petrovaradin i Sremska Kamenica se, zbog svoje blizine Novom Sadu, svrstavaju u uže gradsko područje; Izjava svedoka E.K. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka V.K. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka V.T. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka J.M. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka S.B. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka D.R. data FHP-u, septembar 1993. godine.

Fond za humanitarno pravo

Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« objavio je Fond za humanitarno pravo (FHP) – nevladina organizacija osnovana 1992. godine s ciljem dokumentiranja kršenja ljudskih prava koja su masovno činjena na prostoru bivše Jugoslavije. Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« je u cjelini dostupan na internet prezentaciji FHP-a www.hlc-rdc.org. Tiskani primjerak može se dobiti slanjem podataka na office@hlc-rdc.org.

Dosije objavljujemo u originalu kako je objavljen uz nužnu redakcijsku opremu.

Istu tezu je načelnik RDB-a Jovica Stanišić preneo Mihalju Keretšu, tadašnjem zameniku ministra unutrašnjih poslova, na sastanku u avgustu 1992. godine.¹⁶⁰

Načelnik novosadskog Centra RDB Popivoda smatrao je da nasilje i likvidacije na teritoriji Vojvodine treba izbegavati, ali da je takve radnje moguće sprovesti u ratom zahvaćenim teritorijama Istočne Slavonije i Baranje, jer se »to uvek može pripisati ratnom vohoru i ratnoj anarhiji kakva uobičajeno vlada na takvim područjima«.¹⁶¹ U praksi se zaista i dešavalo da su vojvođanski Hrvati hapšeni, odvođeni na područje Istočne Slavonije i tamo likvidirani.

Svedok C-048 je takođe govorio o tome da je on za Centar RDB Novi Sad omogućio prisluškivanje pojedinih vojvođanskih Hrvata, poput župnika Marka Kljajića iz Petrovaradina i Roberta Čobana, tada urednika novosadskog magazina »Nezavisni svet«. C-048 je redovno izveštavao Centar o kretanju Kljajića i Čobana.¹⁶²

Porodici Roberta Čobana, koja je živela u Baču, nepoznata lica su u aprilu 1992. godine bacila bombu u dvorište. Počinioci nikada nisu otkriveni.¹⁶³

Krajem decembra 1992. godine, načelnik Centra RDB Novi Sad Milovan Popivoda je preneo svedoku C-048 da je potrebno »pritisnuti župnika da se iseli iz Vojvodine«.¹⁶⁴

Dana 6. januara 1993. godine u župni dvor u Petrovaradinu su upale dve osobe, koje su metalnim šipkama porazbijale pokućstvo i napale majku župnika Marka Kljajića. Dvojica Srba, izbeglica iz Hrvatske, uhapšeni su i optuženi za ovaj napad, međutim postupak protiv njih je obustavljen naredne, 1994. godine.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Ibid, str. 19677.

¹⁶¹ Ibid, str. 19640.

¹⁶² Ibid, str. 19641.

¹⁶³ Izjave LČ i JČ. date FHP-u, septembar 1993. godine.

¹⁶⁴ Svedočenje C-048 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 28. april 2003. godine, str. 19642.

¹⁶⁵ Svedočenje C-048 pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 28. april 2003. godine, str. 19642; Marko Kljajić, »Kako je umirao moj narod«; Izdavačko društvo Hrid Subotica, str. 103-105; »Petrovaradinski župnik: Znao sam da me prisluškuju početkom 90-ih«, *IndexHR*, 3. maj 2003. godine, dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/petrovaradinski-zusnik-znao-sam-da-me-prisluškuju-pocetkom-90tih/135375.aspx>, pristupljeno 22. novembra 2018. godine; Izveštaj Pod lupom br. 8, »Razmena stanovništva - vojvođanski Hrvati za Srbe iz Hrvatske«, Fond za humanitarno pravo, decembar 1993. godine, str. 9.

Zabranjeno spaljivanje

Zbog povećane opasnosti od pojave požara na otvorenom prostoru, iz Tajništva za inspekcijsko-nadzorne poslove obavještavaju građane da je, sukladno članku 50. Zakona o zaštiti od požara (*Sl. glasnik RS* broj 111/2009 i 20/2015), zabranjeno spaljivanje ostataka strnih usjeva, spaljivanje smeća na otvorenom prostoru i spaljivanje biljnih ostataka.

Kršenje ove Odredbe predstavlja prekršaj za pravne i odgovorne osobe u pravnoj osobi, kao i za fizičke osobe. Gore navedeni članak Zakona regulira i obvezu osobe koja je izazvala požar da nadoknadi troškove intervencije gašenja požara nadležnoj vatrogasno-spasilačkoj jedinici.

Člankom 46. Zakona o zaštiti od požara zabranjeno je loženje otvorene vatre u šumi, kao i na udaljenosti od 200 metara od ruba šume. Kršenje ove odredbe također predstavlja prekršaj, navodi se u obavijesti Tajništva za inspekcijsko-nadzorne poslove.

.....

Otvorena vrata u subotičkoj Gimnaziji

Gimnazija *Svetozar Marković* Subotica organizira *Otvorena vrata* u ponedjeljak, 1. travnja, od 12 do 15 sati. U ovoj se školi, među ostalim, odvija nastava i na hrvatskom nastavnom jeziku (opći smjer).

.....

Poboljšanje uvjeta u obrazovanju

Potpredsjednik Pokrajinske vlade i pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Mihály Nyilas**, sa svojim suradnicima, posjetio je Grad Suboticu, gdje se sastao s gradonačelnikom Subotice **Bogdanom Labanom**, nakon čega je održao sastanak s direktorima odgojno-obrazovnih ustanova.

»U protekle tri godine, uloženo je sto šezdeset pet milijuna dinara, od kojih je sto četrdeset četiri milijuna izdvojeno za unaprjeđivanje obrazovanja, a dvadeset jedan milijun za projekte u vezi s nacionalnim manjinama i službenom upotrebom manjinskih jezika. Ta sredstva osigurana su dijelom iz proračuna našeg tajništva, a dijelom iz proračuna Uprave za kapitalna ulaganja APV«, kazao je Nyilas.

Gradonačelnik Laban izjavio je da su u protekle tri godine obnovili dvanaest osnovnih i srednjih škola. »Izdvojio bih Kemijsko-tehnološku školu, jer smo upravo u nju uložili najviše, a početkom travnja planiramo je otvoriti. Između ostalog, ta škola je dobitnik Svetosavske nagrade za 2018. godinu. U posljednje tri godine, u sektoru obrazovanja uloženo je oko tri stotine osamdeset milijuna dinara«, rekao je Laban.

U okviru posjeta, Nyilas i njegovi suradnici su se sastali i s direktorima osnovnih i srednjih škola s teritorija Subotice, kako bi govorili o poboljšanju uvjeta u obrazovanju. Tajnik je savjetovao sve njih da budu strpljivi uoči konkuriranja, jer će svatko doći na red.

H.R.

Tomislav Žigmanov,
predsjednik DSHV-a

U Srbiji još uvijek nevine žrtve, barem kada je riječ o Hrvatima, ne mogu računati na zadovoljštinu u vidu pronalaženja krivaca i njihovo kažnjavanje * Bijegom države od odgovornosti za zločine nad Hrvatima 1990-ih namjerno i nametnuto se relativizira njihova žrtva, što držimo nedopustivim i s tim se nećemo miriti * Srbija je višestruko nedovršeno država, pa tako i u nacionalnom smislu * Ukoliko se na koncu osvrnemo na Hrvate u Vojvodini, možemo, čini se, bez veće pogriješke konstatirati da u njih ne postoji nekakav vid radikalnog nacionalizma, niti su oni manifestirali ovdje nekakvu ekscesivnu nacionalnu pragmatiku i ekskluzivističku politiku spram drugih * Postoji vjerojatno opravdana razočaranost kod mladih kada su u pitanju ekonomske prilike i uopće stanje u društvu, no pitanje je je li bijeg jedini odgovor na taj izazov

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Bijeg države od odgovornosti

Razgovarati s predsjednikom manjinske političke stranke u Srbiji, koja uz to ima i hrvatski predznak, u ovoj aktualnoj uzavreloj društvenoj situaciji nije baš lagodna pozicija za novinara, ali zato jest izazovno.

Nije bilo tako davno, koncem 2018. godine, kada je direktor Radiotelevizije Srbije **Dragan Bujošević** ocijenio da se baviti novinarstvom znači istraživati nešto što je netko pokušao sakriti i to je vijest, a sve ostalo je reklama. Odnosi se to na sve novinarske žanrove, a koliko se danas Bujošević drži te svoje točne tvrdnje, možete procijeniti ako gledate RTS.

Dakle, s predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavom Žigmanovim** razgovarali smo u situaciji kada traju prosvjedi dijela građana protiv predsjednika **Vučića** i čelnih ljudi RTS-a, koje prosvjednici optužuju da su javni tv-servis stavili u službu vladajuće stranke, a jedan od ključnih zahtjeva je i stvaranje uvjeta za poštene izbore. Povrh toga, u ovoj uzavreloj situaciji dogodilo se i da je Tužiteljstvo za ratne zločine odbacilo kaznenu prijavu zbog slučaja braće **Abjanović**, a nakon što je nedavno izrečena kazna **Radovanu Karadžiću** zbog ratnih zločina, državni vrh šuti. S Tomislavom Žigmanovim razgovarali smo i o mogućnosti saveza između SNS-a i DSHV-a, o ulozi mladih u radu DSHV-a, kao i o odlasku velikog broja mladih iz zemlje.

Tužiteljstvo za ratne zločine odbacilo je kaznenu prijavu koju je Fond za humanitarno pravo podnio početkom veljače 2019. godine, zbog zločina protiv čovječnosti (prema kaznenoj prijavi) koji je počinjen u listopadu 1991. godine u Moroviću, kada su pripadnici JNA iz kuće izveli braću Abjanović, nakon čega im se izgubio svaki trag. Kako komentirate takvu odluku TRZ-a?

Najprije, kao posljedicu nespremnosti srbijanskih institucija da se otvoreno suoče sa zločinima iz prošlosti, i to zločinima koji su počinjeni na teritoriju Republike Srbije spram građana hrvatske nacionalnosti, građana koji ni na koji način nisu predstavljali prijetnju po sigurnost. Naprotiv, svojom su lojalnošću svjedočili suprotno, a stradali su samo, po svemu sudeći, zbog svoje nacionalne pripadnosti! Također, ova odluka govori i u prilog tomu da u Srbiji još uvijek nevine žrtve, barem kada je riječ o Hrvatima, ne mogu računati na zadovoljštinu u vidu pronalaženja krivaca i njihovo kažnjavanje. Na koncu, ovakva odluka Tužiteljstva za ratne zločine bojim se da šalje poruku nespokojstva za svakog Hrvata u Srbiji danas, jer se bijegom države od odgovornosti za zločine nad Hrvatima 1990-ih namjerno i nametnuto relativizira njihova žrtva, što držimo nedopustivim i s tim se nećemo miriti. Pijetet spram nevinih žrtava tako što od nas nužno zahtijeva!

Fond za humanitarno pravo je objavio dosije Zločini nad Hrvatima u Vojvodini. Dakle, nevladina organizacija. Kako gledate na šutnju državnih tijela svih ovih godina na činjenice koje nije moguće da im nisu poznate?

Na to je činjenično utemeljeno ukazivao i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini još 1990-ih – treba samo pročitati brojeve glasila DSHV-a *Glas ravnice* iz toga doba, što znači da se o tome sve znalo. Pisali su i drugi o toj problematici i u Hrvatskoj, ali i u Srbiji – recimo, **Marko Kljajić**, a i u mojim se knjigama o tome pisalo. Presuđa, pak, jednom od vinovnika tih tragičnih događaja za Hrvate u Vojvodini **Vojislavu Šešelju** pred Međunarodnim sudom snažna je potvrda da je zločina bilo. Šutnja državnih tijela za koju pitate može se onda jedino tumačiti tako da je u funkciji prikrivanja i njezina zločina nad Hrvatima u Vojvodini.

Prošlog tjedna izrečena je kazna Radovanu Karadžiću zbog ratnih zločina, a državni vrh nije reagirao. S druge strane, ni sve ranije politike države nisu pokazale spremnost na suočavanje s vlastitom odgovornošću u ratovima koji su vođeni i zločinima koji su u njeno ime počinjeni. Kako gledate na to?

Ne treba biti previše obaviješten ili bolje upućen u srbijanske prilike, a da bi se mogao zadobiti uvid o tomu kako diskurs o problemu krivice i odgovornosti glede događaja iz neposredne prošlosti u ovdašnjoj javnosti, kako onoj široj tako i užoj, recimo kulturnoj ili znanstvenoj, nije dominantan. Naprotiv, on je po mnogim svojim značajkama marginalan i boravi na rubu interesa javnosti. Status dominirajuće u Srbiji ima ona diskurzivna strategija koja ovo pitanje, pitanje suočavanja s prošlošću, jednostavno, ali na različite načine, snažno ignorira! Najčešće, pri tomu, u ovoj se strategiji ili to pitanje jednostavno prešućuje kao nepostojeće ili je, pak, ignoriranje u funkciji pravdanja događaja iz prošlosti. Ukoliko je ovo posljednje u pitanju, onda se polazi od pretpostavke da nikakvog zla u neposrednoj prošlosti ovdje nije bilo, što je, dakako, vrlo, vrlo daleko od istine. Druga dominirajuća strategija u srbijanskoj javnosti na ovu tematiku jest strategija poricanja krivice – ovdje se glasno argumentira u prilog tezi da nije bilo, bilo neposredne ili posredne, veze s tim događajima, događajima koji su, očito je ovdje, prije toga već priznati da u sebi sadržavaju nekakvog zla. Treća, najslabije razvijena strategija, koja, kako smo rekli, u javnosti Srbije boravi na margini, svjedoči o spremnosti da se o događajima, među kojima je bilo i zločina, iz neposredne prošlosti povede otvorena i nepristrana rasprava, te da se stavi i u kontekst mogućih ovdašnjih krivica i odgovornosti, što sa sobom zna povlačiti i ne male rizike po život onih koji su spremni priznati zločine koji su se događali u ime Srbije. I na slučaju (ne)reagiranj spram pravosnažne presude političkom lideru bosanskih Srba 1990-ih **Radovanu Karadžiću** možemo ispratiti provedene strategije.

Kako gledate na pojam nacionalizma, posebno njegove zloupotrebe, odnosno gdje vidite granicu između tzv. zdravog nacionalizma i često rabljene Johnsonove izreke da je domoljublje posljednje utočište hulja?

Opće je poznato da je nacionalizam u sebi vrlo složen pojam. Tako se u odgovorima na pitanje »što je to nacionalizam?« često podrazumijevaju vrlo različite pojave i stvari. Pod njim se, naime, tako razumijevaju, pod a: cjelokupni procesi oblikovanja i održavanja nacija i nacionalnih država, zatim pod b: svijest o pripadnosti naciji, zajedno s pripadajućim sentimentima i stremljenjima, pod c: jezik i simbolika nacije, pod d: ideologija, uključujući i kulturnu doktrinu nacija, te propise za ostvarenje nacionalnih stremljenja, pod e: društveni i politički pokret za postizanje ciljeva nacije i na koncu, ali ne i na posljednjem mjestu: imamo razumijevanje nacionalizma koje kazuje da je njegova bit sadržana u pružanju legitimacijskog osnova suvremenim političkim vladavinama. Pri svemu tomu, mora se znati da se takav, u sebi heteronoman i u različitim oblicima pulziranja, nacionalizam nikako ne smije promatrati sam za sebe, odvojen od nacionalne države i nacije. Oni skupa, naime, čine »sveto trojstvo« suvremenih oblika organiziranog života čovjeka u zajednici, u kojem svaki element ima složeni odnos spram druga dva. I ukoliko dođe do promjene kod jednoga, utoliko se modificiraju i preostala dva. Ujedno, svi oni mogu biti različiti kako u naravi očitovanja, tako i u obliku postojanja. To i tako, dakako, ukoliko, kaže teorija, što je također ovdje preslabo recipirano, pa su ovdašnji diskursi o nacionalnom često opterećeni elementarnim nerazumijevanjem. No, što je s našom ovdašnjom praksom? Aksiom od kojega ovdje polazimo je sljedeća konstatacija: Srbija je višestruko nedovršeno država, pa tako i u nacionalnom smislu. Drugim riječima, u slučaju Srbije ne znamo točno što se u posljednjih petnaestak godina od toga troje češće mijenjalo – da li razumijevanje, oblik i veličina države, ili stav službene politike spram nacionalizma i njegova uloga u državi i društvu, ili pak na koncu sam sadržaj nacije! A što je to onda kod nas bilo na djelu? Ovdje zajedno s **Alpárom Losonczem** možemo ustvrditi da je na ovim prostorima bilo više elemenata nekakve etnoanarhije nego li nacionalizma u njegovom idealno-tipskom značenju. On je, naime, poznavan i kao društvena činjenica koja izaziva respekt zbog vlastite ozbiljnosti, a ono čega smo mi bili svjedoci i što je ovdje bilo na djelu, danas je u mnogim procesima predmet kazneno-pravnih postupaka ili je pak podložno lustraciji. Stoga nam se kao najaktualnije pitanje nadaje sljedeće: može li Srbija nakon svega osloboditi se balasti vlastitog etnoanarhičnog naslijeđa, te što je to sve danas a ovdje potrebno da bi se prihvatila jezična, kulturna i religijska pluralnost, za što još uvijek ima, barem statističkog, potencijala, makar ovdje na sjeveru? Drugim riječima, može li Srbija na drugačiji način ustrojiti vlastiti javni prostor i pristupiti drugačijem građenju nacije?

Pa može li?

Naš je odgovor pozitivan, uz naravno naznaku da će se to dogoditi, kao što misle uostalom i toliki mnogi, jedino ukoliko dođe do svestranog ali različitog uprisutnjenja etike odgovornosti – u procesu se suočavanja s prošlošću moraju utvrditi pogreške, a da bi se pristupilo izgradnji projekta državne zajednice na drugačijim moralno-etičkim osnovama. Ukoliko se na koncu osvrnemo na Hrvate u Vojvodini, možemo, čini se, bez veće pogreške konstatirati da u njih ne postoji nekakav vid radikalnog nacionalizma, niti su oni manifestirali ovdje nekakvu ekscesivnu nacionalnu pragmatiku i ekskluzivističku politiku spram drugih. Zašto? Pa sigurno nije zato što je u pitanju skupina nekakvih svetaca! To je više odraz povijesno uvjetovanih prilika i konkretnih društvenih datosti u kojima žive. Oni su, recimo prvo, u značajnoj brojčanoj manjini, a ujedno su i teritorijalno izuzetno disperzirani. Drugo, ne raspoložu

ni jednim resursom za građenje nacije. Treće, nakon hrvatske anti-histerije početkom devedesetih i etničkog protjerivanja u Srijemu, Hrvati u Vojvodini uvelike žive sa strahom. Stoga je razumljivo zašto oni najčešće nijemo promatraju ono što se oko njih zbiva. Rjeđe su spremni ući u projekte, čak i u ravni pasivne participacije (recimo kupovinom novina ili upisom djece u razrede na hrvatskom), koji su u funkciji ostvarivanja manjinskih prava. Daleko najmanji je broj onih koji su spremni javno očitovati svoj nacionalni identitet. Dakle, o nekakvom javnom očitovanju hrvatskog nacionalizma ovdje moći će biti riječi drugi puta. Do tada, to će se odvijati duboko u privatnosti ili će se očitovati u vidu traženja neprijatelja i izdajnika unutar vlastite zajednice, što je uostalom česta karakteristika i kod drugih manjinskih zajednica.

 Premijerka Ana Brnabić nedavno je izjavila da će se »za dvije, četiri, pet godina« vidjeti rezultati »onog što mi danas radimo i zato vjerujem da će biti sve bolje i bolje«. Ocjena bivšeg ministra financija Dušana Vujovića je kako će Srbiji na temelju ostvarenih rasta stopa BDP-a od početka globalne krize (2008. godina) biti potrebno čitavih 185 godina da po realnoj kupovnoj moći stigne 15 starih članica Europske unije. Što mislite kada će stići taj bolji život za građane i koji su to putevi u području ekonomije do tog boljeg života?

Volio bih više vjerovati premijerki, no to ne znači da nisam svjestan da se danas Srbija nalazi među državama s najmanjim bruto nacionalnim dohotkom u Europi. To je, iz vizure kvalitete življenja, važniji podatak od projekcije što će i kako će biti kada više ne budemo živi. Fokus interesa predstavnika vlasti treba da je više usmjeren kako ovdje i sada stvoriti pretpostavke da se živi bolje.

 Slažete li se sa sentencom koja kaže: ako se ne bavite politikom, politika će se baviti vama i kako vidite ulogu mladih u radu DSHV-a, odnosno njihovog uključivanja u stranku?

Apsolutno se slažem! Mladi moraju sami definirati svoje uloge, očitovati planove svojih stremljenja, a na nama starijima je da za ostvarenje istih osiguramo sve preduvjete. Postoji jedna kvalitetna jezgra mladih kojima je, unatoč brojnim rizicima, stalo do budućnosti Hrvata u Srbiji i to je ono što nas sve treba hrabriti.

 S druge strane, praksa to pokazuje i kroz odlazak velikog broja mladih iz zemlje, da se oni u većini ne žele politički aktivirati kroz članstvo u strankama, jer ne vjeruju da je na taj način išta moguće promijeniti. Kako gledate na to?

To je pitanje za njih! Postoji vjerojatno opravdana razočaranost kod mladih kada su u pitanju ekonomske prilike i uopće stanje u društvu, no pitanje je je li bijeg jedini odgovor na taj izazov. Bojim se da nije! Daleko su mi draža ona opredjeljenja kod mladih koja svojim progresivnim društvenim angažmanom svjedoče da im je stalo do napretka i boljitka, kako na osobnom planu tako i na planu zajednice ili društva u cjelini. Pri tomu sam svjestan da je tako što vjerojatno teži i zahtjevniji put, no za čovjeka je časniji.

 Izborni apstinenti, pokazuju to rezultati nekoliko izbora unazad, najveće su »stranke« u Srbiji. Kako, po Vašem mišljenju, motivirati ljude da izađu na glasanje, odnosno uvjeriti ih da njihov glas ipak nešto vrijedi?

S jedne strane izgradnjom povjerenja u politiku i institucije političkog sistema, u čemu ključni prilog treba dati politička klasa, to jest oni koji se politikom aktivno bave, a s druge strane razvojem demokratske svijesti među građanima, što je zadaća intelektualne elite i kvalitetne i kritičke javnosti, javnosti čiji interes neće biti zaleđen događanjima u zadrugama, parovima, farmama... U oba navedena segmenta mi još uvijek u Srbiji bilježimo brojne deficite.

U samom DSHV-u bilo je oprečnih stajališta u vezi s podrškom Srpskoj naprednoj stranci; Vi ste nakon toga u nekoliko navrata razgovarali s predsjednikom Aleksandrom Vučićem i izjavljivali da je on pouzdan partner, odnosno da drži riječ. Što mislite je li moguć stabilan savez između SNS-a i DSHV-a, recimo poput onoga kao što je to slučaj sa SVM-om?

Da, bilo je i još uvijek ima oprečnih stajališta, no to ne znači da se s institucijama Republike Srbije ne bi trebalo surađivati s ciljem da se počnu rješavati brojni problemi s kojima se suočavaju pripadnici hrvatske zajednice. Takva je i suradnja s predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem, čijim osobnim zalaganjem je veći dio naših prvih zahtjeva pozitivno razriješeno, zbog čega sam ga i oslovio kao pouzdanog partnera. U tom smislu, nastojat ćemo i nastaviti suradnju s njim na rješavanju i drugih izazova i problema Hrvata u Srbiji. S druge strane, nikakvih razgovora između DSHV-a i SNS-a nije bilo, tako da mi je teško odgovoriti na drugi dio Vašeg pitanja.

Prema istraživanju agencije Faktor plus, i prema naslovu iz Blica, Hrvati imaju status najomraženijeg naroda u Srbiji. Takvim se istraživanjima, kao da je u pitanju promocija, daje jako mnogo prostora u srbijanskim medijima. Što mislite, zbog čega se u medijima ne daje prostora ljudima koji nemaju takve stavove?

Razlozi su prozaični – antihrvatski resentimani u javnosti izravno pridonose popularnosti pojedinih političkih stranaka, što one svjesno uračunavaju u svoj političkih marketing radi dobivanja većeg povjerenja građana na izborima! Naravno, štetu izravno trpe ovdašnji Hrvati.

Izjavili ste nakon sastanka MMO-a kako ste »nezadovoljni i zbog inertnosti državnih tijela, te izostanka njihova proaktivnog odnosa u rješavanju naših problema«. Čime ste konkretno nezadovoljni i očekujete li konkretne pomake?

Gledajte, od 25 preporuka koje se izravno odnose na Hrvate u Srbiji, srbijanske vlasti su realizirale tek četiri, većina se odnosi na područje obrazovanja, devet ih je djelomice realizirano a deset nije uopće, dok se o dvjema nisu ni očitovale! Sve realizirane preporuke i one koje su djelomice realizirane posljedica su dogovora koji su predstavnici hrvatske zajednice u Republici Srbiji imali s predsjednikom Aleksandrom Vučićem, nakon njegova povratka iz službenog posjeta Zagrebu u veljači prošle godine, te inicijativa koje je pokretalo Hrvatsko nacionalno vijeće u području obrazovanja. Spomenuti mali broj realiziranih preporuka, naravno, onda ostavlja gorak okus na sva naša nastojanja da se Sporazum o međusobnoj zaštiti manjina provede u djelo, jer smo svjedoci nespremnosti srbijanskih državnih tijela da isti i ostvari. Pri tomu, naše su moći da na tome planu nešto pozitivno izmijenimo posve skromne, jer nismo u mogućnosti sudjelovati u procesima donošenja odluka, a supotpisnica Sporazuma Republika Hrvatska nema učinkovite alate i mehanizme da ozbiljnije utječe na promjenu odnosa vlasti u Republici Srbiji spram nas!

Prošlo je više od tri mjeseca otkako su počeli građanski prosvjedi, a DSHV se nije oglašavao tim povodom. Znači li to da vas prosvjedi ne zanimaju, je li to stvar većine ovoga društva ili je posrijedi nešto treće? Konkretno: kakav je Vaš stav glede aktualnih građanskih prosvjeda?

Najprije ću reći ono što sam nekoliko puta u javnosti iznosio da postoji opravdano nezadovoljstvo građana kada je u pitanju ekonomska situacija i prilike unutar srbijanskoga društvenog i političkog života. Uostalom, i predstavnici međunarodne zajedni-

ce, prije svega Europske unije, ističu slabosti koncepta vladavine prava i deficit u funkcioniranju demokratskih institucija i puzeće partokracije. Stoga su prosvjedi građana posve legitimni i pokazuju njihovu zrelost. Jer, demokracija pretpostavlja javno očitovanje nezadovoljstva. Drugi je, pak, red stvari podrška istim, budući da su od strane vođa prosvjeda dolazili jasni signali da političke stranke ne bi trebale biti visoko involvirane u njihove aktivnosti, što držim također legitimnim zahtjevom, napose ako se ima u vidu tko je sve zainteresiran za političku instrumentalizaciju građanskog nezadovoljstva. Događaji posljednjih desetak dana to zorno i pokazuju...

U javnosti se često uspoređuje društveni položaj Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji. Što Vi mislite o ovoj temi?

Srbi u Hrvatskoj i Hrvati u Srbiji nalaze se u, strukturalnom i formalnom smislu, u nejednakom položaju. Najprije, pristojna konsolidirana demokracija, stupanj vladavine prava, nezavisnost i funkcionalnost institucija, ustavna pozicioniranost manjinskih prava i prateći institucionalni aranžmani, napose uključenost u procese odlučivanja, kao i razvijenost manjinskih prava i financijska sredstva koja se imaju na raspolaganju za ostvarenje istih, daleko su povoljniji čimbenici kada je riječ o Srbima u Hrvatskoj! Pri tomu mi, naravno, ne pada na pamet zaniijekati da se u svakodnevnom životu građani srpske nacionalnosti u Hrvatskoj suočavaju s problemima, s kršenjem ljudskih prava i s neostvarivanjem manjinskih prava. S druge strane, Srbija je država zakašnjele i još uvijek nedovršene tranzicije, s deficitima u vladavini prava i funkcioniranju neovisnih institucija, o čemu svjedoče izvješća o napretku Srbije u europskim integracijama relevantnih institucija Europske unije, reguliranje manjinskih prava nije sretno riješeno, a prateći institucionalni aranžmani ni na koji način nisu riješili pitanje manjinske samouprave i sudjelovanja predstavnika nacionalnih manjina u procesima donošenja odluka, dok su financijska sredstva s kojima hrvatska zajednica u Srbiji raspolaže nekoliko desetaka puta manja. To, onda, i u strukturalnim pitanjima jednakosti stavlja Hrvate u nepovoljniji položaj u odnosu na Srbe u Hrvatskoj. Recimo, u obrazovanju – još uvijek nemamo sve udžbenike koji su potrebni za nastavni proces na hrvatskom, više od 70% nastavnika je jezično nekompetentno, a ni nakon 17 godina postojanja obrazovanja ne postoji prosvjetni savjetnik za nastavu na hrvatskom; ili u kulturi – ne postoji nikakav popis niti materijalne niti nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji, a godinama izostaje zaštita ili obnova sakralnih objekata vezanih uz Katoličku Crkvu; izostaju osude predstavnika vlasti i sankcije pravosudnih tijela kada je riječ o etnički motiviranim incidentima; ne postoji točna slika o kvaliteti ostvarivanja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma; nema podataka, osim na razini Autonomne Pokrajine Vojvodine, o broju Hrvata uposlenih u državnoj upravi; manjinsko »samoupravno« tijelo nema niti jednu izvornu nadležnost u svom djelokrugu rada, osim što daje mišljenja na odluke koje donose tijela vlasti, iz kojih su Hrvati isključeni, budući da ne postoje zajamčeni mandati; Republika Srbija se više od tri desetljeća jednostrano a s brojnim aktivnostima mijša u identitetska pitanja ovdašnjih Hrvata i tako odlučujuće pridonosi izgradnji tzv. bunjevačke nacije... Dakle, ovdje sam naveo neke aspekte strukturalne nejednakosti u odnosu na srpsku zajednicu u Republici Hrvatskoj, pri čemu opetovano ističem kako to ne znači da ne postoje problemi u funkcioniranju strukturalnih pretpostavki koje prate društveni položaj i ostvarivanje manjinskih prava Srba u Hrvatskoj.

Zavičajna galerija velikog kolekcionara slika

Prema podacima Međupćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture (*Zaštitar*, zbornik zaštite nepokretnih kulturnih dobara, izdanje 2006.), zgrada u kojoj se nalazi Zavičajna galerija *Dr. Vinko Perčić* u Subotici u Ulici Maksima Gorkog 22 nastala je prema projektu budimpeštanskog arhitekta **Jakaba Dezsőa** (jednog od projektanata Gradske kuće) iz 1894. godine, te se ubraja u njegove rane radove; vjerojatno je ovo njegov prvi projekt u Subotici. Dotadašnji manji objekt na placu adaptiran je 1894. godine u kuću s raskošnom neo-baroknom fasadom, za vlasnika, odvjetnika **Mihályja Geréba**, poznatu ličnost iz povijesti grada. To je velika prizemna obiteljska kuća na uglu ulica Maksima Gorkog i Bledske, u kojoj se nekada nalazio i Gerébov odvjetnički ured. Već 1910. godine obitelj Geréb više ne stanuje u ovoj kući; vlasnici zgrade su **Henrik Biró** i **Gábor Szmolenszky** (*Gradotvorci II.*, autori **Gordana Prčić-Vujnović**, **Viktorija Aladžić** i **Mirko Grlica**).

Poznati subotički gastroenterolog i kolekcionar umjetnina dr. **Vinko Perčić** svojom je oporukom 1989. godine gradu zavještao ovu kuću i dio bogate zbirke koja obuhvaća likovna djela, predmete primijenjene umjetnosti, bibliotečki materijal i mobilijar. Drugi dio zbirke poklonio je Gradu Zagrebu. Stalna postavka donacije dr. Vinka Perčića za javnost je otvorena tek 1996. godine.

Neobična je životna sudbina ove obiteljske grane Perčićevih. Vinkovi roditelji **Nesto** i **Katica**, rođena **Đukić**, imali su sedmero djece, pet kćeri i dva sina: **Bartula**, **Agicu**, **Gizelu**, **Viktoriju**, **Maricu**, **Jelku** i najmlađeg Vinka (1911. – 1989.). Od njih sedmero nitko se nije ženio ili udavao, te nisu imali potomaka. Ova loza Perčićevih se ugasila smrću Marice 1. siječnja 1996. godine.

Bye-bye, Vojvodina!

Prošlog i početkom ovog tjedna u tri dana prostorije republičke Skupštine ponovo su oživjele: veći dio zastupnika skupljao se u velikoj; plenarnoj sali, manji dio (oporbenjaka) muvao se u predvorju, držeći razne konferencije za novinare, pošto oni na neki način »bojkotiraju« rad, ali zbog »nemale plaće« moraju se pojaviti »na radnom mjestu«. Glavni povod ovog okupljanja bila je jedna od točki dnevnog reda: Zakon o financiranju AP Vojvodine i Rezolucija o Vojvodini. Predlagač ova dva dokumenta bio je predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine. Neka vrsta pre-digre-prologa ovoj sjednici odigrala se prije desetak dana kada je prvi čovjek »Vlade Vojvodine« izjavio da se obratio republičkoj Vladi da konačno donese Zakon o financiranju AP Vojvodine, čiji je prijedlog već više od mjesec dana predan u skupštinsku proceduru, ali da je dobio odgovor da od toga ništa neće biti. Otprilike je ovako glasila kratka vijest u jednom Dnevniku RTV-a. Vi-jest mi je zvučala pomalo čudno i komentirao sam je: »Eto, ponovo se rađa autonomaška garnitura Vojvodine«. U našoj domovini sve je ipak moguće i par dana kasnije pojavila se vijest da će republička Skupština održati prvo ovogodišnje zasjedanje na kojem će biti održana rasprava na ovu temu. Moram priznati, jedva sam čekao početak rasprave, bio sam prilično zainteresiran. Prije svega pitao sam se što je zapravo cilj ove rasprave, koja je po Ustavnom zakonu trebala biti održana još do kraja 2008. godine? Naime, u Ustavu koji je usvojen 2006. godine, u članku 184. doslovno piše: »Proračun Autonomne Pokrajine Vojvodine iznosi najmanje 7% u odnosu na proračun Republike Srbije, s tim što se 3% od ovih 7% koristi za financiranje kapitalnih rashoda«. Istine radi, u Ustavu ne piše kako će to biti regulirano, je li osnovica računanja prihodovna, odnosno rashodovna strana proračuna itd., ali za ovakve detalje i služi Ustavni zakon koji je odredio krajnji rok donošenja ovog zakona. Ali su vlade raznih sastava, već više od deset godina, kršile Ustav. Možda su neki čelnici i rekli da je dosta bilo odugovlačenja i da je krajnje vrijeme da se donese ovaj kratki zakon. Vjerujte mi, tri dana, koliko je trajala rasprava, pažljivo sam slušao izlaganja, kao na fakultetu još sam »hvatao i bilješke«, i eto sada ću podijeliti s čitateljima moje dojmove.

Skupštinska opereta

Uvodno izlaganje, kako to slijedi po protokolu, držao je predsjednik Lige, koji se u svom izlaganju i obrazloženju više bavio poviješću i porijeklom autonomije Vojvodine, spominjući doseljavanje Srba u Ugarsku i davanje određenih prava od austrij-

skog cara; više puta je spomenuo ulogu vojvođanskih radikala u borbi za veća i autonomna prava Srba u ugarskom dijelu monarhije. Zatim je počela rasprava u načelu, tj. uopće o prijedlogu Zakona, u kojoj su sudjelovali vođe zastupničkih klubova. Čelnik kluba zastupnika vodeće partije, SNS-a, izjavio je da neće glasovati za ovaj zakon, a isto je govorio i njegov kolega iz SPS-a. Jedino je frakcija partija manjina (većina članovi SVM-a) izjavila da će podržati predloženi zakon. Vođa radikala, poznat i kao haški osuđenik, rekao je da su oni za ukidanje AP Vojvodine i zato je

ovakav prijedlog zakona neustavan, destruktivan i treba ga povući iz procedure. Član Skupštine koji sudjeluje u »bojkotu parlamenta« u predvorju je novinarima izjavio: »Umjesto da raspravljaju o Kosovu, oni gube vrijeme s Vojvodinom«. Palo mi je na pamet da ga pitam: »da je kojim slučajem Kosovo na dnevnom redu, i onda bi bojkotirao Skupštinu?«. Za mene je ovo pitanje bilo samo hipotetično, ali očito nikom od prisutnih novinara ono nije palo na pamet. Osobno sam se pitao

zašto je uopće ovaj Zakon stavljen na dnevni red ako su Vlada i vladajuće partije protiv? Rasprava o »pojednostima« tekla je kao u nekoj opereti, svi su uredno, bez prekoračenja vremena, bez mnogo vrijeđanja i s poštovanjem poslovnika vršili ulogu odgovornih zakonodavalaca.

Povratak u prošlost

U raspravi oko pojedinih članaka prijedloga Zakona članovi SRS-a su bili aktivni, predlažući shodno svojim stavovima o Vojvodini, da se pojedini članak briše, usput korištenjem raspoloživog vremena spominjali Kosovo i da se ono otcijepilo zahvaljujući autonomiji. Četiri godine (od 1992. do 1996.) bio sam član Skupštine Vojvodine i naslušao sam se takvih stavova, i uvijek kada smo tražili nešto više za Pokrajinu govorili su nam: »U pravu ste, ali sada ne možemo o tome raspravljati, jer imamo problem s Kosmetom, kasnije ćemo o tome«. Također smo stalno postavljali pitanje koliko naši građani uplaćuju u republički proračun? Također do današnjeg dana nema valjanog odgovora. I onda se, kao i danas, govorilo o »ravnomjernom razvoju cijele Republike«, što znači da »centralizirana sredstva, Vlada i njena mudra i promišljena politika služe tom cilju«. Naravno, i u sadašnjoj raspravi tema regionalizacije Srbije je izbjegnuta. U danu za glasanje prijedlog Zakona je odbijen i po svemu sudeći o sudbini Vojvodine raspravljat ćemo možda onda kada bude riješen problem »južne pokrajine«. A dotle: bye-bye, Vojvodina, i naši novci. Jer, o tome se radi!

■ Sadašnji i »autonomaški« (iz 1848.) grb Vojvodine

A što se tiče Palića, ništa novo...

Drugo lice **SUBOTICE**

Najljepše što nas je u ovom gradu moglo zadesiti u proteklo vrijeme je da je stiglo proljeće. Čim se vrijeme proljepšalo, savjesni građani uređuju svoja dvorišta, oživjela su gradilišta (ne baš brojna, ali ih ima), »komunalci« uklanjaju nagomilano zimsko smeće stvoreno, nemarno ostavljeno i razbacano od građana grada ponosnog na svoju tradicionalnu Mitteleuropische kulturu i po već ustaljenom pravilu raskopavaju se ulice u cilju polaganja optičkih kablova za pitajboga kojeg distributera kablovske televizije – podrazumijeva se na istom mjestu gdje je to već »kopano i zatrpano« (primjer: raskrižje ulica Adolfa Singera i Vladimira Majakovskog, četvrti put za šest mjeseci), a po *defaultu* upropašteni travnjaci i trotoari ostat će uočljiva spomen-obilježja tehnološkog napretka. Prošla je i »epidemija gripe« (novi naziv za tihi štrajk, op. a.), pa se *Subotica-trans* ponovo pridržava ustaljenog voznog reda.

A gdje je tu Palić? Na radost mnogih Subotičana, izvode se radovi na unaprjeđenju ovog našeg bačkog mora. Popločavaju se šetne staze, a vidljivo napreduju i radovi na budućem akva parku, preciznije, kao što se projekt i službeno zove – na proširenju ponude postojećeg termalnog bazena. Ali ne može na Paliću i u svezi Palića ništa bez onoga »ali«. O čemu se radi?

Nositelj investicije (kako to gordo zvuči) budućeg ponosa Palića je Javno poduzeće *Park Palić*. Kratko i jasno rečeno – posredstvom JP-a *Park Palić* investitori su grad i država, novcima nas poreznih obveznika! Poduzeće je 22. prosinca 2017. potpisalo ugovor za izradu kompletne projektno-tehničke dokumentacije i platilo za to nešto manje od pet milijuna dinara, da bi tek kasnije, u proljeće (!) prošle 2018. godine pribavilo studiju o ekonomskoj izvodljivosti (čitaj: opravdanosti) investicije u buduću banju. Naravno, posao izrade te studije dobila je tvrtka iz

Beograda (osnovana je 18. ožujka 2018.) koja je u rekordno kratkom roku to i uradila i u isto takvom rekordnom roku studija je i usvojena 6. srpnja iste, 2018. godine. Očito se prvo »ispoštovala« politička volja za izgradnju akva parka, a tek naknadno zakonski propisi i obaveze (zakon nalaže da su ovakve studije obavezne, jer investitor u ovom slučaju nije privatni sektor). Zašto? Jer je u ovoj državi vječita (pred)izborna kampanja, a Palić i sve vezano za njega je »udarni adut« za pridobijanje glasa prosječnog subotičkog birača, a koriste ga ama baš sve stranke od kada nam se desila demokracija i višestranačje. Izgleda da se i dalje držimo nekih tradicija. Čemu se striktno »držati zakona kao pijan plota«?

Još jedan biser. **Nemanja Šarčević**, zastupnik u Skupštini Vojvodine izjavio je da pitanje Palića ne smije ostati partijsko (slažem se) već mora prerasti u opće pitanje naše zajednice (i to je u redu), te da u razvoju turizma na Paliću treba isključiti državu kao investitora (nonsens). Kako nešto može biti pitanje opće zajednice bez države? U turistički razvijenim sredinama država itekako ima ulogu investitora, prvenstveno u infrastrukturu i suprastrukturu kako bi stvorila što optimalnije uvjete za privlačenje privatnih investitora! Palić je svoje »zlatno doba« doživljavao upravo kada su država i grad najviše ulagali u njega. To su povijesne činjenice!

A što se Palića tiče, nema ništa novo. I dalje je sve oko njega kao i samo jezero: prvi sektor je sastavni dio pročištača (ideje, prijedlozi i »stručna« prenemaganja), u drugom, s ptičjim otokom bistrije (dodatne ideje i rješenja »doletača«), u trećem sektoru je prilično bistro (razrađena ideja kako dalje – master plan), a u najvećem četvrtom, tzv. turističkom, najvidljivijem – mutno, neprozirno i zagađeno. Nije čudo što se često pjenu.

A. D.

Republika Srbija
Autonoma Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
Gradska uprava
TAJNIŠTVO ZA DRUŠTVENE DJELATNOSTI
Broj: IV-04/1-61-11/2019
Dana, 25. III. 2019. godine
24.000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024 626 883
(J.S/M.S)

OBAVIJEST O UPISU DJECE U I. RAZRED OSNOVNE ŠKOLE U ŠKOLSKOJ 2019./20. GODINI

Na temelju članka 18. Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja (*Službeni glasnik RS*, broj 88/2017), a uz suglasnost Ministarstva prosvjete Republike Srbije, Tajništvo za društvene djelatnosti Grada Subotice organizira upis djece u I. razred osnovne škole na području grada Subotice, u razdoblju od 01. 4. do 30. 5. 2019. godine.

UVJETI UPISA

1. U prvi (I.) razred osnovne škole u školskoj 2019./20. godini na temelju članka 18. Zakona o osnovama sustava obrazovanja i

odgoja, upisuju se djeca koja će do 1. rujna 2019. godine imati najmanje šest i pol godina (rođeni do 28. veljače 2013. godine), odnosno, najviše sedam i pol godina.

2. U prvi (I.) razred osnovne škole školske 2019./20. godine mogu se upisati i djeca koja će do početka školske godine (1. rujna 2019. godine) napuniti šest godina, i to nakon provjere spremnosti djeteta za polazak u osnovnu školu koju vrši psiholog škole, primjenom preporučenih standarda i postupaka.

PRILIKOM UPISA DJECE RODITELJI OBVEZATNO PRILAŽU SLJEDEĆE DOKUMENTE:

1. Izvadak iz Matice rođenih (nije potreban novi izvadak);
1. Potvrdu o liječničkom pregledu djeteta, odnosno, ponovnom cijepljenju (ovu potvrdu na području grada Subotice izdaje Služba za zdravstvenu zaštitu žena i djece, Đure Đakovića broj 14, a u naseljima grada zdravstvene postaje u mjestu).

RODITELJ, POSVOJITELJ, SKRBNIK, ODNOSNO TIJELO SKRBNIŠTVA, ODGOVORAN JE ZA UPIS DJETETA U PRVI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE.

Tajnica Tajništva,
Jasmina Stevanović

Održana redovita sjednica Skupštine UBH Dužijanca

Veliki rezultati za još veće planove

Kupovina njive u Đurđinu, formiranje liste *Velikani Dužijance*, izložba novošivenog starog bunjevačkog ruva, Milenijsko fotografiranje – neki su od brojnih planova Udruženja bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* iznesenih na njegovoj redovitoj sjednici Skupštine, održanoj u ponedjeljak, 25. ožujka, u sjedi-

Ljiljana Dulić, mons. dr. Andrija Anišić i Marinko Piuković

štu Udruge – vjeronaučnoj dvorani župe sv. Roka u Subotici. Osim programa rada za ovu godinu, ovom je prigodom, među ostalim, predstavljeno izvješće o radu u 2018. te obavljen prijam novih članova.

Ovogodišnji planovi

Svake se godine na redovitoj sjednici Skupštine UBH *Dužijanca*, među ostalim, predlaže plan programa *Dužijance* – najveće žetvene manifestacije bunjevačkih Hrvata, koji se sastoji od izvedbenog dijela ove svečanosti, raznih događanja u Đurđinu, radionica, izdavanja Revije *Dužijanca* i drugih aktivnosti. Od ovogodišnjih planova, ravnatelj UBH *Dužijanca* **Marinko Piuković** za naš tjednik izdvaja sljedeće:

»Plan nam je ove godine, među ostalim, predstaviti knjigu **Nace Zelića**, jednog od organizatora prvih žetvenih manifestacija, *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971.*, koja je spremna za tiskanje. Želimo i dalje nastaviti s radionicama u kuhanju tarane i potaknuti mlade žene da ju nauče pripremiti, a tu je i radionica u košenju s obzirom na to da više nemamo starih risara koji su to nekada radili, pa da bismo imali natjecatelje za *Takmičenje risara* moramo obučiti mlade generacije. Jedan od planova je i osiguravanje financijskih sredstava za kupovinu njive (oko jednog jutra zemlje), čime bismo stekli uvjet za sudjelovanje u raznim IPA projektima. Također, želimo sastaviti listu *Velikana Dužijance*, ljudi koji su u proteklih više od jednog stoljeća dali svoj doprinos u njezinom održavanju. Novina ove godine bit će revija novošivenog bunjevačkog ruva, kojom želimo promovirati bunjevačku nošnju koja je šivena u proteklih 20 godina. Budući da je stara nošnja u veoma lošem stanju, ovom izložbom

želimo potaknuti krojačice da šiju novu. Plan nam je i da se napravi milenijska fotografija, i to na prijedlog **Šime Strikomana**, koji je u milenijskoj godini uslikao prvu fotografiju ovakvog tipa i svoj rad autorizirao. Naime, njegova je ideja da snimi ovakvu fotografiju sa simbolom risara s potpisom *Dužijanca*, veličine oko 50x50m, koji bi formiralo oko 500 ljudi. Oni bi se okupili na njivi u Đurđinu, na strnjici, nakon održavanja *Takmičenja risara*, kada se sve raspredi, i on bi ih sa svojom specijalnom opremom fotografirao s visine od oko 30-40 metara. Naš je zadatak prvo da osiguramo financijska sredstva za taj pothvat, a potom i sudionike. Inače, neke od njegovih milenijskih fotografija su one nogometaša **Luke Modrića** te simbol splitskog *Hajduka*.«

Godina 2018. u znaku Dužijance u Zagrebu

Izvješće o radu UBH *Dužijanca* za 2018. na Skupštini je predstavio predsjednik Udruge mons. dr. **Andrija Anišić**, a za naš je tjednik izdvojio što je to po čemu se prošla godina, kada je održavanje *Dužijance* u pitanju, posebno izdvajala u odnosu na prethodne.

»Godina 2018. kao godina jubileja – 50 godina *Takmičenja risara*, 50 godina gradske i 25 godina od objedivanja gradske i crkvene *Dužijance*, doista je bila predivna i vrlo naporna. Svakako želim izdvojiti Svečanu akademiju putem koje smo, dodjelom zahvalnica, plaketa i statua risara, pokušali zahvaliti onima koji su u proteklom razdoblju dali svoj doprinos i za opstanak a i za napredak *Dužijance*. Ono što bih još istaknuo jest da je generalni pokrovitelj prošlogodišnje manifestacije bila Pokrajinska vlada koja je dala značajna sredstva za njeno održavanje, kao i da je predsjednik Republike poslao svog izaslanika na *Takmičenje risara*. A ono što je događaj iznad svih događaja, to je *Dužijanica u Zagrebu*, koju nismo mogli ni sanjati. Ona se dogodila na poticaj gospođe **Nevenke Fabijan**, koja inače živi u Zagrebu a rodom je iz Subotice, u jednom neformalnom razgovoru s Marinkom Piukovićem. Kada smo tu ideju prenijeli predstavnicima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, oni su je svesrdno podržali. Vezano za ovaj događaj, istaknuo bih još veliku medijsku potporu HRT-a, kao i dokumentarni film **Branka Ištvančića** *Dužijanica*. U Subotici je održano 108 *Dužijanci* i nikada nismo bili tako zapaženi i dobili tako pozitivne ocjene kao što se to dogodilo nakon što je ova naša manifestacija održana u Zagrebu i kada su nas prepoznali tzv. turistički pisci. Na taj način smo i predloženi za prestižnu turističku nagradu *Golden interstas* koju smo na koncu i dobili.«

Na redovitoj sjednici Skupštine u UBH *Dužijanca* su primljeni novi članovi, a to su mladomisnik vlč. **Dražen Skenderović**, đakon **Luka Poljak**, **Stipan Gršić** i **Zvonimir Sudarević**. Skupa s njima, ovo udruženje trenutno broji 65 članova.

Na samom kraju prikazan je kratkometražni dokumentarni film Zvonimira Sudarevića o proslavi *Dužijance* u glavnom gradu Hrvatske.

I. Petrekanić Sič

Nepodnošljiva lakoća širenja otpada u Tavankutu

Problem divljih odlagališta smeća ne jenjava

Između jesenske i proljetne akcije čišćenja nagomila se puno otpada, osobito u kućanstvima koja ne žele odnositi svoje smeće na divlje odlagalište. Pojedini mještani odvoze glomazni otpad na gradski deponij, ali mnogi to ne čine te je otpada puno, kontejneri se brzo napune i poželjno bi bilo da se postave na više lokacija

Suvremeni način života donosi sa sobom sve veće količine otpada koji svakodnevno proizvedemo, te je njegovo zbrinjavanje i pojava divljih odlagališta smeća problem mnogih naselja. U tome nije izuzetak niti selo Tavankut, gdje se o ovom problemu godinama unatrag priča, ali koraci k rješenju su još uvijek spori.

Tome Vojnić Mijatov

Na temelju mjerenja otpada, prosječno se u Srbiji generira oko 300 kilograma otpada po stanovniku godišnje. Kućni otpad u velikom broju slučajeva završava na divljim odlagalištima smeća, nerijetko smještenim u neposrednoj blizini seoskih naselja. Gomilanju tog otpada jednako pridonose kako mještani sela, tako i posjetitelji sa strane, koji vide zgodnu priliku »stresti svoj tepih na susjedov balkon«.

Divlje odlagalište smeća u Donjem Tavankutu nastalo je prije više od tri desetljeća pokretanjem mjesne tvornice za preradu voća i povrća, koja je na svom zemljištu počela s odlaganjem otpada, a ubrzo su se ovoj praksi pridružili i mještani, te njihovi gradski susjedi. Danas se odlagalište prostire na nekoliko privatnih parcela, a inicijativa njihovih vlasnika da se otpad ukloni i zemljište privede svojoj namjeni još nije dala rezultata.

Udarac po džepu jedini način

Deponij već desetljećima zagađuje vodu i zemljište, a također je potencijalni izvor zaraze budući da osim plastike, odjeće, opeke, papira i metala, među ostalim »udomljava« i strvine krupne stoke.

Predsjednik Savjeta Mjesne zajednice Tavankut **Tome Vojnić Mijatov** kaže da se strojevima povremeno uklanja dio otpada, kako bi se prije svega rasčistili okolni putovi zatrpani smećem, za što se, kako navodi, uvijek mora izdvojiti po nekoliko milijuna dinara. On kaže da je udarac po džepu nesavjesnih građana jedini način sprječavanja gomilanja otpada:

»Problem s otpadom započeo je prije tridesetak godina, kada se pokraj cesta koje povezuju grad i selo mogla uočiti pojava smeća, koja se intenzivirala i postala praksa do danas. U posljednje vrijeme također niču i manja odlagališta smeća u Gornjem Tavankutu, a što se tiče velikog deponija u Donjem Tavankutu, ranije je poljar bio zadužen dojaviti komunalnoj policiji ukoliko primijeti da netko baca smeće, međutim rečeno nam je da to više nije u njegovoj ovlasti, tako da je sprječavanje bacanja smeća prepušteno isključivo komunalnoj službi. Govori se da je nekom gradskom zanatliji, uhvaćenom na djelu kako baca smeće na našem deponiju, izrečena visoka novčana kazna, ali ne znamo koliko je to pouzdana informacija. U svakom slučaju, smatram da je visoka novčana kazna jedina učinkovita mjera«, zaključuje Vojnić Mijatov.

Odvoženje kućnog smeća samo u širem centru naselja

Neodgovarajuće postupanje s otpadom dolazi kao posljedica neizgrađenog stava društva po tom pitanju. To je usko vezano uz niski ekonomski, pa samim tim i komunalni standard sela, koje u mnogo čemu zaostaje za potrebama u smislu ekološki prihvatljivog zbrinjavanja otpada. Tako primjerice, iako živimo u 21. stoljeću, Tavankut još uvijek čeka na realizaciju projekta dovođenja pročišćene gradske vode, što bi stajalo oko 200 milijuna dinara, te su stoga stavke poput recimo organiziranog prikupljanja glomaznog otpada još uvijek nisko na listi prioriteta.

Prema riječima Tome Vojnića Mijatova, ono što bi se u nekoj bližoj budućnosti moglo očekivati glede pomaka u zbrinjavanju

otpada jest uvođenje kanti umjesto žutih vreća za kućno smeće, koje iz JKP *Čistoća i zelenilo* odvoze svega dva puta mjesečno.

»Žute vreće su jeftinija varijanta nego što će biti kada dobijemo kante i budemo plaćali uslugu *Čistoći*, ali usprkos tome mnogi mještani ne žele kupovati žute vreće, nego smeće odnose na divlji deponij. Očekuje se da bismo uskoro mogli dobiti kante, međutim prije toga *Čistoća* treba napraviti registar kućanstava, kako bi mogla naplaćivati uslugu odvoženja smeća. Predviđeno je da će se plaćati po kvadraturi, mada smeće ne pravi kuća nego ljudi, te bi logičnije bilo da se ova usluga plaća prema broju članova kućanstva.«

On dodaje da se kućno smeće odvozi samo u asfaltiranim ulicama, dok se stanovnici mnogih neasfaltiranih ulica u Donjem i Gornjem Tavankutu moraju pobrinuti donijeti svoje džakove do asfalta kojim prolazi kamion *Čistoće*.

Proljetna akcija čišćenja

JKP *Čistoća i zelenilo* započelo je ovoga tjedna Proljetnu akciju odvoženja čvrstog i glomaznog otpada iz kućanstava. Akcija će trajati sve do sredine lipnja kako bi bilo obuhvaćeno svih 16 izvangradskih i 18 gradskih mjesnih zajednica na području Grada. U naseljima Donji i Gornji Tavankut kontejneri će kao i

proteklih godina biti postavljeni dva dana, 3. i 4. svibnja, na šest lokacija.

Naš sugovornik smatra da je na postojeći broj stanovnika od tri i pol tisuće duša u spomenuta dva naselja to nedovoljan broj lokacija za postavljanje kontejnera:

»Između jesenske i proljetne akcije čišćenja nagomila se puno otpada, osobito u kućanstvima koja ne žele odnositi svoje smeće na divlje odlagalište. Pojedini mještani odvoze glomazni otpad na gradski deponij, ali mnogi to ne čine te je otpada puno, kontejneri se brzo napune i poželjno bi bilo da se postave na više lokacija.«

Osim veće komunalne svijesti mještana, u cilju trajnijeg rješavanja ovog problema potrebno je postaviti kontejnere na cjelokupnom seoskom području, što je za sada nemoguća misija jer, kako navodi Vojnić Mijatov, pražnjenje samo jednog kontejnera stoji po nekoliko tisuća dinara, što trenutačno nema tko financirati. Jedina šansa vidi se u fondovima Europske unije, zahvaljujući kojima je izgrađen i Regionalni centar za upravljanje otpadom, koji bi trebao dugoročno riješiti problem otpada na području Grada Subotice i šest okolnih općina. Postrojenje vrijedno 24 milijuna eura već je odavno izgrađeno, ali se još uvijek čeka na dozvolu za probni rad.

Marija Matković

Počela proljetnja sjetva u Somboru

Ratari »protjeruju« repu

Suša, slab interes ratara za sjetvu šećerne repe i koliko-toliko regresirano dizel gorivo – to je ono što obilježava ovogodišnju proljetnu sjetvu

Više od 65.000 hektara somborski poljoprivrednici zasijati će tijekom proljetne sjetve. Planove im ometa suša, koja je odgodila kako sjetvu repe tako i pripremu zemljišta za proljetnu sjetvu. Ono što su ratari morali uraditi je prihrana ozimih usjeva. Deficit dušika ovog proljeća nije bio velik, pa je struka preporučala jednu prihranu, ali se većina ratara držala svojih metoda i prihranu uradila u dva puta.

Ustrajavaju najuporniji

Kraljica ostala bez kraljevstva. Tako bi se slikovito mogao opisati interes poljoprivrednika za sjetvu šećerne repe. Zovu je kraljicom ratarskih kultura, ali njeno kraljevstvo iz godine u godinu je sve manje, a ako je suditi po onome koliko je repe do sada posijano bit će ovo godina s rekordno malim površinama pod slatkim korijenom. Od nje su ruke digli i višegodišnji ustrajni i

dobri proizvođači. Oni koji ustrajavaju su malobrojni. U atarima salaša Nenadić proizvodnja šećerne repe pala je na dva proizvođača, koji na pitanje zašto ju i dalje siju sliježu ramenima i kažu – ne znamo ni sami. Slično je i u ataru Lemeša. Nekada su u tom selu poljoprivrednici sijali oko 200 jutara repe. Ove godine bit će je četiri puta manje, a za sjetvu su se odlučila samo dva poljoprivrednika.

»Sjetvu repe počeo je još moj otac i mogu reći da je repa njegova 'digla'. Sijemo repu 25 godina. Sijat ćemo i ove godine, ali ne znam kako kada kiše nema, a bez kiše kao da sijemo u prašinu. Dvojim i ja odustati od te proizvodnje ili ne, ali onda dođe vrijeme sjetve i mi opet zasijemo nešto repe. Ove godine bit će oko 15 jutara. Bavimo se proizvodnjom jagoda, imamo sustav za navodnjavanje, ali tako mora. Ne može se danas osloniti samo na nekoliko kultura, na klasično ratarstvo. Ono što je možda odnijelo prevagu ove godine je ponuda šećerana da na polovicu

Tjedan u Somboru

Pobuna u kazalištu

sjetvenih površina daju sjeme gratis. To je neka pogodnost u odnosu na prošlogodišnju sjetvu», kaže mladi poljoprivrednik iz Lemeša **Pero Tomić**.

Za razliku od Pere koji čeka kišu, **István Lackó** repu je posijao još prije desetak dana. Čak 35 jutara, usprkos tome što na pitanje zašto ustrajava u toj proizvodnji dvojili oko odgovora:

»Sijem repu 20 godina i nikako da odustanem. Razmišljao sam i ove godine, ali ipak neću. Ne može se planirati proizvodnja samo na osnovu jedne, lošije godine. Suočene s manjom zainteresiranošću poljoprivrednika za sjetvu repe šećerane su nam malo ove godine izašle u susret i dobit ćemo sjeme za polovicu posijanih njiva. Ako sve bude kako treba, repa će nam biti plaćena 35 euro centi po kilogramu. Da bismo dobili tu cijenu, treba biti dobra digestija (sadržaj šećera) i da repa bude bez nečistoća. Onda možemo računati na stimulaciju, pa i na tih 35 euro centi po hektaru«, kaže Lackó.

A kiše nama, pa nema

S Tomićem i Lackóm priča o sjetvi šećerne repe u Lemešu se završava. Slična je situacija i u drugim atarima, a **Tomislav Lukić** iz somborske Zemljoradničke zadruge *Poljoprivrednik* kaže da je interes za sjetvu repe za 50 posto manji nego lani.

»Prije je ulog bio dva vagona repe, a sve ostalo bila je naša zarada. Sada više nije tako i izjednačila se zarada na repi i soji, a proizvodnja soje je manje zahtjevnija. Soju skidam s njive u kratkim rukavima, a repu po blatu, pa je zato i moje opredjeljenje za soju, a ne repu«, kaže **Milan Vukićević** iz salaša Radojevići.

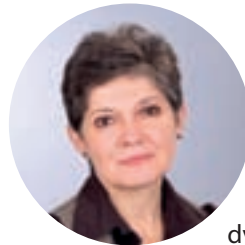
Optimalni rokovi za sjetvu repe »cure«, pa ratari imaju dvije mogućnosti – ili poštovati rokove sjetve ili sijati u suhu zemlju i moliti Boga da kiša padne što prije. Za početak barem 10-15 litara po četvornom metru, a optimalno bi bilo 20-30 litara. Ono što se već na početku sjetve može zaključiti je ne samo slab interes poljoprivrednika za sjetvu repe, već i slab interes za suncokret, ta će tako uz neprikosnoveni kukuruz ove godine značajne površine biti zasijane sojom.

»Ove godine odustajem i od suncokreta i od šećerne repe. Od suncokreta najviše zbog cijene. Nemamo mi problema da ostvarimo dobar prinos suncokreta, dobro on podnosi i sušu, ali što vrijedi i dobar prinos kada mu je cijena mala i nestabilna. A repa, ona je podbacila potpuno. Da se razumijemo, bilo je prije godina kada je prinos bio i manji, ali je cijena bila solidna. Prošle jeseni podbacio je i prinos i cijena«, kaže poljoprivrednik iz salaša Obzir **Marko Kovačević**.

»Od repe smo odustali prije nekoliko godina, a ovog proljeća bit će i manje suncokreta. Naravno, zbog cijene. Da, definitivno se može reći da se mijenja struktura sjetve. Imamo dosta prijatelja koji su sijali i 40 jutara repe, ali ove godine neće uopće ulagati u tu proizvodnju, jer više nema one zagarantirane cijene«, kaže poljoprivrednik sa salaša Bezdanski put **Zvonko Čuvardić**.

Slično razmišljaju i drugi somborski poljoprivrednici koji će površine pod repom i suncokretom zamijeniti kukuruzom i sojom. Tako se zapravo nastavlja trend prisutan u Somboru i okolici već nekoliko godina. Dokaz za to su i podatci koji pokazuju da su površine pod sojom udvostručene, da se kukuruz »drži« na standardnim površinama, dok je sjetva šećerne repe prepolovljena.

Z. Vasiljević

Vesna Paštirović imenovana je za vršiteljicu dužnosti ravnateljice somborskog kazališta, a glumci zbog ovog imenovanja najavljuju štrajk. To je u jednoj rečenici epilog dvotjednih dešavanja u kazalištu.

I oko kazališta. A problem je što je Vesnu Paštirović, glumicu somborskih korijena, imenovao osnivač – Skupština grada Sombora, usprkos tome što su glumci imali svog kandidata, sociologinju **Bojanu Kovačević**, koja je u somborskom kazalištu angažirana na pisanju projekata i međunarodnoj suradnji.

Nakon imenovanja Paštirovićeve glumci somborskog kazališta rekli su da Paštirovićino formalno obrazovanje ovu beogradsku glumicu ne preporuča »da stane na čelo složenog mehanizma kakav je Narodno pozorište Sombor«. I još se dodaje u priopćenju koje su potpisali somborski glumci da će se »u ime obrane časti, umjetnosti i tradicije Narodnog pozorišta Sombor, glumački ansambl boriti svim zakonskim sredstvima protiv ovog nasilja vlasti nad kazalištem i umjetnošću uopće. Osnivača, sa svim svojim tijelima koja su sudjelovala u donošenju ove odluke, kao i gospođu Paštirović, smatramo odgovornim za sve što će se u narednom razdoblju događati u Narodnom pozorištu Sombor. Iako je izlazak na pozornicu najveća radost glumaca, bojimo se da nam Osnivač svojim bahatim ponašanjem i ignorantskom politikom ne ostavlja ni jednu drugu opciju do – štrajk!«, upozorili su početkom ovog tjedna somborski glumci. Po običaju, oni koji su zakuhali ovu čorbu ostali su nijemi. A vjerojatno znaju zašto su poslije dvadesetogodišnje prakse da kazalište vodi netko iz samog glumačkog ansambla povukli riskantan potez – da dovedu nekog novog. Samo neka se prisjete 2000. godine kada je tadašnja nova vlast pokušala glumcima nametnuti pravniku iz robne kuća. Izborili su se somborski kazališni radnici i od tada se na čelu somborskog teatra smjenjuju glumci. Iskreno, uvijek se znalo koja je politička opcija »zaslužna« za ta imenovanja, ali lakše se to »gutalo« kada je u kući, nego sada kada po istom mehanizmu dolazi netko »tuđ«.

Z. V.

»Godina hrvatskih velikana u Vojvodini«:
150 godina od rođenja književnika i prevoditelja Ise Velikanovića

Snažna ostvarenja prema kojima se ravnaju naraštaji

Kako je moguće da jedan pojedinac za svoga relativno kratkoga života uspije sve to: napiše toliko vlastitoga teksta, prevodi tristotinjak knjiga, i to s najmanje osam različitih jezika, i to u vremenu u kojemu je prevoditeljstvo u samim začecima?

P očet ću tekst o **Isidoru-Isi Velikanoviću**, koji je rođen u Šidu 29. ožujka 1869. godine, a umro 21. kolovoza 1940. godine u Zagrebu, autoru *Srijemskih priča*, 1915., *Otmice* (humorističnog epa u šest pjevanja, objavljenom 1901., pretiskanog 1939.), brojnih igrokaza, hrvatsko-španjolskog priručnog rječnika 1928., te prvog suvremenog hrvatskog slikovnog rječnika *Šta je šta?*, priređenog zajedno s **Nikolom Andrićem** 1938. godine, promišljanjem vezanim uz njegovu *Poslanicu čiče Firducije*. Naime, uvijek treba s rezervom pristupiti kulturalnim stereotipima koje najčešće usvajamo bez nekog velikog razmišljanja i onda ih promičemo kao velike mudrosti, a da se pritom ne zapitamo što je privid, a što je istina.

Razumjeti stvarnost na drugačiji način, dati joj značenje i smisao, a pri tome se služiti humorom, koji nije otrovan i koji nam kroz veselje i razonodu donosi istinsku mudrost, mogu samo najveći. Uz takav svjetonazor se može vezati pojam empatije, čiste i nepatvorene ljubavi u kojoj je zapisano samo razumijevanje, a ne prosudba i osuda.

Kritika s pozicije humanista

U *Poslanici* Iso propituje uobičajeno promišljanje o Srijemu i Srijemcima, kao nevaljalim, lijenim i svakom zlu sklonim pojedincima. Istovremeno govori i o njihovoj širini i opuštenosti, načinu na koji pripitomljuju i nevaljanštinu čineći ju sličnom sebi jer je, po riječima čiče Firducija koje su iz raja izašle (doslovno): »Zato, jer Sremac po dobroći srca svojega ne prezire ni nevaljanštine. I njoj on veli: hodi ovamo, nesretnice, da te ogledam i da vidim jesi li za što? Možda ćemo se mi sprijateljiti kakogod. A kad se oni sprijatelje, Sremac i nevaljanština, što biva? Nevaljanština se sva preobražava, postaje neka veselija, zgodnija, ugodnija stvar«.

Istinska vrijednost Isine humoristične oštrice je u tome što kritizira ono što ponajviše voli i poznaje, i to tako da ističe mane i loše strane, ali s pozicije humanista i erudita, jer, napokon, i Srijemci su samo ljudi.

Preispitivanje predrasuda i uvjerenja

Želim naglasiti još jednu stvar: možete pisati dobro o nečemu samo ako to razumijete i poštujete. A humor Ise Velikanovića, kao i njegov život i djelo, navode nas da preispitamo vlastite predrasude i uvjerenja, koje smo tako skloni podvoditi pod univerzalne istine. U svojim *Srijemskim pričama* Velikanović naglašava srijemsku lijenost i opuštenost, međutim, takav prikaz Srijema i Srijemaca, svojim životom i djelom apsolutno opovrgava. Jer, ne samo da je bio mudar i vedar, već je i primjer čovjeka za kojega se možemo zapitati: kako je moguće da jedan pojedinac, za svoga relativno kratkoga života uspije sve to, napiše toliko vlastitoga teksta, prevodi tristotinjak knjiga, i to s najmanje osam različitih jezika, i to tekstove koji su nadasve zahtjevni, jer pripadaju vrhuncima svjetske književnosti, i to u vremenu u kojemu je prevoditeljstvo u samim začecima?

Danas promišljamo da je i prijevod autorski oblikovan tekst, koji podrazumijeva savršeno poznavanje jezika, i razumijevanje pojedinačnoga stila pojedinoga pisca, pa i kontekst domicilne kulture, a opet, nadasve, osjećaj za skromnost i mjeru, jer, napokon, tekst je suautorski čin u kojemu se prevoditelj ne smije previše prepoznavati!

Nagrada koja nosi njegovo ime

Veličina prevoditeljskoga umijeća Ise Velikanovića dovoljno se razaznaje i iz činjenice da hrvatska nacionalna nagrada za prevođenje nosi njegovo ime.

Nagrada Iso Velikanović ustanovljena je 30. lipnja 2005. godine na sjednici Vlade Republike Hrvatske kao priznanje Ministarstva kulture za najbolje prevoditeljske ostvarenje. Dodjeljuje se kao godišnja nagrada i kao nagrada za životno djelo. I dok je njegov književni rad bio relativiziran i podvrgnut kritici vremena, o njegovu prevoditeljsku radu uvijek se govorilo samo sa strahopoštovanjem i divljenjem. Jer, kao što sam već napomenula, uistinu je teško i nezamislivo, iz perspektive onih sklonih predrasudama, shvatiti da bi jedan Srijemac i Hrvat mogao prevesti toliku količinu knjiga, za koju, čini nam se, iz naše ljudske i obične perspektive, nije dovoljno tri, a ne jedan ljudski život.

Prijevod i osam jezika

A prevodio je tekstove i književna djela koja ga i nisu previše zanimala. I sam kaže »preveo osim mnogih sitnica, zacijelo tri stotine potpunih djela s ruskoga, poljskog, češkog, francuskog, talijanskog, španjolskog, engleskog i njemačkog jezika. Velikom većinom djela koja ne volim. Da je bilo kojom srećom raditi i prevoditi samo ono što je po duši«.

Preveo je Velikanović najznačajnija djela svjetske književnosti, a svojim je jezikom, biranom štokavštinom, itekako utjecao na standardni jezik, a time i na književni sustav, kao npr. **Dostojevskog, Tolstoja, Čehova, Gogolja, Goetheova** *Fausta*, prevodio je s poljskoga, češkoga, engleskoga, francuskoga, a kruna svega, kako ističe **Ivan Goran Kovačić** u članku *Don Quijote hrvatske knjige* iz 1941., bio je prijevod *Bistri vitez don Quijote od Manche* (Zagreb, 1915.), kojega je kao i veliki dio djela, isprva objavio na vlastiti trošak.

Skromnost i samokritičnost

Kako s tim radom, i više nego dovoljnim za život jednoga čovjeka, uskladiti Isin bistri humor, kritičnost i sklonost autobiografskom samopropitivanju?

Samo najveći za sebe mogu reći, nakon života posvećenog pisanju, književnosti i jeziku: *za biografiju ne znam što bih naškrabao*.

U tome Isinom samoosvrtu, ponajviše se uočavaju skromnosti i samokritičnost. Jer, da nije tako, nikada njegove oštrice i zapazanja ne bi imale takovu snagu.

Istinska Velikanovićeva umjetnička snaga i njegova modernost leže u samoanaliziranju. Stoga je autobiografizam, kao na-

rativna strategija, karakteristična za gotovo sve vrste njegovih tekstova, od proze pa do, književnoteorijskih i književnopovijesnih osvrtu, što je, moram to naglasiti, nadasve neuobičajen postupak za njegovo vrijeme. Istina, ako i zdravorazumski promislamo, ne može se biti objektivno kritičan prema drugima, ako to istovremeno nisi i prema samome sebi.

Malo je takvih perioda kada se jednostavno poklopi sve, te nastaju velika i snažna ostvarenja prema kojima se ravnaju naraštaji. Nisu to nikada politički i društveno idealna vremena, ali u njima postoji poticaj i snaga koja drugim generacijama jednostavno biva uskraćena!

Elitna srijemska trojka

Što se to događalo u Srijemu u prvoj polovici 20. stoljeća te se na tom, geografski gledano, malom prostoru, dogodio kulturni *boom* i to, ponajprije, u radu *elitne srijemske trojke*, koja je svojom radišnošću, i zašto to ne reći, kongenijalnošću, zadužila hrvatsku kulturu? I ponajviše se o njima govori iz perspektive nevjerojatnoga stvaralačkoga umijeća na polju jezika, poliglotizma, učenosti, mudrosti! I Isu Velikanovića i **Julija Benešića** (Ilok, 1. ožujka 1883. – Zagreb, 19. prosinca 1957., hrvatski književnik, prevoditelj i jezikoslovac), te Nikolu Andrića (rođen u Vukovaru, 5. prosinca 1867., umro u Zagrebu 7. travnja 1942. godine), tu *elitnu trojku* povezuje prostor, Srijem, književno pregalastvo, kazalište, nevjerojatna posvećenost radu, prevoditeljstvo i zajedništvo koje bismo mogli ponajprije prepoznati kao apsolutnu posvećenost i predanost hrvatskoj kulturi.

Asketizam i rad, to su termini koji bi se mogli povezati s ova tri vrla Srijemca, a nikako ne lijenost, hedonizam ili sklonost komjermnim užicima. **Hijancit Petris**, zagrebački kroničar, opisao je Isinu radnu sobu: jedan krevet, dva starinska ormara i dva pisaača stola. I svuda papirići, rječnici, knjige, novine.

Asketizam i rad. Isto je tako živio i Julije Benešić, okružen tekstovima, zapisima, pomagalicama koji i sam život pretvaraju u tekstualnu ostavštinu.

I moglo bi se još štošta izreći u ovome kratkom preglednom članku o književniku i prevoditelju Isi Velikanoviću, rođenom u Srijemu, koji je svojim radom zadužio hrvatsku kulturu te pridonio razumijevanju identiteta na jedan neuobičajen način. U njegovim tekstovima hrvatski identitet nastaje iz humoreske i satire, empatije i mudrosti, a ne tragike i junaštva. I to je upravo jedna od vrijednosti kojom književni rad Ise Velikanovića pridonosi razvoju hrvatskoga identiteta, kulturalne pluralnosti i domoljublja koje se sa smijehom suočava sa svojom prošlošću, ljudskim manama i ograničenošću.

Dr. sc. Vlasta Novinc

Nagrada i u Vojvodini

U cilju pospješivanja sustavnoga pristupa valorizaciji aktualne književne produkcije među Hrvatima u Vojvodini, ZKVH je 2015. ustanovio trijenalnu nagradu za najbolju knjigu proze, koja nosi upravo ime Ise Velikanovića.

D. B. P.

Nekontrolirana paljenja u prirodi

Zabranjeno temeljem TRI ZAKONA

Tijekom ožujka i prve polovice travnja polja u Vojvodini gore. Naviknuti smo na prizore spaljenih trstika, parloga, livada, napuštenih kopova, smetlišta, praktički svih prostora gdje ima prošlogodišnje suhe vegetacije. Naviknuti smo, također, na vatru, pepeo, dim. Nije ih teško primijetiti, a neki od nas su se možda i okušali u pripali vatre, »na opću korist«.

Zašto ljudi pale (ili: zašto palimo) vatru u prirodi? Ovdje, naravno, izuzimamo roštiljanje, paprikaše i druge gastronomske užitke na zraku za koje je vatra neophodna. Na njivama, prije proljetnoga oranja (ako ima za njim potrebe), jednostavno je lakše imati manje biomase na površini, koju je potrebno zao-rati, ili je makar bolje imati biomasu u obliku pepela. Slična je situacija i prije jesensko-zimskoga oranja, naravno, ukoliko za to preostane vremena i ako su ostaci vegetacije (uglavnom na kukuruzištima) dovoljno suhi. Računica je dovoljno jasna: ukoliko se kukuruzišta oru uz svu biomasu koja preostane nakon branja, za to je potrebno potrošiti znatno više goriva, jer je potrebna i veća snaga stroja.

Proljetna paljenja

Proljetna paljenja su sasvim drugačija i za njih je razumno opravdanje teško naći. Najviše se pale mjesta obrasla trskom i šaši, pokraj kanala, mrtvaja, na ribnjacima, naplavinama pokraj naših rijeka i rječica. Takvih mjesta još uvijek ima puno, ponajviše u zapadnoj Bačkoj. Oni koji se bave eksploatiranjem trske za potrebe njezine prerade tvrde da je trsku lakše sjeći (tijekom zime) ako se odstrane iz nje primjese prošlogodišnjih stabljika. Tada je ona kvalitetnija, te se iz tog razloga ono što nije moglo biti posječeno tijekom zime spali tijekom proljeća. No, čak i tršćaci u kojima se trska ne siječe, jer su, primjerice, u zaštićenim područjima, jednostavno nestanu u proljetnom plamenu. Najgori je primjer Petrovaradinski rit, odmah pokraj svetišta Gospe Tekijske, koji je dio rezervata prirode. On je u proteklom desetljećima izgarao svake godine, posljednji put prije nekoliko dana, uz veliko uznemirenje sablažnjenih Novosađana, koji nisu znali zašto su njihov grad i cijela okolica danima bili pokriveni dimom,

a dvorišta Petrovaradinaca i Karlovčana velikim, ne potpuno sagorjelim ostacima barskih biljaka.

To možda ne bi bio problem da je paljenje kontrolirano. Nekada, kada priroda nije bila toliko uzurpirana ostacima ljudskih pothvata kao što je danas, a kada je u Vojvodini stepa, livada i tršćaka bilo mnogo više, požari nastali iz prirodnih izvora vatre (gromovi) su također postojali. Zahvaljujući njima, prostori ne obrastaju u žbunje i drveće, što bi se, inače, dogodilo po prirodnome slijedu stvari.

Kontrolirana paljenja

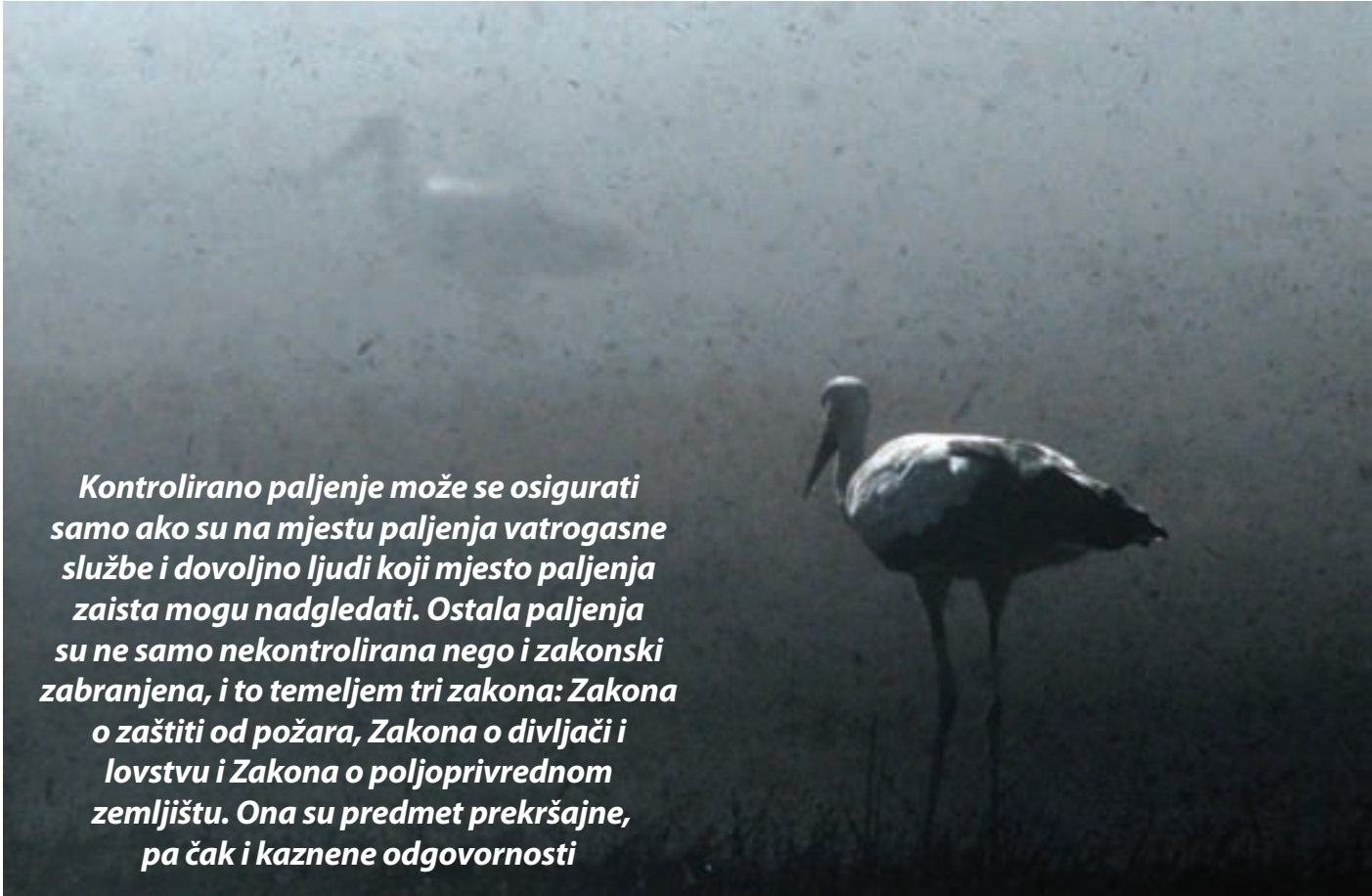
Kontrolirano paljenje može se osigurati samo ako su na mjestu paljenja vatrogasne službe i dovoljno ljudi koji mjesto paljenja zaista mogu nadgledati. Ostala paljenja su ne samo nekontrolirana, nego i zakonski zabranjena, i to temeljem tri zakona: Zakona o zaštiti od požara, Zakona o divljači i lovstvu i Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Ona su predmet prekršajne, pa čak i kaznene odgovornosti.

Nekontrolirana vatra u slobodnoj prirodi (ogromna većina požara, po podacima vatrogasnih službi, su u Vojvodini na otvorenim prostorima), može imati i imala je u našim krajevima brojne posljedice. Počnimo od lakših. Tršćaci, parlozi, utrine i livade pribježišta su živoga svijeta: mnogobrojnih sisavaca, malih i velikih ptica, te posebice mnogobrojnih beskralježnjaka, poznatih i nepoznatih. Ona su pravi otoci u poljoprivrednome okruženju, gdje ove životinje za sebe više ne pronalaze mjesta. Kada se sakriju u trsku i parlog, lakše izbjegnu predatore. No, kada trske i

parloga nema, teško se prilagode na prostore koji im jedostavno ne odgovaraju. I to sve kada izbjegnju vatru, što se dogodi rijetko. Ukoliko je tlak zraka visok, dim paljevina širi se u širokoj fronti i pada (i) na naselja i putove i drugu infrastrukturu. U listopadu 2018. gusta dimna zavesa prekrila je auto-cestu kod Kragujevca, a u tada nastalom lančanom sudaru poginula je jedna osoba. Takve stvari su se događale i ranije. Broj objekata koje su vatre iz prirode progutale vrlo je velik, a broj kažnjenih za paljenje suhe vegetacije simbolički je minimalan.

Sredinom ožujka Dobrovoljno vatrogasno društvo iz Brega pohvalilo se na društvenim mrežama uspješno ugašenim požarom na rubu sela. Odgovorile su im ubrzo kolege iz Lemeša, umorne od svekonočnih intervencija, no mnogo više razočarane što teško mogu, uz ljude i opremu koju imaju, ugasiti sve požare na otvorenome oko sela. Mentalitetska je poteškoća ljudi našega podneblja, čini se, razumjeti da se ovdje radi o vrlo ozbiljnome problemu. Sretao sam se više puta s proljetnim paliteljima i nikada nisam primijetio tragove svijesti da se radi o nečemu što može biti vrlo opasno – čak suprotno: oni su uvjereni da pomažu općem dobru, da naše okruženje bude ljepše i plemenitije. Piromanija je, dakle, ozbiljno zahvatila dubine naše svakodnevice, i nije predvidivo dokle nas komformitet zanemarivanja njezinih posljedica može dovesti. Patetično bi bilo prijetiti kaznama, jer su vrlo visoke a skoro nikada se ne izriču za ova djela (uvijek ih učine nepoznate osobe). Sasvim razumno je, pak, dvaput razmisliti prije no što odlučimo družiti se s vatrom, tim poslovičnim »dobrim slugom a zlim gospodarom«.

Marko Tucakov

Kontrolirano paljenje može se osigurati samo ako su na mjestu paljenja vatrogasne službe i dovoljno ljudi koji mjesto paljenja zaista mogu nadgledati. Ostala paljenja su ne samo nekontrolirana nego i zakonski zabranjena, i to temeljem tri zakona: Zakona o zaštiti od požara, Zakona o divljači i lovstvu i Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Ona su predmet prekršajne, pa čak i kaznene odgovornosti

Slike od slame u Novom Bečeju

NOVI BEČEJ – U galeriji *Selo Doma kulture* u Novom Bečeju prošloga je petka otvorena izložba slika nastalih u tehnici slame čije su autorice članice HKPD-a *Matija Gubec* i Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta. Izložba nosi naziv *Sve boje žita*,

a sadrži 41 sliku u ovoj nesvakidašnjoj tehnici, rijetko prikazivanoj u Novom Bečeju. Izložbu je organizirala suradnica bečejskog Doma kulture **Edit Zerebelyi Tényi**, a slike je na otvorenju izložbe predstavila voditeljica slamarskog odjela tavankutske udruge **Jozefina Skenderović**. Otvorenju izložbe, koja se može pogledati do 15. travnja, nazočile su i druge slamarke: **Marija Rukavina**, **Marija Vojnić**, **Edita Petrekanić-Bačić** i **Katarina Skenderović**.

I. D.

Zemunski vjernici u Tesliću

ZEMUN – Župljani župe Uznesenja Blažene Djevice Marije iz Zemuna bili su u posjetu Hrvatima katolicima u Tesliću u Bosni i Hercegovini. Tom prigodom skupa su proslavili svetog Josipa, zaštitnika hrvatskoga naroda. Misu služenu tim povodom u crkvi sv. Josipa u Tesliću predvodio je zemunski župnik i dekan vlč. **Jozo Duspara**. Nastupio je i zemunski zbor *Odjek*, a dogovoren je i nastavak suradnje.

Collegium u časopisu Muzika klasika

BEOGRAD – U domaćem časopisu *Muzika klasika* objavljen je stručni osvrt na nastup Komornog zbora *Collegium musicum catholicum* iz Subotice na prošlogodišnjim *Mokranjčevim danima*. Također, na CD koji ide uz časopis, među sedamnaest kompozicija uvršten je motet *Puče moj* člana *Collegiuma* **Bele Anišića**. Motet izvodi *Collegium* sa solistima **Draganom Muharemom** i **Eminom Tikvicki**, a pod ravnanjem **Miroslava Stantića**.

150. obljetnica rođenja Ise Velikanovića u Šidu

ŠID – U organizaciji ZKVH-a i HKD-a *Šid* večeras (petak, 29. ožujka) u prostorijama udruge u Šidu bit će održana književna večer posvećena 150. obljetnici rođenja hrvatskog prevoditelja i književnika **Isidora Ise Velikanovića** (Šid, 29. ožujka 1869. – Zagreb, 21. kolovoza 1940.).

O ovom velikanu govorit će upraviteljica Zavoda za znanstveno-istraživački i umjetnički rad u Vukovaru dr. sc. **Vlasta Novinc** i doktorandica na postdiplomskom studiju Humanističke znanosti na Sveučilištu u Zadru **Marina Jemrić** iz Vukovara. Moderator je **Tomislav Žigmanov**, ravnatelj ZKVH-a. U programu sudjeluju i članovi HKD-a *Šid*.

Obilježavanje ove značajne obljetnice dio je projekta ZKVH-a vezanog za hrvatske velikane u Vojvodini i kulturu sjećanja.

Izložba Marijana Crtalića u Subotici

SUBOTICA – Izložba *Njih su dvojica, a mi smo sami* hrvatskog multimedijalnog umjetnika **Marijana Crtalića** bit će otvorena večeras (petak, 29. ožujka) u Galeriji *Dr. Vinko Perčić* u Subotici, u 19 sati.

Crtalić (Sisak, 1968.) diplomirao je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. U svojem radu istražuje medije poput videa, fotografije, performansa i sl. »Moj rad proistječe iz odnosa prema samome sebi i interakcije s vlastitom okolinom. Smjer u kojem se moj rad razvija – dokumentarističko ili simboličko obrađivanje određene materije – zavisi o iskustvu koje proživljavam u određenom prostorno-situacijskom kontekstu. Zajednički pojam kojim pokušavam uokviriti sve svoje aktivnosti je socijalno, angažirano propitivanje i umjetnička (re)akcija koja teži kritičkom rasvjetljavanju određenih društvenih problema, a pogotovo onih u čijem središtu se i sam nalazim«, navodi umjetnik.

Izlagao je samostalno, te na brojnim grupnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Od 2007. godine radi na projektu *Nevidljivi Sisak*. Dobitnik je nekoliko nagrada.

Izložba *Njih su dvojica, a mi smo sami* bit će otvorena do 19. travnja, svakog radnog dana od 10 do 18 sati.

Č'a Grgina huncutarija u Narodnom kazalištu

SUBOTICA – Predstava Dramskog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo Č'a Grgina huncutarija* bit će ponovno igrana na sceni *Jadran* Narodnog kazališta u Subotici, i to u nedjelju, 31. ožujka, s početkom u 19.30 sati. Redatelj predstave je **Marjan Kiš**. Karte se mogu kupiti u pretprodaji i pred početak predstave na blagajni kazališta.

Promocija knjige Dužijanca s nama i u nama

SUBOTICA – Promocija knjige *Dužijanca s nama i u nama* autora **Laze Vojnića Hajduka** bit će održana u četvrtak, 4. travnja, u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici, s početkom u 19 sati. Autor u knjizi bilježi na studiozan način sve relevantne činjenice iz povijesti *Dužijanaca* počevši od one obiteljske pa sve do ove najnovije koju organizira UBH *Dužijanca*. Posebna vrijednost knjige je što ju je pisao akter i svjedok mnogih događaja koji su u knjizi opisani. Uz autora, o knjizi će govoriti novinar i publicist **Zlatko Romić** te predsjednik UBH *Dužijanca* (koja je ujedno i nakladnik knjige) mons. dr. **Andrija Anišić**. Voditeljica predstavljanja bit će dopredsjednica UBH *Dužijanca* **Ljiljana Dulić**.

U Surčinu održana promocija knjige *Srijemska rapsodija*

Literarni prvijenac udruge

iz Surčina izabrana da ove godine bude domaćinom pokrajinskog susreta pučkih pjesnika *Lira naiva*, koji će biti održan 25. svibnja.

Druženje i stvaranje

Jedan od zastupljenih autora je i **Stjepan Volarić** iz Surčina, strojarski inženjer u mirovini. Osnivanje literarne sekcije u okviru Čitaonice potaknulo ga je da se aktivno počne baviti pisanjem aforizama.

»Do sada sam napisao 220 aforizama, a u knjizi ih je 44. Svi oni imaju neku svoju poruku. Pisanjem aforizama ispunjavam sebe, a u Čitaonici se družim s mladim ljudima i jedni drugima dajemo poticaj«, kaže Volarić.

Andrijana Radosavljević je autorica koja je pisala o domovini i o svojoj baki.

»Za mene je vrlo važno što je ta knjiga izašla. Mislim da je veoma bitno da postoji Hrvatska čitaonica u Surčinu i da se ona razvija, da se što više ljudi priključuje i bavi kreativnim stvarima«, navodi Radosavljević.

O knjizi su govorili i književnica **Ljiljana Crnić** iz Beograda, recenzent knjige župnik **Marko Kljajić**, dok je predsjednica surčinske udruge Katica Naglić upoznala publiku s radom literarne sekcije i autorima knjige. Knjiga *Srijemska rapsodija* objavljena je uz financijsku potporu HNV-a.

S. D.

U prostorijama Hrvatske čitaonice Fischer u Surčinu je prošloga tjedna predstavljen prvijenac literarne sekcije ove udruge, zbirka pjesama *Srijemska rapsodija*. U knjizi su zastupljeni poezija te aforizmi ukupno sedmero autora, članova Fischerove literarne sekcije, čije su teme šarolike: od ljubavi, rođendana, Srijema kao inspiracije...

Urednice knjige su **Katica Naglić**, **Irena Obradović** i **Marija Brzić**, koje su se pobrinule i za izgled naslovnice.

»Ovo je za nas bio veliki izazov. Pošto smo svi mi amateri, željeli smo vidjeti možemo li uraditi nešto više od pukog čitanja svojih pjesama i aforizama na našim večerima i druženjima. Uspjeli smo sakupiti pjesme i objaviti knjigu, željeći da iza nas ostane neki trag. Knjiga će ostati za naša buduća pokoljenja i kao dokaz da je ovdje nekada postojala udruga i neki ljudi koji su se bavili pisanjem«, kazala je voditeljica literarne sekcije Irena Obradović.

Emocija zavičaja

Izlazak ove knjige, književni prvijenac udruge, pozdravila je i **Katarina Čeliković** iz Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

»Osim šarenih tema, postoji jedan zajednički nazivnik u ovoj knjizi, a to je ta emocija zavičaja. A postoji i jedno pitanje na koje svaki pjesnik želi dati odgovor, a to je pitanje tko sam ja? Ovaj korak Hrvatske čitaonice Fischer iz Surčina jest veoma hrabar zato što su to prvijenci u literarnom smislu. Struktura pjesnika, od učenika 5. razreda osnovne škole pa do 75-ogodišnjaka, otkriva jedno šarenilo. Pjesnici vole svoje pjesme, publika je uživala u njihovoj interpretaciji, što budi nadu da će ova udruga i dalje raditi na tome«, kazala je Čeliković dodavši kako je udruga

Oblizak udruga u Beogradu

Dolazak na promociju knjige u Surčinu predstavnici HNV-a i ZKVH-a iskoristili su za jednu od svojih aktualnih aktivnosti, a to je obilazak i anketiranje hrvatskih udruga. U ovom slučaju to su bile udruge s područja Beograda – ZHZ *Ilija Okrugić* i Društvo hrvatske mladeži iz Zemuna, HKC Beograd, ZHB *Tin Ujević* i Hrvatska čitaonica Fischer.

»Ovo je bila sjajna prilika da se informiramo o planovima udruge u naredne četiri godine. Također, i o tome što udruge očekuju od HNV-a u naredne četiri godine. Ova vrsta informacija bit će nam dragocjen putokaz i smjernica prilikom planiranja naših aktivnosti. Prikupili smo također i informacije o fundusima, resursima s kojima udruge raspolažu po pitanju članstva... Ovaj dio seta pitanja je praktično neka vrsta nastavka onoga što je ZKVH radio prije deset godina. Sada je dobra prilika da napravimo komparaciju gdje smo kao zajednica nakon svih tih godina, kako u pogledu broja udruge tako i u pogledu njihovih opsega aktivnosti, manifestacija i događaja koje su organizirale ili na kojima su sudjelovale«, kaže **Darko Sarić Lukendić** iz HNV-a.

Rast broja sudionika i sviračke kvalitete

Nagrađeni komorni sastav (nonet) Glazbene škole Požega

Natjecanje je u nekoliko uzrasnih i »žanrovskih« kategorija okupilo oko stotinu tamburaša iz osamnaest glazbenih škola u Srbiji i Hrvatskoj

Šestu godinu zaredom, festival nastao u suradnji jedne udruge iz Srbije (subotička HGU Festival bunjevački pisama) i jedne glazbene škole u Hrvatskoj (Glazbena škola Požega), pridonosi glazbenom razvoju, ali i povezivanju mladih tamburaša iz ovih dviju država. Riječ je o *Tambura instrumental festivalu* koji je natjecateljskog karaktera i koji se održava biennialno u Požegi i Subotici.

Ove godine festival je održan u Subotici (25. i 26. ožujka), u svečanoj dvorani ovdašnje Muzičke škole. Ukupno je okupio oko stotinu tamburaša iz 18 glazbenih škola iz Srbije (Subotice, Sombora, Ade, Bečeja, Pančeva, Kule, Apatina, istureni odjel Sonta, i Novog Sada) te Hrvatske (Požega, Slavonskog Broda, Virovitice, Zaboka, Sesveta, Siska, Osijeka, Zagreba – Podsused i Vukovara).

»Iz godine u godinu imamo sve više sudionika, prve godine recimo nismo imali nijedan komorni sastav, a ove ih je godine

bilo osam. Ovo je treći put da smo mi u Subotici domaćini, a prvi puta da se natjecanje održava u Muzičkoj školi, prirodnom okruženju za ovakav događaj. U tom smislu, raduje nas što je uprava škole prepoznala ovaj naš festival«, kaže **Vojislav Temunović** iz HGU Festival bunjevački pisama.

Najuspješniji osnovnoškolci

Natjecanja su održana na više razina, za učenike osnovnih odnosno srednjih muzičkih škola i akademija te u konkurenciji komornih sastava. Glazbenici solisti natjecali su se u kategorijama prim/bisernica i basprim/brač, i to u dvije »žanrovske« kategorije – klasične odnosno folklorne (narodne) glazbe.

Kada su u pitanju učenici osnovnih škola, oni su se natjecali u tri uzrasne kategorije. U prvoj najmlađoj najbolji u kategoriji prim/bisernica (klasična glazba) bio je **Tadija Ivić**, a u kategoriji basprim/brač **Mihael Sarajčić**. U drugoj uzrasnoj kategoriji, u skupini klasične glazbe, najbolji basprimaš bio je **Josip Matanović**, a najbolja primašica **Antea Glavaš**, dok je u kategoriji folklorne glazbe najbolji primaš bio **Matija Ivković Ivandekić**.

U trećoj uzrasnoj kategoriji, kada je u pitanju klasična glazba, najbolji basprimaš bio je **Nikola Vilus**, a primaš **Marko Nosić**,

Antea Glavaš

Mira Temunović, Dominik Milošević i Marko Sente

dok je u kategoriji folklorne glazbe najbolji primaš bio **Igor Pa-puga**.

Postignuća srednjoškolaca

I srednjoškolci su se natjecali u tri uzrasne kategorije. U prvoj, najbolja u kategoriji prime, a glede klasične glazbe, bila je **Ivana Mačković**, a u kategoriji folklorne glazbe najbolji je bio primaš **Damir Pranjković**. Najbolja basprimašica za ovaj uzrast u obje glazbene kategorije bila je **Magdalena Temunović**.

U idućoj uzrasnoj kategoriji natjecatelji su izvodili samo klasična djela. Najbolji primaš bio je **Dominik Milošević** (jedini s maksimalnih 100 bodova na cijelom natjecanju), a basprimaš **Ivan Pleša**.

Luka Juriša bio je jedini natjecatelj iz skupine studenata glazbenih akademija, a osvojio je prvo mjesto u toj kategoriji.

Komorni sastavi

Komorni sastavi natjecali su se u dvije kategorije. U prvoj najbolji je bio Komorni kvintet Sesvete, a u drugoj, glede klasične glazbe, najbolji je bio Komorni sastav (nonet) Glazbene škole Požega a glede kategorije folklorne glazbe Tamburaški kvintet *Triola* Muzičke škole Subotica.

Nastupe tamburaša kao članovi žirija u više kategorija ocjenjivali su profesori **Veljko Valentin Škorvaga**, **Mira Temunović**, **Milan Pridraški**, **Marijan Paurić**, **Marina Kovač**, **Vladimir Međeši**, **Sanja Drakulić** i **Helena Harviljčak**.

Svi nagrađeni solisti, kao i nagrađeni u kategoriji komornih sastava dobili su medalje, a osvajači *Grand prix*-ova pehare.

Evolucija tambure

Magistar tambure, predsjedavajući jednog od žirija i idejni začetnik Tambura instrumental festivala **Veljko Valentin Škor-**

vaga, kaže kako je kvaliteta izvedbe natjecatelja iz godine u godinu sve veća.

»To je posebna radost. Ja sam bio začetnik ideje o pokretanju ovog festivala koju je zdušno prihvatila udruga *Festival bunjevački pisama* koja to odlično organizira tu u Subotici. Radost je ponovno se vratiti u Suboticu i uživati u izvedbama mladih umjetnika. Tambura je evoluirala u umjetnički instrument i ravnopravno se nosi sada sa svim umjetničkim instrumentima od violine, klavira, gitare, flaute i svih drugih. Dobila je i visokoo-brazovni status, jer je prije godinu i pol otvoren studij tambure u Osijeku, na Muzičkoj akademiji u Zagrebu otvoren je modul, a od iduće akademske godine bit će i integrirani petogodišnji studij. Još očekujemo da to napravi akademija u Novom Sadu, možda i Sarajevu, i na taj način ćemo povećati mogućnosti da mladi na najvišoj razini izučavaju tamburu i to znanje prenose na buduće generacije, ali i da tamburu plasiramo u svijet, kao što su to Španjolci učinili s gitarom ili Talijani s mandolinom«, kaže Škorvaga.

Organizaciji ovogodišnjeg festivala pridonijela je i Muzička akademija Zagreb. Idući, sedmi *Tambura instrumental festival* bit će održan u Požegi.

D. B. P.

Grand prix trijumf Požešana

Tamburaši iz Požege ove su godine bili uvjerljivo najuspješniji, budući da su osvojili sve *Grand prix*-ove, kao najveće nagrade ovoga festivala. U natjecanje za ove nagrade plasirali su svi najuspješniji u ranijoj fazi natjecanja po skupinama. *Grand prix* u kategoriji osnovnih škola osvojila je Antea Glavaš iz Glazbene škole Požega (klasa **Valentina Petranovića**), *Grand prix* u kategoriji srednjoškolaca pripao je Dominiku Miloševiću iz iste škole (klasa **Marijana Paurića**), dok je *Grand prix* u kategoriji komornih sastava osvojio Nonet Glazbene škole Požega (klasa **Valentina Petranovića**).

Obnova jednog od križeva u Rumi

Križ na Pavlovačkom putu je, prema vjerovanju, štitio polja i oranice od bolesti biljaka i vremenskih nepogoda

Križevi pored puta su materijalna ali i duhovna baština. Govore nam puno o prošlom vremenu, a njihov izgled danas govori o nama. Kada je u pitanju Ruma, povijesni podatci govore da je u tom gradu 1836. godine bilo devet javnih križeva i jedan javni kip u čast svetog Ivana Nepomuka u Ulici sv. Ivana uz kapelicu koja je bila uzidana uz ogradu župske porte. Danas ih je očuvano svega šest. Jedan se nalazi ispred crkve i sazidan je 1748. godine u vrijeme kada je građena crkva. Drugi obnovljeni križ se nalazi na Bregu (dijelu Rume gdje većinom žive Hrvati), dva su izmještena i smještena u porti crkve. Samo jedan od njih u svom prvobitnom obliku danas se nalazi na svom izvornom mjestu, ruiniiran i podbočen da ne padne. Smješten je na Pavlovačkom putu uz cestu prema Vrdniku i čeka svoju obnovu.

»Na sve četiri strane ulaza u Rumu nekada su stajali križevi čuvari. Svaki od tih križeva imao je svoju namjenu. Štitio je građane Rume od bolesti, nemaštine, ratova, a križ na Pavlovačkom putu, prema vjerovanju, štitio je polja i oranice od bolesti biljaka i vremenskih nepogoda. U knjizi **Carla Bischoffa**

nalazi se fotografija toga križa i naroda okupljenog oko njega, a u pozadini se vidi žitno polje. Na blagdan sv. Marka, kada se vršio blagoslov žita, na to mjesto su dolazile litije, prolazila je procesija i župnik je blagosiljao polja«, priča član Pastoralnog vijeća župe Uzvišenja Svetog Križa u Rumi **Marko Mijić**.

Na čuvanju u porti

Jedan od križeva koji se nalazio kod Osnovne škole *Dušan Jerković* u Rumi, zbog proširenja ulice, je premješten u portu crkve. Drugi je donesen s francuskog groblja, a na mjestu gdje je nekada bio postavljen drveni križ, na izlazu iz Rume prema Malim Radincima, u grmlju je ostalo samo postolje od nekadašnjeg križa.

»Većinu križeva podigle su Njemice, koje su u Rumi u to vrijeme imale svoju udrugu. Spominju se imena **Magdalene Fritz** i **Eve Nagel**. Pored križeva sačuvana je i statua svetog Ivana koja se nalazila u kući gdje se danas nalazi tržnica, a koju danas čuvamo u našoj crkvi. Osim nje, ponosno čuvamo i križeve u našoj porti, dva koja na tom mjestu stoje od vremena gradnje i dva koja su donesena tu na čuvanje«, objašnjava Mijić.

Plan obnove

Želja župljanja je da obnove spomenuti križ na Pavlovačkom putu. No zbog velikog oštećenja i specifičnosti materijala od kojeg je napravljen, jedino rješenje je da se izgradi novi.

»Problem kod ovog križa je u tome što se on ne može renovirati, već se mora srušiti i napraviti novi. Jedan dio križa napravljen je od smese koja se kruni. Do sada se nije srušio jer smo ga podbočili s metalnom šipkom koja ga za sada drži. Sljedeći korak nam je dogovor sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture u Srijemskoj Mitrovici kako bi dobili odobrenje za rad. Također, moramo provjeriti i vlasništvo parcele. Tužno je da stoji u takvom stanju kao jedini preostali križ krajputaš koji se održao tolike godine. Zaslužuje obnovu. Prije dvije godine okrcili smo prostor oko njega, a nadamo se da će nam lokalna samouprava, koja nam je pružila financijsku potporu i za obnovu centralnog križa na Katoličkom groblju, ponovno izaći u susret i pomoći nam u njegovoj izgradnji«, kaže Mijić.

Pored činjenice da je »zub« vremena učinio svoje na ovom križu, naš sugovornik ističe da je mišljenja da se o križevima krajputašima kao izrazu duboke vjere u Boga, danas malo zna.

»Stariji ljudi koji su znali o značaju i važnosti ovih križeva su umrli, a mlade to ne interesira. Mislim da je jedan od glavnih razloga i taj što su poslije Drugog svjetskog rata zakonom bile zabranjene litije. Ali mi ćemo se potruditi da već iduće godine na ovom mjestu bude izgrađen novi križ, koji će putnike namjernike podsjećati na njihov povijesni i duhovni značaj, kao i na kulturnu baštinu Hrvata«, kaže naš sugovornik.

S. D.

Izložba *Lica Bačke* Augustina Jurige u novosadskoj *Svilari*

Duše i prošlost – sačuvani na fotografijama

U nedavno otvorenom, novom prostoru za kulturna dešavanja u Novom Sadu – Kulturnoj stanici *Svilara* u ponedjeljak (25. ožujka) je otvorena izložba fotografija *Lica Bačke* poznatog subotičkog fotografa **Augustina Jurige**. Izložba obuhvaća preko šezdeset fotografija formata 40x50cm, koje su snimljene uglavnom na sjeveru Bačke, odakle potječe i gdje ponajviše stvara ovaj autor. Radovi su odabrani od materijala kojega je Juriga stvarao radeći kao fotograf pri Međupćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Subotici, ali i u vlastitom angažmanu. Juriga je svoj prepoznatljiv izraz stekao upravo snimajući subotičku i vojvođansku arhitekturu, djela zaštićene kulturne baštine, ali i etnografsku građu i motive iz zavičaja.

Prekogranično povezivanje

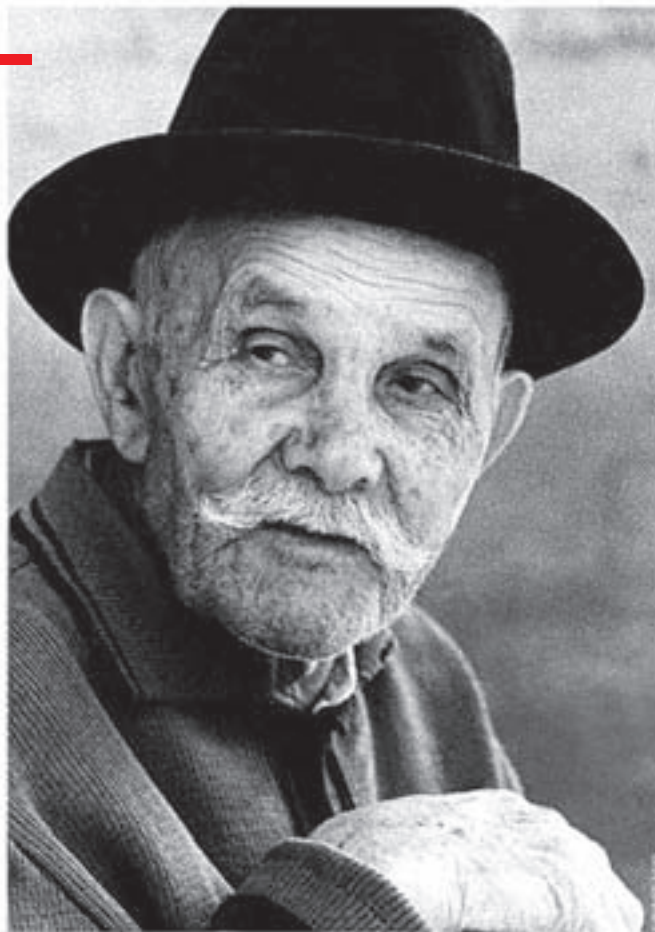
Izložbu su otvorili etnograf **Gábor Kerner** iz Mađarske, nekadašnji djelatnik Ministarstva kulture Mađarske i dr. **Vladimir Stojanović**, redoviti profesor Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu – Departmana za geografiju, turizam i hoteli-

jerstvo te voditelj projekta *Kultura na dlanu* u Srbiji. Koordinatorica izložbe je prof. dr. **Aleksandra Dragin**, redovita profesorica Prirodno-matematičkog fakulteta – Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo i koordinatorka projekta *Kultura na dlanu* u Srbiji.

Naime, izložbu Augustina Jurige podržala je Europska unija i to posredstvom spomenutog projekta *Kultura na dlanu* iz programa prekogranične suradnje IPA Mađarska – Srbija. Također, izložbu su podržali Prirodno-matematički fakultet – Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, *Eurotender* iz Segedina, Fondacija *Novi Sad 2021 – Europska prijestolnica kulture* i *OPENS*.

Projekt *Kultura na dlanu* je zamišljen da poput mosta spaja

umjetnike, lokalno stanovništvo i posjetitelje gradova Segedina i Novog Sada te povećati kulturnu i turističku ponudu šire pogranične zone Srbije i Mađarske. Upravo se to nastoji postići izložbom fotografija *Lica Bačke*, a Juriga je u prezentaciji svoga kraja, kako ističu organizatori izložbe, otišao i dalje – povezao je prošlost i sadašnjost, ruralno i urbano, tradiciju i moderno.

Sačuvana arhitektura

Dr. Vladimir Stojanović je prigodom otvorenja izložbe istaknuo kako je Juriga, kao izvrstan fotograf, uspio na svojim slikama sačuvati tradicionalnu arhitekturu Bačke onako kako mi kao društvo u stvarnosti to nismo uspjeli. Po njegovim riječima, Juriga je predstavljajući lica stanovnika Bačke, ujedno uspio otvoriti njihovu dušu promatračima izložbe.

U kontekstu novosadske izložbe istaknuto je kako Jurigine fotografije, osim dokumentarne, imaju i izrazitu umjetničku dimenziju. Oplemenjene su njegovim osjećajem za prošlost, ljude i njihove sudbine, tragove prošlosti i neponovljive trenutke sadašnjosti. Inače, u sličnoj postavci ova je Jurigina izložba ranije, u proteklih nekoliko godina, bila priređena i u Subotici, Monoštoru te Keszthelyu (Mađarska).

Izložbu *Lica Bačke* u Kulturnoj stanici *Svilara* (Ulica Đorđa Rajkovića 6b) možete pogledati još samo par dana, do nedjelje, 31. ožujka.

D. B. P.

U Somboru osnovana Hrvatska karmelska provincija svjetovnog reda

Molitva otvara Božje srce

Karmelićanski samostan u Somboru mjesto je odakle je krenuo osnutak Hrvatske karmelske provincije sv. Josipa. Sada, 115 godina od dolaska karmelićana u Sombor, baš tu osnovana je Hrvatska karmelska provincija svjetovnog reda sv. Josipa.

Svjetovni red nije bilo koje udruženje kršćana već udruženje laika čije je obilježje ukorijenjeno u duhovnosti određene redovničke obitelji. To je isključivo duhovna zajednica i tu dimenziju nastoji očuvati kao temelj vrjednota svjetovnog reda. Tako i veliku obitelj Terezijanskog Karmela čine redovnici, klauzurne redovnice i članovi svjetovnog reda. Ovi posljednji članovi svjetovnog reda posvećeni su molitvi i u potpunosti žive kršćanski život, ali i dalje žive svoj obiteljski život i bave se svojim poslovima.

Velika obitelj

Karmelski svjetovni red u Somboru je osnovan 1913. godine, a vjernike je okupio sluga Božji o. **Gerard Tomo Stantić**. I kao što je blagdan Male Gospe te 1913. godine povijesni datum, tako će u povijesti Hrvatske karmelske provincije ostati upisan i 23. ožujak 2019. godine, što je datum osnutka Hrvatske karmelske provincije svjetovnog reda sv. Josipa. I to baš u Somboru.

»Za maloga čovjeka koji se tek rodio poseban dan je dan krštenja. Kada malo poraste dan prve svete pričesti. Zatim krizmanje. Dan ulaska u brak, dan ulaska u samostan ili dan svećeničkog ređenja. Kao što u životu jednog čovjeka postoje posebni dani, posebne svečanosti, tako i u životu jedne redovničke obitelji ili obitelji svjetovnog reda postoje dani koji su na jedan način posebni. Od jedne obitelji svjetovnog reda koja je počela ovdje u Somboru u ovoj crkvi, razvila se obitelj koja danas slavi

uspostavu provincije«, kazao je provincijal Hrvatske karmelske provincije sv. Josipa otac **Srećko Rimac** u svojoj propovijedi.

On je podsjetio da je svjetovni karmelski red niknuo u sjeni karmelskih samostana. Prvo u Somboru zalaganjem sluga Božjeg oca Gerarda Tome Stantića.

»Svjetovni red je u Somboru osnovan dekretom generalnog poglavara karmelićana 8. kolovoza 1913. godine. Na blagdan Male Gospe otac Gerard primio je prve članove svjetovnog reda i bio je njihov duhovni voditelj. Iste godine tiskana su na hrvatskom jeziku pravila svjetovnog reda«, kazao je Rimac.

Kada su karmelićani došli u Remete, nastojali su priču iz Sombora prenijeti i u Zagreb, u Remete. Za to se posebno zalagao otac **Ante Stantić**, koji je bio promicatelj svjetovnog reda u Remetama.

»U prvoj grupi bila su samo dvojica članova, koji su pripadali svjetovnom redu u Somboru. Kao što su braća u Remete došla iz samostana u Somboru, tako je i ta klica svjetovnog karmelskog reda potekla iz Sombora. Broj članova u Remetama se iz godine u godine povećavao pa sada imamo dvije svjetovne zajednice u Remetama, tri zajednice u Splitu, zajednicu na Krku i zajednicu u osnutku u Sofiji«, kazao je provincijal.

Za provincijalnu prioricu Hrvatske karmelske provincije svjetovnog reda sv. Josipa O. C. D. S. izabrana je sestra **Marijana** od kraljice Karmela, koja je i priorica karmelske svjetovne zajednice u Somboru.

Povijest somborskog svjetovnog reda

Karmelićani su u Sombor došli 1904. godine. Samostan je pripadao mađarskoj karmelskoj provinciji. Desetljećima su somborski karmelićani, a posebno o. Gerard Tomo Stantić nastojali

karmelski red proširiti i u Hrvatsku. To im je uspjelo 1959. godine. Zalaganjem sluga Božjeg o. Gerarda u Somboru 8. prosinca 1913. godine redovnički habitškapular obuklo je 12 žena, ali se broj članova svjetovnog reda povećavao iz godine u godinu i 1931. godine bilo ih je 32.

»Sluga Božji o. Gerard pobri-
nuo se i da članovi imaju priruč-
nike. Tako je 1923. godine nasta-
la malena knjižica *Cviće Karmela* i
bl. Malena Terezija. Nakon te knji-
žice nastaje puno veći priručnik i
molitvenik *Zvijezda Karmela*. Pro-
mićući karmelski svjetovni red
otac Gerard je još prije Koncila
vidio smisao kršćanskog laikata.
Zato je brižno brinuo o formaciji i
odgoju članova, kako bi oni pro-
dubljivali svoju vjeru i u potpu-
nosti je živjeli u svojoj svakodne-
vici«, kaže provincijalna priorica.

Od svog osnutka svjetovni kar-
melski red u Somboru imao je
245 članova. Trenutačno doživot-
ne zavjete imaju četiri osobe, do-
životna obećanja 31, tri članice
imaju položena prva obećanja, u
novicijatu su tri, a u kušnji jedna
osoba. Najstarija članica ima 92
godine, a najmlađi je u dobi od
29 godina. Ono u što iznad sve-
ga vjeruju i čemu su posvećeni
je molitva koja otvara sva vrata i
Božje srce.

Z. V.

Pobožnost križnoga puta na subotičkoj Kalvariji

Nedjelja, 31. ožujka u 15 sati –
pobožnost predvode djeca

Nedjelja, 7. travnja u 15 sati –
pobožnost predvode mladi

Petak, 12. travnja u 20 sati –
noćni križni put (potrebno poni-
jeti svijeće)

Nedjelja, 14. travnja (Cvijetnica) u 15 sati – pobožnost predvo-
de obitelji, ujedno je i prilika za
svetu ispovijed

Veliki petak, 19. travnja u 10
sati – tijekom i nakon pobožnosti
prilika za svetu ispovijed.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Izgubljeni i nađeni sin

I susova prispodoba o izgubljenom i nađe-
nom sinu (usp. Lk 15, 11-31) jedna je od
najpoznatijih kojom on otkriva veličinu
Božjeg milosrđa spram nas grješnika. U teo-
riji svi uglavnom znamo da je Bog milosrdan
i prašta grješnicima, ali u praksi koliko smo
toga svjesni? Ipak, najprije moramo postati
svjesni svoje grješnosti, kako bismo mogli
iskusiti Božje milosrđe.

Od negativnog ka pozitivnom

Kada god slušamo neku priču, razdvajamo
likove na dobre i loše. No, Isusova prispodo-
ba o izgubljenom i nađenom sinu nije tako
jednostavna i zahtijeva od slušatelja da više
puta prosuđuje ispravnost postupaka likova,
a tako otkriva i mnoge svoje slabosti te posta-
je svjestan potrebe vlastitog obraćenja.

Na početku prispodobе mlađi sin traži od
oca da podijeli imanje i njemu da što mu pri-
pada. Ovaj zahtjev ne mora nužno biti loš. On
je mogao biti izraz želje za osamostaljenjem s
ciljem započinjanja samostalnog života, izraz
želje stvoriti svoje imanje neovisno o očevom.
No, vrlo brzo shvaćamo da to nije njegova že-
lja. On hoće slobodu, ali ne zna što je ona, pa
je na pravi način i ne traži. Prije svega ponizio
je oca, jer se ponio kao da ga je otac sputavao
i ograničavao, pa zarad slobode mora otići u
drugu zemlju. A tamo gdje je otišao slobodu je
mislio pronaći u rasipništvu i grijehu. I umjesto
da je pronašao, on se zarobio u dugove i nei-
maštinu. Tek kada je toliko nisko pao da je bio
željan makar hrane što su je jele svinje, postaje
svjestan svoje pogriješke. Do tog trenutka on
je u Isusovoj prispodobi negativan lik kojega u
mislima svatko tko sluša prispodobu osuđuje.

No, dolazi do preokreta. Mlađi sin se poka-
jao i odlučio od oca tražiti oprosteno te da
bude primljen nazad makar kao sluga, jer je
svjestan što je učinio. Otac, pun milosrđa i lju-
bavi prihvaća sina raširenih ruku, dodjeljujući
mu položaj u domaćinstvu koji mu kao sinu
pripada, bez obzira na to što je učinio. Ocu je
dovoljno što se pokajao i vratio.

Kao što je u prispodobi došlo do promjene
kod mlađeg sina, tako novo svjetlo pada i na
starijeg. Njega smo na početku držali za pozi-
tivnog, jer ostaje uz oca i nastavlja vrijedno ra-
diti na imanju. No sada kada se vraća njegov
mlađi brat nakon što je proćerdao svoj dio, on

ga ne prihvaća nazad. Bratovljevo kajanje za
njega ne znači ništa, nego i ocu zamjera što
prihvaća povratak mlađeg sina s tolikim odu-
ševljenjem, te pronalazi razloge za prigovor
kako je on tretiran u očinskoj kući prije bra-
tovljeva povratka. Ovakvo ponašanje starijeg
sina mijenja naš stav prema njemu. On najed-
nom postaje negativan lik, kojem nedostaje
ljubavi i razumijevanja, postaje onaj koji od-
bacuje svoga brata i ne poštuje svog oca.

Obratiti se

Kao što je u prispodobi došlo do preokreta,
pa je loš postao dobar i obratno, tako se stalno
dešava i u našim životima. Ono zbog čega smo
ovu braću tretirali kao loše likove su njihovi gri-
jesi. I kao što su oni bili malo pozitivni, malo ne-
gativni, tako svaki čovjek pada u grijeh i mora
se truditi da se iz grijeha izdigne i postane »po-
zitivn«, tj. da se obrati i vrati Ocu.

Čovjek, poput mlađeg sina iz prispodobе,
stalno teži za slobodom. Ne voli nikakve norme
i zapovijedi, želi se osjetiti samostalnim, misli da
je tako vrijedniji i uspješniji. No, ta želja nas često
odvodi od Boga, jer odbijamo poštivati njego-
ve zapovijedi i ono čemu nas on uči. A njegove
zapovijedi nisu neke isprazne norme koje nas
zarobljavaju nego putokazi koji pokazuju put
istinske slobode, jer jedino što nas zarobljava je
grijeh. Kada jednom u njega upadnemo, teško
se izbavljamo; on nas vuče sve dublje u ono što
ne želimo biti ni raditi. Jedino nas iskreno kaja-
nje i molitva, te čvrsta želja i odluka da ćemo se
vratiti na put Božjih zapovijedi mogu izvući iz
ropstva u koje smo upali. Koliko je teško znaju
svi koji su odlučili Bogu se vratiti. To je borba
koju ne možemo voditi sami, nego s Bogom, u
molitvi. Neće možda odmah uspjati, ali ne smi-
jemo odustajati, jer se Bog raduje našem po-
vratku, kao ovaj otac izgubljenom sinu.

U povratku na pravi put sputavaju nas če-
sto odnosi prema drugim ljudima, što možda
nismo ni svjesni. Skloni smo osuđivati, oma-
lovažavati i ne davati bližnjima drugu priliku.
Ako Bog prašta i daje svakom drugu šansu,
tko smo mi da i dalje osuđujemo? Ako Bog ne
osuđuje, nego prašta, tko smo mi da sudimo
drugima, od kojih smo često i gori? Zato ne-
mojmo biti poput starijeg brata, bez ljubavi i
praštanja. O to se često saplicemo i u grijeh
padamo, a da nismo ni svjesni.

Sedam dana i noći u molitvi

Prvo Jerihonsko bdjenje u Subotici bit će održano od 6. do 13. travnja u kapelici Crne Gospe kod franjevaca. U ovome terminu, dakle sedam dana i sedam noći, bez prestanka molit će se i klanjati pred Gospodinom s nakanom za obnovu života u Subotici. Inicijator ovoga molitvenog bdjenja je molitvena zajednica *Proroci*, te je upravo ova velika molitvena nakana povod za razgovor s voditeljem zajednice **Tomislavom Bašićem**.

Što je Jerihonsko bdjenje?

Jerihonsko bdjenje je velika molitvena akcija u kojoj vjernici sedam dana i noći »ratuju na koljenima« na određene nakane. Ova pobožnost ima svoj biblijski temelj u starozavjetnoj knjizi Jošue (Još 5,13- 7,26) u kojoj izraelski narod predvođen Jošuem poslije 40 godina lutanja pustinjom konačno ulazi u Obećanu zemlju i osvaja grad Jerihon na veličanstven način: Vođa vojske Jahvine se ukazuje Jošui te poziva ratnike izabranog naroda da sedam dana sa svećenicima i Kovčegom saveza obilaze oko grada. Nakon sedmog dana i silne bojne vike, zidine Jerihona, koji je simbolizirao područje poganstva i idolopoklonstva, padaju i on konačno pripada Gospodinu.

Odakle ideja za ovakvom ujedinjenom molitvom u Subotici?

Ovaj čin pobožnosti i vjere prvi puta je pokrenuo poljski redovnik **Anatol Kaszczuk** u svetištu Majke Božje u Częstochowi u Poljskoj 1979. godine, kada je nakon sedam dana neprekidnog klanjanja izvojevana pobjeda – pohod pape **Ivana Pavla II.** svojoj domovini koji je ozbiljno bio doveden u pitanje. Pred istim likom Crne Gospe iz Częstochowe, koji se nalazi u kapelici franjevačkog samostana u Subotici, želimo i mi okupiti što više molitvenih zajednica i vjernika kako bismo ujedinjeni molili za rušenje zidina »našeg Jerihona« – grada u kojemu živimo. Zajednica *Proroci* je prije godinu dana, vidjevši probleme s kojima se ljudi bore u njihovom okruženju, odlučila intenzivno moliti za blagoslov Subotice, njezinih građana i obitelji. Danas smo svjesni da nam je u ovoj nakani potrebna pomoć svakog vjernika u gradu, od djece i mladih koji težeći za idealima žele stvarati bolje mjesto za život, preko odraslih i obitelji koji realno sagledavaju probleme oko sebe, pa sve do naših najstarijih koji u postelji s krunicom u ruci mole za svijet kojega su dobro upoznali.

Koje su nakane na koje će se moliti na ovome bdjenju?

Nakana prvog Jerihonskog bdjenja u Subotici bit će obnova života u gradu. Ona će biti:

- Djelo naše pokore i žrtve radi našeg vlastitog rasta u svetosti i obnove srca;
- Izraz naše zadovoljštine za sve grijeha počinjene u gradu;

Žarka molitva za:

- Obraćanje svakog našeg sugrađanina;
- Zaštitu nerođene djece;
- Plodnost bračnih parova;
- Duhovno, psihičko i tjelesno zdravlje ljudi u gradu;
- Izbavljenje i pronalazak životne nade i smisla osoba koje pate od depresije;
- Zaštitu života osoba sa suicidalnim mislima;
- Suživot u gradu u ljubavi i poštovanju među narodima;
- Poboljšanje uvjeta života koje će omogućiti ljudima ostanak u gradu.

Dakako, svatko može uključiti u bdjenje i svoje osobne molitve za sebe i za svoje bližnje.

Naš grad, ljudi u njemu, susreću se sa svakodnevnim ozbiljnim životnim problemima. Mnogi utjehu traže u kocki, alkoholu ili jednostavno dignu ruke od svega do te mjere da ju dignu i na sebe same.

Je li po Vašem mišljenju upravo ovakav zajednički vid molitve pravi put za sve brojne probleme?

Ovo je put vjere po kojemu Gospodin čini čudesa u životima ljudi. Po njemu se neće riješiti problemi svih naših sugrađana, ali će se padom utvrda grijeha otvoriti duhovni prostor u kojemu će Gospodin izljevati obilje milosti koju je namijenio svojoj djeci. Bog nam uistinu želi dati zdravlje, plodnost, životni smisao, materijalna dobra, no ono što mi trebamo učiniti jest otvoriti naša srca i vapiti za blagoslovima kako za nas same tako i za naše bližnje s kojima živimo.

Na koji način će se moliti i kako se ljudi koji žele mogu uključiti u bdjenje, molitvu?

Bdjenje će započeti u subotu, 6. travnja, u 17.30 sati sv. misom u kapelici Crne Gospe i završiti se sv. misom, 13. travnja, također u 17.30 sati. U razdoblju između ove dvije subote smjenjivat će se molitva Gospine krunice, krunice Božanskog milosrđa, čitanje Svetog pisma, pjesme i na mađarskom i na hrvatskom jeziku ali i razdoblja šutnje i razmatranja. Vjernici i zajednice koji se žele uključiti u ovo bdjenje mogu se javiti članovima naše Zajednice koji ovih dana obilaze župe popunjavajući prijave ili na brojeve telefona 064/20-52-381 i 063/83-79-042, e-mail adresu zajednica.proroci@gmail.com ili putem facebook stranice *Zajednice Proroci* na kojoj će se aktivno objavljivati sve potrebne obavijesti. Svi oni koji se žele priključiti ovome molitvenom bdjenju mogu to učini bilo kada tijekom ovih sedam dana i noći, bez obzira jesu li prijavljeni ili ne. »Jer, gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Matej 18,20).

Ž. V.

Biskupijski križni put Srijemske biskupije

U subotu, 23. ožujka, uoči 3. vazmene nedjelje – organiziran je 2. po redu križni put Srijemske biskupije. Geslo križnog puta je nadahnuto riječima Ivanova evanđelja: »Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje«. (Iv 15, 13).

Na poziv Ureda za mlade Srijemske biskupije, te povjerenika istoga ureda, vlč. **Dušana Milekića**, okupili su se mladi vjernici Srijemske biskupije, želeći si tako još jednom posvijestiti kolika je vrijednost i veličina Kristove žrtve.

Duhovni program, koji se u cijelosti odvijao u biskupijskom svetištu Majke Božje Snježne na Tekijama, započeo je okupljanjem sudionika u 15 sati. Nakon uvodnih riječi, upriličena je pobožnost križnog puta. Tekst križnog puta, kako i označava samo geslo, govorio je najviše o žrtvi koja se podnosi iz ljubavi.

Nakon pobožnosti križnog puta, uslijedila je okrjepa u domu tekijskog svetišta, te kateheza na temu *Isus – moj prijatelj*. Vlč. Dušan Milekić, u katehetskom izlaganju, osvrnuo se na današnje vrijeme koje je prožeto medijima i medijskim sadržajem. »Puno ljudi danas ima osobni profil na nekoj od društvenih mreža. To nam jasno pokazuje da se želi družiti, imati prijatelja. Na društvenim mrežama, kada nas netko doda za prijatelja, mi ga moramo prihvatiti, ako želimo da nam bude prijatelj. Zato si danas trebamo postaviti pitanje: kada bi me Isus dodao za prijatelja, kako bih mu odgovorio i što bih mu napisao? Korizmeno vrijeme je izvrsna prilika za osobno preispitivanje, a savjet je prihvatiti Isusa«, rekao je vlč. Milekić.

Nakon katehetskog susreta uslijedilo je euharistijsko slavlje koje je predslavio župnik župe Uzvišenja Svetog Križa u Petrovaradinu vlč. **Ivan Rajković**, koji je ujedno i upravitelj tekijskog svetišta, u zajedništvu sa svim svećenicima koji su doveli svoje mlade vjernike na ovaj vrijedan duhovni događaj. Nakon euharistijskog slavlja upriličeno je euharistijsko klanjanje.

Ivica Zrno

Obitelj

RECEPT NA TACNI

Dva jela sa šparogom

Sigurno sam u par navrata spominjala prijatelje koji snimaju video recepte, zapravo snimaju »onako« i to izgleda kao na televiziji. Šalu na stranu, oni to rade ozbiljno i to im je posao. Rade naravno za strance i to funkcionira tako što oni dobiju recept, popis namirnica i točan postupak pripreme. Jako je važno da sve izgleda kao što je naznačeno. Super to njima ide, a ja sam uživala svaki put kad sam dobila priliku nešto degustirati. Znači, uz kameru, divni su i kuhari, a o dekoracijama jela da i ne govorim. E sad, sve ovo pričam jer upravo saznajem da u našem gradu imaju poteškoća nabaviti namirnice i često za neke obične stvari plate baš dosta. Tek kad sam usvojila podatak kako svježiju majčinu dušicu nije lako nabaviti, dobila sam novi podatak da je cijena šparoge previsoka. Zapravo, prvo su je jedva našli, a onda je skupo platili. Tek tada sam shvatila da ja o šparogi baš ne znam puno, ali sam sigurna da je kod mene stajala u ladici jeftinih namirnica. Kako je šparoga proljetna biljka, stavljamo je na tacnu.

Šparoge u slanini

Potrebno je: 1 kg šparoga / 400 g pančete / 3 žlice limunovog soka / 5 žlica maslinovog ulja / 1 žličica timijana / sol / papar po volji.

Postupak: Šparoge oprati i očistiti, pa po tri uvijati u jedan list pančete. Dobro uvijene ih redati na pleh, posoliti i popapriti, prekriti maslinovim uljem, limunovim sokom i timijanom. Peći u pećnici 7 minuta s jedne, 7 s druge strane.

Proljeće u salati

Potrebno je: 1 kg šparoga / 5 čeri rajčica / zelena salata / 2 šake sirovih badema / 2 žlice maslinovog ulja / sol / papar

Postupak: Šparogu očistiti, oprati i prokuhati u slanoj vodi. U veliku zdjelu ubaciti isjeckanu zelenu salatu, dodati šparogu, rajčicu, začiniti po okusu i promiješati. Nekoliko listova zelene salate ubacite u blender i izmiksajte da dobijete krem namaz kojim ćete prekriti salatu. Na kraju dodajte cijele bademe.

Iako sam davno čula za šparogu, nikad ju nisam pripremala i ovo je po mom mišljenju odličan način da uvedete novu namirnicu u kuhinju, pripremom jednostavnog jela gdje teško možete pogriješiti. Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište (156)

Noć u kojoj je kazalište izdahnulo

Nakon premijere *Richarda III.* otpadaju sve eventualne dvojbe – u Subotici više nema kazališta. Dakako, onoga kojega smo predugo i jedino poznavali. Definitivno, je, i konzekventno, izdahnulo pod teretom raskošne, bezrazložne ljepote, razložne bezidejnosti i bespovratne oronulosti.

Agonija je trajala bezmalo godinu dana, a kolaps se zbilo u aleji Paličkog parka, u noći s 12. na 13. kolovoza 1986. godine. I svima je nakon toga laknulo, neovisno o ideološkim, estetskim i svim inim stajalištima. Iz višegodišnje kazališne dinamike, iz magme koju **Ljubiša Ristić** sa suradnicima već više od desetljeća, prometejski kontrolja diljem Jugoslavije, pa i svijeta, navedenoga se dana, ili ako baš tko hoće noći, rodilo nešto sasvim novo, drugo. Iz neprestanoga osporavanja građanskoga kazališnoga modela, koji se gušio u prostoru lišenom zraka a zasićenom pukim estetiziranjem, na kraju su se *Shakespeare-festa*, točnije nakon premijere *Richarda III.* uobličile potpuno drukčije kazališne mogućnosti o čijim dometima samo slutimo. U **Shakespeareovu** opusu *Richarda III.* je svirepi, krvavi koloplet, fuga zla, u kojoj pripadnici kuće Yorka stradavaju zbog ranije svoje istrebljivačke rabote spram lankastrovaca, što se, dakako, nadovezuje na prethodne zločine *yorkista*. I nikako da se prekine lanac odmazde, i nema matere koja bi rodila hrabra i umna čovjeka koji bi izrekao besu, označivši kraj engleske varijante kraljevske krvne osvete. Nad ovim Shakespeareovim tekstom Ristićeva kazališna imaginacija krenula je prema takvim zahvatima koji pokazuju kako su ideje predložka bjelodane i određene, a medijske mogućnosti onoga-što-je-zamijenilo-kazalište, uistinu neiscrpne, prema tome i nepredvidive. Pa je, tako, discipliniranom, dobro uvježbanom čovjeku-glumcu, kojem je uz mnogo muke pošlo za rukom odbaciti svoje Ja, za nagradu omogućeno vratiti se sebi i vlastitoj spontanosti, improvizaciji koja je važan, vitalan čimbenik svakog umjetničkog čina. Trajno i Prolazno, žestoko su upućeni jedno na drugo, i premda se nikada ne bi trebali doticati, jamačno se neprestano prožimaju. Iza te nezaobilazne i nezaustavljive upućenosti ostaju pokreti, riječi, slike, vizualni simboli, zvuk, svjetlo, sinergija koja mijenja svijet. U tim je pra-

sastojcima, klica: drugačije mišljenje kazališta i, dakako, života. U Ristićevu *Richardu III.* svijet varniči između Crnog i Bijelog anđela, koji se ukazuje tek na kraju puta iza zastrašujućega hoda smrti i ništavila, duž najljepšega i najmračnijega paličkoga drvoreda. Crni anđeo (Richard) guta sve na svom putu, ispod njegovoga

Borka Pavićević, Lazar Stojanović i Dušan Jovanović, stalni suradnici i savjetodavci

crnoga plašta, u vatrenom tragu kojega ostavlja iza sebe, nestaju ljudi, država, povijest, uljudba. Ostaje samo pepeo iz kojega se za početak rađa Bijeli anđeo (Richmond) koji poput slobodna čovjeka vodi konja, nudeći ga kao iskupljenje – i kaznu! Nevolja je, dakako, u tome što će i Bijeli anđeo, rođen u blještavoj svjetlosti u zvuku, u naslijeđe dobiti – plašt! »Siroti pobjednici«, veli Ristić, cinično, vedro i mudro. Iz ove predstave glumački je nesporno izrastao **Aleksandar Cvjetković**, iznoseći je iz mraka aleje prema blještavom Globu, nezaustavljivo se svrstavajući među najbolje jugoslavenske glumce. U stopu su ga pratili: **Ruiš Kadrieva**, **Elizabeta Kočoska**, **Eva Amanatidu**, **Ana Kostovska**, **Marija Opsenica**, **Luka Piljagić**, **Nikola Ivošević**, **Mustafa Suhat**, **Ivan Doševski** i drugi. Glazba **Gábora Lengyela** dala je izvanrednu zvučnu dopunu riječima i pokretu. Vrijedi još istaknuti uspjele kostime **Bojane Ristić**, te dobar rad tonsko-svjetlosnoga tima. (Usp. M.M. Siroti pobjednici, SN, 15. VIII. 1986.)

Godišnja skupština HKPD-a Jelačić iz Petrovaradina

Ambiciozno, no u lošim uvjetima

Godišnja skupština HKPD-a Jelačić održana je 23. ožujka u dvorani Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Petrovaradinu. Bila je to prigoda da se članovi Društva (sudjelovalo je njih pedesetak) osvrnu na prošlogodišnji rad, te da utvrde planove za tekuću godinu, koji su, po riječima predsjednika udruge **Petra Pifata**, vrlo dinamični.

»U usvojenom planu, koji ćemo nastojati realizirati do proljeća iduće godine, nalaze se 33 aktivnosti. Među njima su aktivnosti (spomendani, manifestacije, koncerti) koje naša udruga organizira, većinu njih redovito svake godine. Tu su i gostovanja, kao i ugošćavanja zborova i kulturnih udruga iz Hrvatske s kojima surađujemo: iz Đakova, Požege, Županje i Istre. Planiramo da osuvremenimo nastupe naših zborova i ansambala kupovinom potrebne opreme, te da obnovimo suradnju s udrugama u Hrvatskoj s kojima smo započeli surađivati. U svibnju nas čeka dvodnevna konferencija *Kulturni profil spomen-doma bana Jelačića*, a plan nam je da tiskamo publikaciju o rodoslovljima petrovaradinskih hrvatskih obitelji, koju je pripremio naš pokojni član **Davor Martinčić**. Nadamo se da ćemo moći završiti i vodič za destinacije baštine Hrvata katolika u Petrovaradinu i okolici«, kaže Pifat.

Dodijeljene su 32 svečane zahvalnice članovima pjevačkoga zbora za njihovo višegodišnje sudjelovanje u radu zbora, a povodom nedavne proslave obljetnice Udruge.

»Zadovoljan sam ocjenom Skupštine da je Društvo i u protekloj godini radilo ambiciozno, s gotovo 30 aktivnosti. Ocjena je da imamo kapaciteta u ljudstvu, ali da ga treba još osnaživati, uključivanjem novih osoba, te da je rad Petrovaradionice nešto na što možemo biti najponosniji. Društvo zbog svoga ambicioznoga rada, a radi postizanja kvalitete, ima redovite mjesečne troškove, što zahtijeva neprekidno osiguravanje financijskih sredstava za rad i uvjete za rad koji su i dalje teško podnošljivi, pa se stalno pribjegava raznim alternativama. Financijska potpora Društvu sa svih razina vlasti u Srbiji kao i iz matične domovine bila je, zaključili smo, dosta dobra«, sumirao je zaključke skupštine Pifat.

M. T.

Jedna od tema seminara u Futogu

Kako se pravilno sprimit u berešku šokačku nošnju?

Kulturni centar Mladost iz Futoga organizirao je 23. ožujka III. Seminar o primjeni narodnih nošnji na amaterskoj kulturnoj sceni. Tridesetak prisutnih voditelja folklornih ansambala kulturnih udruga, koreografa, garderobera, kao i zaljubljenika u narodnje nošnje imalo je priliku neposredno od stručnjaka saznati kako se pravilno oblače šokačke narodne nošnje bereških Hrvata, koje su razlike između srpske i hrvatske narodnje nošnje iz Like, te koje su značajke nošnji u Dragačevu.

Oblačenje djevojaka, žena i momaka u nekoliko varijanti šokačkih bereških nošnji demonstrirao je predsjednik HKPD-a **Silvije Strahimir Kranjčević** iz Berega **Milorad Stojnić** uz člana ove udruge **Vlatka Krizmanića**.

»Mnogi ansambli u Srbiji posjeduju šokačku nošnju, ali nemaju dovoljno umijeća u pravilnom spremanju i ne traže pomoć, nego rade na svoju ruku. Pokušali smo ih osvijestiti. Trudim se da nakon svakog nastupa pojedine skupine u našoj nošnji prokomentiram snimke koje dobijem i da na to skrenem pažnju. Naša je nošnja

previše zahtjevnja i previše je detalja na koje se mora obratiti pozornost, te jednostavno nije sve za scenu, koja zahtijeva brzo oblačenje i svlačenje nošnji. Zato je bolje da se igrači za scenu oblače što jednostavnije i efektivnije«, objašnjava Stojnić.

On navodi da u Bregu skoro svaka obitelj ima nekoga tko još uvijek zna *sprimit* u nošnju, iako naglašava da te vještine polako nestaju.

»U našoj udruzi znaju svi *sprimit*, pa čak i naši najmlađi članovi, koji o tome jednom mjesečno imaju obuke, pa se za njih ne bojim. Ja sam *sprimanje* naučio gledajući kako su žene *sprimale* svoju sestru, dok sam *povezivati* naučio sam, iz ljubavi prema ovoj vještini. Da bi se djevojka *sprimila* u šokačku berešku nošnju, s *upletanjem* i *kudranjem kike*, potrebna su najmanje četiri sata«, navodi Stojnić.

Ostali predavači i demonstratori bili su: **Mira Mandić**, **Josip Forjan** (Posudionica i radionica narodnih nošnji iz Zagreba), **Damir Šipovac** i **Ivan Terzić**.

M. T.

Najbolje učenice iz OŠ Matko Vuković

Sada već svi znaju! U Čakovec putuju **Matea Rudinski, Lea Vojnić Đanin, Katarina Ivanković Radaković i Valentina Mačković**, učenice OŠ Matko Vuković iz Subotice koje su pobijedile na međuškolskoj razini kviza znanja i kreativnosti *Čitanjem do zvijezda* koji je 20. ožujka održan u Subotici.

Ovo je inače druga razina kviza koji organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem. Održan je u subotičkoj knjižnici, a na njemu je sudjelovalo šest ekipa u kategoriji kviza znanja iz osnovnih škola Matko Vuković iz Subotice, Ivan Milutinović iz Subotice i Male Bosne, Matija Gubec iz Tavankute i Vladimir Nazor iz Đurđina te dvije učenice u kategoriji plakata. Nakon jednosatnog pisanja testa njihove radove je pregledalo prosudbeno povjerenstvo u sastavu **Ana Gaković, Nevena Mlinko, Nataša Stipančević i Bernadica Ivanković** dok su plakate ocijenili **Branimir Kopilović i Ružica Miković-Žigmanov**.

Konačni plasman međuškolskog natjecanja sada izgleda ovako:
Kviz znanja:

1. mjesto: OŠ Matko Vuković Subotica – 102,5 bodova (**Matea Rudinski, Lea Vojnić Đanin i Katarina Ivanković Radaković**)
mentorica: **Mirjana Crnković**

2. mjesto: OŠ Ivan Milutinović Subotica – 101 bod (**Ivan Huska, Dunja Vojnić Hajduk i Mila Kujundžić**)
mentorica: **Biljana Horvat**

3. mjesto: OŠ Vladimir Nazor Đurđin – 91,5 bodova (**Iva Ivković Ivandekić, Marija Milodanović i Nora Mrkaljević**)
mentor: **Ivan Baričević**

Kategorija plakat:

1. mjesto: **Valentina Mačković**, OŠ Matko Vuković Subotica – 70 bodova

mentorica: **Mirjana Crnković**

2. mjesto: **Jasmina Ivković Ivandekić**, OŠ Vladimir Nazor Đurđin – 67 bodova

mentor: **Ivan Baričević**

Iz svega ovoga sada svi znamo da u Čakovec na državnu razinu kviza *Čitanjem do zvijezda* putuju pobjednice obje kategorije. U Hrvatskoj će boraviti od 2. do 4. svibnja i želimo im puno uspjeha.

B. I.

Prvotravanjske šale

Jeste li se ikada pitali zašto je baš prvi travanj dan šale?
Zanimljivosti slijede:

U XVI. stoljeću u Francuskoj se početak Nove godine slavio 1. travnja. Ovu tradiciju prekinuo je papa **Grgur** davne 1562. godine, kada je za prvi dan godine uzet 1. siječanj. Nisu se svi slagali s tim mišljenjem, te su neki od njih nastavili novu kalendaru godinu slaviti 1. travnja. Ti »slavljenici« nazivani su »travanjskim budalama« i bili su predmet brojnih šala.

U XIX. stoljeću američki učitelji su se sa svojim đacima šalili tako što su upirali prstom u nebo i iznenađeno govorili: »Pogledaj, jato pingvina«.

Primjeri šala su zaista brojni, a nekako sam sigurna da ste i vi pokušali bar nekoga »prevariti« s nekim svojim dobro smišljenim forama.

Što god da smislite, suština prvotravanjskih šala je da NE treba nikoga uvrijediti ili povrijediti nego se dobro nasmijati i razveseliti druge.

Uopće ne sumnjam da nećete imati ideja, samo budite umjereni. Ako se dvoumite oko šale koja bi možda mogla nekoga uvrijediti, pomislite kako biste se vi osjećali da vama to netko uradi.

Budite veseli i dobro se nasmijte.

Ž. V.

Završnica kviza

Kviz za poticanje čitanja *Čitam i skitam* Gradske knjižnice Subotica ušao je u samu završnicu. Ostaje vam još jako malo vremena. Nadam se da ste sve potrebno već pročitali i da je potrebno samo popuniti online upitnik na internetskoj stranici knjižnice, jer kviz traje do 31. ožujka i to do ponoći.

Članarinu možete obnoviti još samo danas (petak, 29. travnja). Ako ste išli do knjižnice, u izlogu ste mogli vidjeti veliki broj nagrada, organizatori najavljuju više od 250. Trebam li vas podsjetiti da je glavna nagrada bicikl?

Javno izvlačenje bit će na Međunarodni dan knjige za djecu u utorak, 2. travnja, točno u 12 sati. Sretno svima koji su čitali i skitali.

Ž. V.

Novi broj Hrcka

Travanjski broj *Hrcka* izlazi već sljedećeg petka. Dobro ste pročitali. Vjerujem kako svi jedva čekate proljetni raspust, a to je razlog što *Hrcko* izlazi već 5. travnja. Potražite ga kod svojih učiteljica, jer novi broj donosi i nove zanimljivosti. Među ostalim, tu su i vaši najbolji radovi. Prelistajte *Hrcka*, a *Hrckove* detektive strpljivo čekam.

Željka

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

*Srebrna
akcija!*

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel: 0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel: 062-332-247.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotke (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kvm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobojni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupao, tri štale, svinjci, dvije garaže, vlasnik. Tel: 064 247-09-49.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel: 063 596840 i 024 547204.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna broja legalizirana. Informacije na tel/024-546-061.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva DESIGN OFFICE d.o.o., Subotica, Korzo br. 10c/III., ovlašten od poduzeća TATRAVAGONKA BRATSTVO d.o.o., Subotica, Bikovački put br. 2, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta »Rekonstrukcija i prenamjena pomoćne zgrade u industrijsku zgradu«, zaveden pod brojem IV-08/1-501-92/2019, a koji se planira na katastarskoj parceli 37030/39, KO Donji grad, Subotica (46.062099° 19.689105°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gorenavedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 2. 4. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Subotica nastavlja sudjelovanje u Memorijalnom turniru *Igrajmo za 16*

Arena putuje u Beograd

elektronskoj PES igri. Prije sedam godina porodice nastradalih izašle su s idejom da se i u drugim gradovima organizira memorijalni turnir, a ove godine se u većem broju priključuje i dijaspora. Zahvalio bih se Sportskom savezu Subotice koji je uspješno organizirao današnji turnir s kojim su još jednom dokazali da je Subotica grad sportova«, kazao je Stanković.

Medalje igračima najbolje ekipe uručio je generalni tajnik Sportskog saveza Subotice **Dejan Vuković**, a ova organizacija je stala iza organizacije turnira, baš kao što stoji iza organizacije nadaleko čuvenog Novogodišnjeg turnira u malom nogometu koji Suboticu stavlja na važno mjesto među gradovima koji s posebnom pažnjom njeguju mali nogomet.

Subotica je i ove godine dio Memorijalnog turnira u malom nogometu *Igrajmo za 16*. Riječ je o tradicionalnom turniru u organizaciji Radio-televizije Srbije, a kroz koga se čuva sjećanje na 16 radnika RTS-a koji su poginuli tijekom NATO bombardiranja 1999. godine. Turnir je počeo skromno, a danas je riječ o projektu koji okuplja cijelu Srbiju.

Podršku turniru u Subotici dao je Sportski savez Subotice, a u subotu, 23. ožujka, na terenu u Prvomajskoj ulici, naš grad je dobio pobjednika turnira, odnosno ekipu koja se plasirala na završnicu natjecanja u Beogradu.

Osam ekipa je konkuriralo za put u Beograd, a prisutni su mogli uživati u cjelodnevnom majstorijama vrsnih igrača malog nogometa svih generacija. U mečevima četvrtfinala *Q bar* je s 4:0 svladao *Daraboš Novu*, Hrvatski klub *Spartak* bio je bolji od *Full feela* s 4:1, *Ravel* od *Fudbalskih sudija* s 4:1, a kako u meču *Elektrodistribucije* i *Arene* nije bilo pobjednika (na kraju meča bilo je 4:4), penal-rulet odvodi *Arenu* u naredni krug natjecanja. Polufinale je donijelo dva zanimljiva duela, Hrvatski klub *Spartak* je s 3:2 svladao *Q bar*, a *Arena* ekipu *Ravela* s 4:2. Dvije najbolje ekipe odmjerile su snage u finalu, a tu je više umijeća, a čini se i snage, ostalo momcima iz *Arene*, koji bilježe pobjedu od 4:1.

Kako je to i običaj, predstavnici Organizacijskog odbora Memorijala *Igrajmo za 16* ispratili su mečeve u Subotici, a njihov predstavnik **Svetozar Stanković** je i uručio pobjednički pokal kapetanu najbolje ekipe. On je tom prilikom istaknuo da je Memorijal organiziran kroz aktivnosti kolega koji su, stjecajem okolnosti, s većinom poginulih i igrali mali nogomet. Kasnije, tijekom godina, turnir je rastao, dobijao je sve šire okvire, ali i okupljao sve veći broj sudionika.

»Radio-televizija Srbije dvadeset godina organizira Memorijalni turnir za naše postradale kolege. Od prije četiri godine, osim u nogometu, imamo i turnire u basketu, stolnom tenisu,

»Rado smo i ove godine prihvatili da budemo domaćin ovakvog turnira i da Subotica ima svog predstavnika na turniru na kojem se, preko sporta i druženja, prisjećamo postradalih radnika RTS-a. Sudjelovanje je bilo besplatno i drago mi je da se odazvao ovako veliki broj ekipa. Zahvalio bih se JKP-u *Stadion* što su nam ustupili teren, sudačkoj organizaciji Gradskog nogometnog saveza kao i pojedincima koji su izdvojili svoje slobodno vrijeme i pomogli nam da organiziramo ovaj turnir«, rekao je Vuković.

Završni turnir igra se u Beogradu, 6. i 7. travnja, a nastupaju predstavnici osam gradova, podijeljenih u dvije grupe. U grupi sa subotičkom *Arenom* bit će i klubovi iz Šapca, Požarevca i Kragujevca.

D.V.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Dva minimalca šest bodova

SUBOTICA – Nogometaši *Bačke 1901* u 20. kolu, na domaćem travnjaku, pred dvjestotinak gledatelja, zabilježili su pobjedu od 1:0 (1:0) protiv *Mladosti* iz Bačkog Jarka. Subotičani su se pribojavali i ove utakmice, jer su bili prinuđeni nastupiti bez ozlijeđenih **Kiša**, **Manojlovića**, **Bjelovića**, **Vukelića** i **Lazića**. Uz puno sreće i veliku pogrešku gostujućeg braniča, domaćini su pogotkom **Milića** u 5. minuti, ispostavilo se jedinim na utakmici, osvojili nova tri boda za skok na 10. mjesto prvenstvene ljestvice. Iako su gosti u prvom poluvremenu ostavili bolji dojam, *Bačka 1901* je stvorila nekoliko dobrih prigoda za povećanje prednosti, međutim, napadači se nisu proslavili. U nastavku *Mladost* već u 51. minuti ostaje s igračem manje. Tada domaćini uspostavljaju punu dominaciju, ali i propuštaju realizirati nekoliko dobrih prigoda za uvjerljivu prednost. U narednom kolu *crveni đavoli* će gostovati u Čelarevu, kod pretposljednje ČSK Pivare.

Vojvođanska liga Sjever

Zasluzena pobjeda

TAVANKUT – Prvu proljetnu utakmicu na svojem stadionu *Tavankut* je odigrao u 18. kolu i zabilježio pobjedu od 4:2 (3:0) protiv *Bajše*. Pred tristotinak gledatelja domaćin je od prve minute pokazao veliku želju za pobjedom. Mrežu gostiju zatresao je **N. Skenderović** u 12. i 15. minuti, a prednost je povećao **Pejić** u završnici prvog poluvremena. U nastavku, domaćini su se orijentali na čuvanje rezultata, što im se umalo osvetilo, jer pogocima u 54. i 88. minuti gosti su najavili dramu za završnicu utakmice. Na sreću domaćina **Plavšić** je pogotkom u 90. minuti otklonio sve nejasnoće i postavio konačni rezultat. Na drugom gostovanju zaredom, ostavio bodove u Pačiru. U narednom kolu *Tavankut* će gostovati kod lidera *Radničkog 1912*, a svaki rezultat osim pobjede domaćina bio bi pravo čudo.

U derbiju proljeća svakom po bod

ČONOPLJA – Pred oko 1.000 gledatelja lider prvenstva *Radnički 1912* i doprvak *Sloga* na stadionu u Čonoplji podijelili su bodove rezultatom 2:2 (0:0). Prvo poluvrijeme proteklo je u ispitivanju snaga, a nakon odmora Somborci su zaigrali konkretnije i već u 50. minuti došli u prednost pogotkom **Covina**. Svega osam minuta kasnije **Antunić** je odličan solo prodor krunisao efektnim zgoditkom i podvostružio prednost Somboraca. Probudio se i domaćin i na isteku prvoga sata igre zgoditkom igrača utakmice **Vemića** umanjio prednost lidera, a dvije minute prije kraja regularnog dijela **Purić** je uspio poravnati. U narednom kolu *Radnički 1912* će ugostiti ekipu *Tavankuta*.

Radnički s mukom svladao autsajdera

SOMBOR – Iako su bili izraziti favoriti, nogometaši somborskog *Radničkog* su u 18. kolu pred stotinak navijača s puno muke svladali *Polet* iz Karavukova rezultatom 3:1 (1:1). Zasluzenu pobjedu

domaćini su osigurali tek u finišu utakmice. Gosti su, na opće iznenađenje, došli u minimalnu prednost u 16. minuti. Devet minuta kasnije **Resanović** je poravnao odličnim udarcem glavom nakon centaršuta **Vukovića**. Do odmora se praktički igralo pred gostujućim vratima, no i pored brojnih pokušaja domaćih napadača, zgoditaka više nije bilo. Na nervozu domaćina znatan utjecaj imao je i nesigurni sudac **Dopuđa** iz Bačkog Sokolca nedosuđivanjem očitih penala za njih u dva navrata. Ipak, rezultat je preokrenuo rastrčani **Matijević** u 80. minuti. Preciznim udarcem s dvadesetak metara zatresao je mrežu gostiju. Pobjedu je potvrdio **Veselinović** dvije minute kasnije. Somborci će u narednom kolu gostovati u Mladenovu, kod ekipe *Budućnosti*.

Efikasni i u gostima

APATIN – Nogometaši OFK *Mladosti Apa* u derbiju 18. kola, kao četvrtoplasirani, ugostili su do tada trećeplasiranu *Tisu* iz Adorjana i pobjedom od 2:1 (1:0) zamijenili s njom pozicije na ljestvici. Dvjestotinak gledatelja uživalo je u odličnoj igri oba rivala. Polovicom prvog poluvremena gosti su propustili realizirati dvije zrele prigode, a u pravilu, kazna ih je stigla u vidu pogotka **Miškovića** u 39. minuti. U nastavku, viđena je nadmoćnija igra domaćina, ali i pogodak gostiju za poravnanje u 53. minuti. Veliki pritisak Apatinaca na vrata *Tise* urodio je plodom u 75. minuti, kad je igrač utakmice **Pešić** sigurnim udarcem s bijele točke donio pobjedu svojoj ekipi. U narednom kolu Apatinci će kao izraziti favoriti ugostiti ekipu *Mladosti* iz Turije.

PFL Sombor

Katastrofa Somboraca

BAČKA PALANKA – Nogometaši somborskog ŽAK-a u derbiju 18. kola poraženi su u Bačkoj Palanci od lidera *Starog grada* s visokih 6:0 (2:0). O igri je izlišno govoriti, *željezničari* su potpuno razmontirani i ostaje im da u nastavku prvenstva uspostave funkcionalnost ekipe i nastave borbu za što bolju poziciju na ljestvici. Trenutačno su šesti, sa sedam bodova manje od lidera i svega četiri manje od doprvaka *Slavije*. U narednom kolu ŽAK će ugostiti fenjeraša, ekipu OFK *Odžaci*, a u klubu se nadaju sigurnoj pobjedi.

Pobjedom ovjerili posljednje uspjehe

BAČ – Nogometaši *Tvrđave* iz Bača proljetos igraju kao preporođeni. U 18. kolu, na svojem travnjaku, sigurnom pobjedom od 3:0 protiv susjeda na ljestvici *Kulpina* obradovali su stotinak svojih navijača i zauzeli 9. poziciju. U narednom kolu Bačani će gostovati u Tovariševu, kod petoplasirane *Vojvodine*.

PFL Subotica

Katastrofa Preporoda

LOVČENAC – Nakon dviju pobjeda *Preporod* je u 18. kolu zabilježio katastrofalni poraz na gostovanju u Lovčencu. Ekipa *Njegoša* je dominirala u svim segmentima igre, pa rezultatom 5:0 (2:0) Novozedničani mogu biti i zadovoljni. U narednom kolu *Preporod* će u derbiju začelja ugostiti fenjeraša, ekipu *Panonije IM Topola*.

Minimalac za sigurnu zonu

ĐURĐIN – Minimalnom pobjedom protiv šestoplasiranog *Vinogradara* Đurđinčani su se u 18. kolu dohvatili sigurne zone, pa će u nastavku prvenstva igrati donekle rasterećeni briga za opstanak u sadašnjem rangu natjecanja. Ovu bitnu pobjedu ostvarili su zgoditkom postignutim u prvom poluvremenu, a u nastavku, požrtvovnom igrom uspjeli su sačuvati svoju mrežu. U narednom kolu Đurđin će gostovati u Feketiću, kod sedmoplasiranog *Jadrana*.

Nova pobjeda Bajmačana

OSTOJICEVO – Osokoljena prošlotjednom pobjedom protiv lidera *Vojvodine*, ekipa *Radničkog 1905* je u 18. kolu, na gostovanju u Ostojićevu kod desetoplasirane *Sloge*, zabilježila novi trijumf. Pobjeda Bajmačana od 0:2 (0:1), po prikazanoj igri i stvorenim prigodama, trebala je biti i uvjerljivija. U narednom kolu *Radnički 1905* će ugostiti ekipu pretposljednog *Proletera* iz Njegoševa.

Općinska liga Bačka Palanka

Odmak od opasne zone

PLAVNA – Prvu proljetnu utakmicu na domaćem travnjaku plavska *Sloga* je apsolvirala pobjedom od 2:1 (1:0) protiv ekipe *Bačke 1945* iz Bačke Palanke. Plavanci su igrali požrtvovno, riješeni da osvoje domaće bodove i naprave odmak od zone ispadanja. U naumu su i uspjeli, a u narednom kolu gostovat će u Viziću, kod fenjeraša *Borca*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Lider se prošetao Monoštorom

MONOŠTOR – Na startu proljetne polusezone *Dunav* je na Doli ugostio lidera na ljestvici, ekipu *Korduna* iz Kljajićeva. Mlada i neiskusna ekipa domaćina nije bila u stanju parirati tjelesno znatno jačim gostima, pa je i poraz od 0:4 (0:4) očekivan. U narednom, 13. kolu, Monoštorci će gostovati u Somboru, kod OFK *Šikare*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Namučili lidera

BAČKI GRAČAC – Na startu proljetne polusezone nogometaši sončanskog *Dinama* su otputovali na teško gostovanje trenutačnom lideru *Borcu*, riješeni što skuplje prodati vlastitu kožu. U prvom poluvremenu su u svemu parirali domaćinima, čak su u 9. minuti ostvarili prednost pogotkom **Vučičevića**. *Borac* je poravnao u 20. minuti. Nakon odmora domaćini su zaigrali puno angažiranije, a rezultat su preokrenuli već u 47. minuti iz odlično izvedenog slobodnog udarca s dvadesetak metara, a pobjedu su ovjerili pogocima u 65. i 89. minuti. U narednom kolu *Dinamo* će dočekati doprvaka, ekipu odžačkog *Lidera*.

Hoće li Berešci nastaviti natjecanje

ODŽACI – Na utakmicu 12. kola, koju je trebala odigrati u Odžacima protiv drugoplasiranog *Lidera*, ekipa *Dinama 1923* iz Berega nije otputovala. Tako su domaćini uknjižili tri boda za zelenim stolom. U narednom kolu Berešci bi trebali ugostiti ekipu *Jedinstvo* iz Lemeša.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Opomena

Pobjeda i poraz. Dva susreta koja su po igri hrvatske nogometne reprezentacije sličila jedan drugom. No, u prvom protiv Azerbajdžana (2:1) *vatreni* su unatoč neuvjerljivoj predstavi ipak uspjeli zabiti dva pogotka i osvojiti prve kvalifikacijske bodove. Ali gostovanje u Budimpešti donijelo je neugodno rezultatsko iznenađenje i posve neočekivani poraz od Mađarske (1:2). Svaka izgubljena utakmica je razlog za dodatne analize u kojima se moraju potražiti odgovori na brojna pitanja vezana uz razloge neuspjeha, a sada ih čini se, prema viđenom, zbilja ima.

Viceprvak svijeta, od Rusije, više ne igra na razini koju je tijekom Svjetskog prvenstva dostigao. Istina, i momčad je odlaskom nekoliko igrača doživjela značajne promjene, ali to bi trebao biti normalan razvoj stvari u sferi pomlađivanja i osvježavanja igračkih potencijala. Ova dva uvodna susreta kvalifikacija za predstojeće Europsko prvenstvo pokazala su kako mnoge stvari više ne funkcioniraju na način na koji je brojna navijačka populacija navikla tijekom proteklih godina. Škripi u gotovo svim linijama, osobito u obrambenoj, dok vezni red ne uspijeva materijalizirati kapital koji

ima u nogometašima najvećih svjetskih momčadi. I napad više nije toliko ubojit, a drugo poluvrijeme protiv Mađarske pokazalo je svu nemoć pred protivničkim vratima. Zbog svega navedenoga ovo je, kako izgleda, opomena koja je stigla u pravo vrijeme i pred izbornikom **Dalićem** je veliki posao rješavanja navedenih nedostataka. Nastavak kvalifikacija slijedi u lipnju, a nakon ovog neplaniranog kiksa nema baš previše prostora za kalkulacije i daljnje rasipanje bodova. Sa svojim svjetskim renomeom Hrvatska u skupini s Walesom, Slovačkom, Mađarskom i Azerbajdžanom to sebi ne može i ne smije dozvoliti.

Naravno, ništa nije baš previše crno iako se nakon poraza u Budimpešti tako činilo, jer kvalifikacije su tek započele i ima još mnogo susreta s izravnim konkurentima u borbi za prva dva mjesta koja vode na EP. Objektivno i realno Hrvatska ima kvalitetu za osvajanje prvoga mjesta, ali to mora pokazati dominacijom na terenu. A da bi to tako i bilo, izbornik će morati ponovno preslagivati određene igračke postavke i pronaći bolja rješenja na određenim ključnim pozicijama u momčadi.

Imena nismo spominjali, ali se pojedinci trebaju zapitati o svom doprinosu.

Trenutačno četvrto mjesto na tablici skupine E neka ih opominje sve do lipnja!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Sa i bez gaća

Iz Ivković šora

Kripte...

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi moja. Eto danas niki lip dan, pa sam rišio obać i posvršavat po kojikakim općinama, katastarima, sad po novim i notarima ove artije za zemlju i da dobijem to malkoc crkavice što je okolo u ovim malo zaostalijim državama oko nas. Barem kako, kažu naše vođe, deset puta veća, al kad je čovik siroma i u ovoj ovakoj nesriči kugod moja, dobro i to dođe. Lipo sam se krenio i na vrime, al kad sam došo tute do Đelmišovog mlina dalje ne mož ni biciglom, prigradeno nikim tablama »radovi na putu«, a radova koliko oš. Dvojca u onim svitlećim pruslukima, znate onim što su nas nike godine natirali da moramo pokupovat u limuzine i na traktore, a i bicigloši i moraju imat. E, ta dvojca se jedini ukazali na tim radovima. Dosta su niki čigravi, veli moj rođo Joso što je isto pošo sa mnom. Kaže on »gledaj i, Braniša moj, mož i potkovat u odu kako brzo koracaje«. Lipo smo se ismijali, al razumim ja i tu čeljad. Cigurno se drže one mog dide izreke »ne možeš ti mene, Lešo, toliko malo plaćat koliko ja možem malo radit«. Kad smo stigli u varoš, polak tog nismo posvršavali. Ja očo u cocijalno da mi dadu onu potvrdu da ne moram plaćat parcipaciju, a ona tamo divojka mi veli da nije po protokolu, jel nemam uvirenje o imovnom stanju a ni poslidnji već pritposlidnji ček od babine penzije. A zasladiła mi divan da je najbolje da baba dođe sama. A moja baba jedva ode za astal s kreveta, a ode jedino da je donesem džoče. A što se tiče ovi vaši artija od protokola, gospojo, ja znam da su zdravo važna. Jeto, cigurno se baba obogatila od minimalne 14 iljada penzije, a nema ni svoju kuću a kamol zemlje, pa morate provirit par iljada za te papire. Štogod sam promrnjđo što nije baš za divan i očo. Jedva sam se proguro, čeljadi, od ovi što imadu na sve pravo. Ne možem, doduše, kudit. Kod tog notaroša je sve bilo lipo, sve se ispotpisivalo, bili friški i zdravo ljubazni. Baš sam se iznenadio, al svaka čast čeljadima. I tako došli mi na salaš, ja i moj Joso; on častio za imendan, pa smo malkoc kasnili i taman ja zamotam u Ivković šor kad iza zimzelena na čoši iskoči Periša. Tako sam se trgo, čeljadi, mal nizam sletio u razor. Stao sam ga ponet, pa velim koji mu očin a on kaže da je baš sad pročito na sokočalu da je u Somboru i na našem katoličkom groblju sve porušeno na kriptama: i natpisne ploče i vaze za cviče, a ima i izlupani ploča baš fajin. Čim smo došli, i ja pogledam kad stvarno: ono je Bogu plakat kako je napravljena šteta čeljadima. Al nije to samo šteta, čeljadi. Možda sam ja salašar, al jasno mi da nas kogod toliko ne voli da nam i mrtvu čeljad uznemirava. Sve se pitam kome sad smetaju kripe, jel će opet bit da su to uradila dvojca-trojca od jedno desetak godina ko ono prija par godina. Ne bi reko da to samo tako mož. Biće da je to onaj divan kad su onom dica donela šinu s pačirske pruge, a milicaj kazo da je šina dvisto kila i nemoguće a dicin bačo kazo »šta zna dite, on uzme i nosi«. No, višak divana. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Bać Ivin štodir

Za stare niko nema vrimena

piše: Ivan Andrašić

Proliče došlo još pri nedilju dana, al vrime nikako da se otpravi. Bašće suve, sve se praši, a tribalo bi koišta pometat. Grebencijaši malo malo obnaroduju da će padat. Možda digoda i pada, ko nji u selu bude samo puno vitra. Kako mu izgleda, voga prolića, a cigurno i lita, ope će tribat ofanj poljivat akoš da štogoda naraste i urodi. On i njegova fruštukovali, pa veli ako već tako ladno i vitrovito, ne mož ništa radit, otiće u varoš obaviti koišta što mu se nakupilo, pa ako stigne, obiće njevu Teticu, dica je smistila u dom. To mu posestrica, cura o tetke, matrne sestre. Jedinica. Mater je donela na svit u stariji godina. Dočekali je ko suvo zlato. Tetka o mladi godina više put ostajala blagosovita, al bi svaki put pobacila, samo jedamput na svit donela malo, al mrtvo. Ni Tetica jako puno starija o bać Ive, taman se krenijo u škulu ka se ona zadivojčila. Na godinu će napunit sedamdes, mada izgleda baram dvajs starija. U mladosti bila lipušasta, dosta derana se okretalo za njom, al ona samo za jednim, Stipom. Njezni, dosta imućni, ni da čuju za njega. Bijo iz sirotinjske familije i to za nji svaki put bijo početak i svršetak divana. Džabe lip, džabe pametan, džabe vridan. Tetica ga jako izvoljila, nikoga drugoga ni tila. I sastajali se nji dvoj u potaje. Ošlo to daleko, jedamput ostala i blagosovita. Stipa skupijo kuraži i ošo pitat njeznoga dadu jal bi mogli dojt njegovi i donet kaparu. Vaj ga samo dugačko pogledo i istiro ga iz dvora. Vrime prolazilo, Tetica venila i drečala. Brez suza. Došlo vrime i ka se trbu više ni mogo ni sakrit ni utegnit. Dada opazijo i samo je jedno jutro prija fruštuka zaušijo iz sve snage. Ni drečala, ošla u njeznu sobicu i latila patrice u šake. Ka došlo vrime i donela dite na svit, dada samo reko, kako otrani nju, otraniće i njega. A Teticu više nikuda ni puščo, čak ni u crkvu. Ona i mater ga jedamput ka dada ošo nikakim poslim u varoš, u potaje odneli krstit. Onda se i ispovidala i pričestila. Mali bijo ko puce, rumen, crnomanjast, svaj na Stipu. Ne zna se kako, al na drugu godinu Tetice trbu ope naraso. I na treću. Svašta se divanilo po selu, te vaka je, te naka je, te kogod oće može š njom, do njezne duše to ni dopiralo. Stipe te splečke u dušu posijale zrno zla. Sto i virovat u nji, pa vrimenom digo ruke o Tetice. Oženijo jednu suroticu, ni bila ni jako lipa, al makar imo para na paoršagu. Sve im išlo, jedino nikada nisu imali dice. Stipa se vrimenom propijo, a paoršag sto propadat. Jedamput ga samo našli mrtvoga u polju. Niko ni danas ne zna o čega umro. Jal o jada, jal o bisa, za niku godinu umro i Teticin dada. Dicu otraniće ona i mater. Sva tri posvršavali škole i jedan za drugim odrukovali, pa kako se iz soldata poskidali, tako i poodlazili u Švapcku. Tamo i ostali, doma bi dolazili samo za Uskrs. Isprva svake godine, a kako njeva dica rasla, sve riđe. Tetica živila samo za njeva pisma, dok se i ona nisu proridala. Za njima u Švapcku ni tila, a zvali je, pa ka je bola jsče pritisla, smistili je u dom. I dan danas koikad je obide jedino bać Iva. Drugi nemu vrimena.

NARODNE POSLOVICE

- Nije za krmaču sedlo.
- Lijen čovjek, gotova nesreća.
- Nema čovjeka od koga ne bismo mogli nešto naučiti.
- Pruži, dohvatit ćeš.

VICEVI, ŠALE...

Srela se dva prijatelja na slavlju i jedan svako malo gleda u plafon. Prijatelj ga začuđeno pita:

– Što to radiš?

Ovaj odgovori:

– Gledam svoja posla.

Čovječe, ti si lud, pa gledaš u plafon.

– Pa ja sam moler.

Perica i Mirko sjeli u kavanu i nakon par čašica krene razgovor o ženama. Perica se žali na svoju ženu, a Mirko će ponosno:

– Mene moja žena sluša!

Perica ga pogleda ispod oka:

– Ajde, kako te to sluša?

Mirko popije naiskap još jednu čašicu pa kaže:

– Sluša, redovno sluša. Kad god ja viknem donesi mi tople vode, onda odmah donese!

Perica ga zbunjeno pogleda:

– Dobro, ali što će ti topla voda?

– Pa neću valjda posuđe prati u hladnoj?

Muž i žena šetaju centrom grada i drže se za ruke. Nakon nekog vremena sjednu oni popiti kavu. Žena se ode osvježiti do toaleta, a konobarica pita muža:

– Svaka Vam čast, gospodine. Gledam Vas kako se šetate držeći se za ruke. Koliko ste dugo u braku? Muž uzdahne:

– Trideset godina, dijete moje...

Konobarica zadivljeno nastavi:

– I nakon toliko vremena još šetate držeći se za ruke, stvarno predivno!

Muž slegne ramenima:

– A, ako joj pustim ruku, odmah će ući u prvu trgovinu...

DJEČJI BISERI

- Novinar prenosi vijesti s koljena na koljeno.
- Moda je kad stalno mijenjaš neko odijelo.
- Mliječni zubi opadaju.

(Preuzeto iz emisije Kefalica)

FOTO KUTAK

Spavamo jedan sat manje

**PETAK
29.3.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Ekumenizam i religije
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:46 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Kod nas doma
18:15 Bajkovita Hrvatska:
18:26 'ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Dodjela glazbene
nagrade Porin 2019., prijenos
22:20 Dnevnik 3
22:35 Sport
22:39 Vrijeme
22:41 Vijesti iz kulture
22:54 Neustrašiva, američki
film
01:00 Andeo iz pakla,
humoristična serija
01:25 Don Matteo
02:20 Vjetar u leđa
03:05 Dr. Oz
03:50 Na velegradskim
krovovima
04:45 Skica za portret
04:50 Andre Rieu - Dobro
došli u moj svijet: Zvezdana
noć u Maastrichtu
05:25 Imperij, telenovela

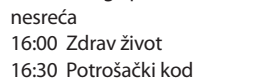

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Prvak Koen
10:30 Školski sat: MBZ za
velike malene
11:05 Mačji planet: Devon
rex, dokumentarna serija
11:36 McLeodove kćeri
12:21 Izradi sam: Kugle za
kupanje
12:32 Hestonova večera u
svemiru, serija
13:26 Oteta usred bijela
dana, američki film
14:56 Na velegradskim
krovovima
15:51 Cesarica - HIT veljače
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neukroćena Italija
- glavni grabežljivci:

Bogomoljka - kraljica isušene
rijeke, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Inspektor Montalbano
22:10 Luther
23:07 Prve dame: Pionirke,
dokumentarna serija
23:58 Zakon i red: UK
00:46 U Hestonovu svijetu,
dokumentarna serija
01:40 Oteta usred bijela
dana, američki film
03:06 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
30.3.2019.**

06:13 TV kalendar
06:25 Klasika mundi:
Stephanie Argerich - Vražja
kći, glazbeno-dokumentarni
film
08:00 Usamljenik, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
11:42 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport
12:18 Vrijeme
12:25 Veterani mira
13:14 Mijenjamo svijet:
Nasilje u četiri zida, dok. film
14:07 Zajedno u duhu
14:41 Prizma,
multinacionalni magazin
15:30 Istrage prometnih
nesreća

16:00 Zdrav život
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik:
Duga iznad Krke
17:40 Lijepom našom
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Zvijezde pjevaju
21:35 Neprijatelj pred
vratima, američki film
23:15 Dnevnik 3
23:55 Ghost Rider, američko-
australski film
01:45 Usamljenik, film
--:-- POMAK SATA
04:10 Dolina sunca, serija
04:55 Skica za portret
05:00 Treći format
05:40 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Pustolovine Vilka i Tile
06:56 Juhuhu
08:28 Moj mali poni
08:39 Moj mali poni
08:51 Andyjeve divlje
pustolovine, dokumentarna
serija za djecu
09:09 Jelenko, serija za djecu
09:45 Remek-djelo ili zlodjelo
10:46 Vrtlarica
11:18 Zavolite svoj dom i
vrt uz Alana Titchmarsha,
dokumentarna serija
12:04 Cesarica - HIT veljače
12:15 Špica, riva, korzo
13:16 Auto Market
13:54 Inspektor Montalbano
16:00 Regionalni dnevnik
16:26 Cesarica - HIT veljače
16:35 Žene, povjerljivo!
17:28 Prve dame: Pionirke
18:22 Glazbeni Top20
19:08 Inspektor Gadget
19:25 Rukomet, LP: Vardar -
PPD Zagreb, prijenos 1. pol.
20:08 Glazbeni spotovi
20:20 Rukomet, LP: Vardar -
PPD Zagreb, prijenos 2. pol.
21:08 Preživljavanje u divljini
21:57 Vikinzi
22:44 Fargo
23:32 Klub 7
00:27 Motel Bates
01:13 Noćni glazbeni program
--:-- POMAK SATA
03:00 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
31.3.2019.**

07:02 Slavoluk pobjede,
britanski film
09:17 Pozitivno
09:47 Biblija
09:57 Pribić: grkokatolička
liturgija, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:04 Mir i dobro
15:32 Kava i druge ljubavi,
američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Mala ubojstva Agathe
Christie - Ubiti je lako,
francuski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'ko te šiša
20:40 Zaboravljena bitka
Nuštar '91., dokumentarni
film
21:40 Osamdesete,
dokumentarna serija

22:25 Dnevnik 3
22:40 Sportske vijesti
22:51 Vrijeme
22:53 Vijesti iz kulture
23:05 Slavoluk pobjede,
britanski film
01:18 Nedjeljom u dva
02:13 Dolina sunca, serija
02:58 Mir i dobro
03:23 Bob Dylan: Nema puta
kući, dokumentarni film
05:23 Osamdesete,
dokumentarna serija
06:03 Rijeka: More

05:05 Remek-djelo ili zlodjelo
06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile,
09:00 Umorstva u Midsomeru
10:30 Cesarica - HIT veljače
10:35 Zagonetni slučajevi
dr. Blakea
11:33 Zagonetni slučajevi
dr. Blakea
12:33 Lidijina kuhinja
13:03 Dobar, bolji, najbolji...
britanski slastičar
14:05 Sjedni, odličan
14:57 Cesarica - HIT veljače
15:02 Zvijezde pjevaju
16:30 Magazin LP
16:55 Košarka, PH - 19. kolo:
Cibona - Split, prijenos
18:42 Izradi sam
18:50 Cesarica - HIT veljače
18:55 Goran Karan - Glas s juga,
KD Vatroslav Lisinski, 2018.
20:05 Za dolar više,
talijansko-njemačko-
španjolski film
22:15 Poldark
23:10 Graham Norton i gosti
00:00 Bob Dylan: Nema puta
kući, dokumentarni film
02:00 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
1.4.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Treća dob
11:35 Bonton:
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:45 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Nesreća: Padala su
tijela, dokumentarna serija
21:02 Snivaj, zlato moje -
serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:22 Romano Bolković - 1
na 1, talk show
00:07 Don Matteo
01:02 Vjetar u leđa
01:47 Dr. Oz
02:32 Neukroćena Italija
- glavni grabežljivci: Rim -
krilati lovci, dok. serija
03:22 Na velegradskim
krovovima
04:17 Dolina sunca, serija
05:02 Treća dob
05:27 Skica za portret
05:42 Imperij, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Ekumenizam i religije
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Prvak Koen
10:30 Školski sat:
Matematički višebor 5
11:05 Sjedni, odličan
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Ovisni o čišćenju
13:07 Tragovima
istraživačice: Tajne vikinškog
blaga, dokumentarna serija
13:31 Obiteljska kuća,
talijanski film
15:02 Na velegradskim
krovovima
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neukroćena Italija
- glavni grabežljivci: Rim -
krilati lovci
17:40 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Povratak čudesne
dadilje, američko-britansko-
francuski film
22:45 Zločinački umovi
23:25 Zakon i red: UK
00:10 Obiteljska kuća,
talijanski film
01:35 Noćni glazbeni program

**UTORAK
2.4.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa

11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:42 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Živi svemir: Drugi postanak, dok. serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Don Matteo
01:15 Vjetar u leđa
02:00 Dr. Oz
02:45 Špijun u divljini: Ljubav
03:38 Na velegradskim krovovima
04:33 Dolina sunca, serija
05:18 Skica za portret
05:23 Glas domovine
05:48 Imperij, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:30 Školski sat: Kina - put svile
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Ovisni o čišćenju
13:07 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga, dokumentarna serija
13:30 Cmok, američki film
15:00 Na velegradskim

krovovima
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Špijun u divljini: Ljubav, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Dobra borba, serija
21:00 Prije ponoći, američki film
22:45 Zločinački umovi
23:25 Zakon i red: UK
00:10 Cmok, američki film
01:35 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 3.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:34 Cronovatori: Sveučilišne inovacije
21:04 Mijenjamo svijet: Prljavi novac - Trgovina kokainom, dok. serija

22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Andeo iz pakla, humoristična serija
23:50 Don Matteo
00:43 Vjetar u leđa
01:28 Dr. Oz
02:13 Špijun u divljini: Inteligencija, dokumentarna serija
03:06 Na velegradskim krovovima
03:58 Dolina sunca, serija
04:43 Kultura s nogu
05:08 Skica za portret
05:18 Eko zona
05:43 Imperij, telenovela

05:15 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:02 Prvak Koen
10:30 Školski sat: Kora i koža
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Ovisni o čišćenju
13:07 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga, dokumentarna serija
13:30 Mračni um, američki film
15:00 Na velegradskim krovovima
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Špijun u divljini: Inteligencija, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Autobiografija: Slučaj prepolovljenog Enza,

dokumentarna serija
21:00 Pokvareni poručnik, američki film
23:05 Ray Donovan
23:55 Zakon i red: UK
00:40 Mračni um, američki film
02:05 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 4.4.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Hiša, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Dokumentarna serija - domaća
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:41 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Andeo iz pakla, humoristična serija
23:50 Don Matteo
00:50 Vjetar u leđa
01:35 Dr. Oz

02:20 Špijun u divljini: Prijateljstvo, dokumentarna serija
03:13 Na velegradskim krovovima
04:05 Dolina sunca, serija
04:50 Hiša, emisija pučke i predajne kulture
05:20 Reprizni program
05:45 Imperij, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:02 Prvak Koen
10:30 Školski sat: Knjiga u stara vremena
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Ovisni o čišćenju
13:07 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga, dokumentarna serija
13:30 Studentica surogat-majka, kanadski film
15:00 Na velegradskim krovovima
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Špijun u divljini: Prijateljstvo, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Na putu, hrvatski film
22:45 Ray Donovan
23:35 Zakon i red: UK
00:20 Studentica surogat-majka, kanadski film
01:45 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

PRIJAVI SE NA SEZONSKI POSAO U LIDLU HRVATSKA!

GDJE ĆEŠ RADITI?

Imamo otvorena radna mjesta u: Biogradu, Crikvenici, Delnicama, Dubrovniku, Gospiću, Imotskom, Kaštel Sućurcu, Kninu, Krku, Labinu, Makarskoj, Malom Lošinj, Matuljima, Medulinu, Metkoviću, Novom Vinodolskom, Ogulinu, Otočcu, Pazinu, Pločama, Poreču, Puli, Rijeci, Rovinju, Sinju, Solinu, Splitu, Supetru na Braču, Šibeniku, Trogiru, Umagu, Viškovu, Vodicama i Zadru.

ŠTO ĆEŠ RADITI?

- rad na blagajni i usluživanje kupaca
- slaganje robe i punjenje polica
- održavanje čistoće trgovine i prostora ispred trgovine

TKO SE MOŽE PRIJAVITI?

Dobrodošle su prijave svih kandidata koji imaju KV ili SSS te posjeduju državljanstvo jedne od zemalja članica EU!

ZBOG ĆEGA LIDL?

- iznadprosječna primanja u maloprodaji
- rad na puno radno vrijeme
- plaćeni troškovi prijevoza u mjestu rada
- smještaj u kvalitetno opremljenim apartmanima
- plaćena dnevnicu za svaki provedeni dan na sezoni
- plaćen dolazak u mjesto rada na početku sezone te povratak kući na kraju sezone
- plaćen trošak jednog odlaska kući za vrijeme sezonskog rada

GDJE ĆE SE PROVODITI RAZGOVORI ZA POSAO?

Razgovori za posao bit će organizirani na više lokacija kako bismo se što više prilagodili potrebama kandidata.

KAKO SE PRIJAVITI?

Možete se prijaviti online na stranici ili putem QR koda

www.lidl.hr/karijera

Zbog toga Lidl!

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35355000000200292421
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Koristimo prava koja nam pripadaju

– obrazujemo djecu na hrvatskome!

Poštovani roditelji,

od školske 2002./03. u prosvjetnom sustavu Republike Srbije odvija se nastava i na hrvatskom jeziku. Pravo na obrazovanje na vlastitom jeziku država garantira Ustavom, a dodatno je uređeno zakonima.

Zašto izabrati obrazovanje na hrvatskom jeziku?

1. **Očuvanje identiteta.** Jezici su mnogo više od načina komunikacije. Jezici odražavaju kulturu i nasljeđe zemalja i naroda koji žive u njima.
2. **Jednakost.** Nastava na hrvatskome je legalna, prema planovima i programima Republike Srbije i u punom kapacitetu. Postoji prohodnost unutar obrazovnog sustava za sve razine: nakon završene osnovne škole postoji mogućnost upisa u sve srednje škole (na hrvatskom i srpskom jeziku) te prelaska iz hrvatskog odjela u srpski i obrnuto.
3. **Kontinuitet.** Obrazovanje je dostupno na svim razinama: od predškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja.
4. **Odgoj.** Odgoj djece u hrvatskim odjelima je usmjeren identičnim vrijednostima koje negujemo u okviru obitelji.
5. **Zajedništvo.** Vrijednosti koje se neguju u okviru hrvatskih odjela jesu zajedništvo djece koje se ostvaruje u brojnim aktivnostima s djecom u nastavi na hrvatskom jeziku cijele Vojvodine, kao i zajedništvo i sudjelovanje obitelji u njima.
6. **Financijske olakšice:** Hrvatsko nacionalno vijeće, krovna institucija hrvatske zajednice u Republici Srbiji, osigurala je niz povlastica:
 - a. udžbenike, bon za kupnju školskog pribora
 - b. bogat program izvannastavnih aktivnosti (ljetovanja, studentska putovanja, ekskurzije u Republiku Hrvatsku tijekom cijele godine)
 - c. sudjelovanje na natjecanjima u Republici Srbiji i u Republici Hrvatskoj
7. **Studij.** Nakon završenog ciklusa na hrvatskom jeziku ostvaruju se posebni poticaji za upis studenata u Republiku Hrvatsku (stipendije, smještaj u studentskim domove, kvote za upis određenih studijskih profila...)

Stoga, dragi roditelji, hrabro upišite svoju djecu i tako ostvarimo naša prava!

Upisom djece u nastavu na hrvatskome **svjedočimo** da nam je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **očitujemo** odgovornost kada je u pitanju naša budućnost. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **vodimo** brigu o budućnosti vlastite djece. Nastava na hrvatskome u Srbiji je **kvalitetna** nastava čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, **kvalitetna** nastava koju izvođe stručni i pozivu posvećeni nastavnici, **kvalitetna** nastava koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, **kvalitetna** nastava koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, **kvalitetna** nastava koju je do sada već upisalo više od **1000** djece.

*Aktivno i angažirano
pratimo dobro naše djece!*

